ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΗ ΣΟΦΙΑ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

EMBASSY OF GREECE IN SOFIA
OFFICE FOR ECONOMIC & COMMERCIAL AFFAIRS

Evlogi Georgiev 103, Sofia 1504, Bulgaria, tel.: (003592) 9447959, 9447790, fax: (003592) 9505375

e-mail: ecocom-sofia@mfa.gr web: http://agora.mfa.gr/bg60

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ

ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ – ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 2015 (και το α' εξάμηνο 2016)

Συντάκτης: Ιωάννης Μαρούτσος, Γραμματέας ΟΕΥ Α'

Σόφια, Οκτώβριος 2016

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ 3
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ / ΧΑΡΤΩΝ 4
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ 4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄ : Η ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 2014 5
I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ 5
1. Πληροφορίες για τη χώρα 5
2. Οικονομική κατάσταση 12
II. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 2015 21
1. Οικονομική μεγέθυνση 21
2. Εξωτερικό εμπόριο 25
3. Αγορά εργασίας - Μισθοί 28
4. Πληθωρισμός 30
5. Ισοζύγιο Πληρωμών 32
6. Ξένες Άμεσες Επενδύσεις 34
7. Δημοσιονομικές εξελίξεις και προοπτικές 37
III. ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ – ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ 39
1. Επιχειρησιακά Προγράμματα – Νέα προγραμματική περίοδος (2014 -2020) 39
2. Ρυθμός απορροφητικότητας ΕΠ προηγούμενης περιόδου 41
3. Ευέλικτα επενδυτικά εργαλεία 41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ 43
I. ΓΕΝΙΚΑ 43
II. ΔΙΜΕΡΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ 43
1. Εμπορικό Ισοζύγιο 43
2. Διάρθρωση των ελληνικών εξαγωγών 45
3. Διάρθρωση βουλγαρικών εξαγωγών προς Ελλάδα 46
III. ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ 47
IV. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 51
V. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ 53
1. Προγράμματα διασυνοριακής συνεργασία Βουλγαρίας με γειτονικές χώρες 53
2. Εθνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκάνιων (ΕΣΟΑΒ) 56
VI. ΕΝΕΡΓΕΙΑ 57

VII. ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ 59
VIII. ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΑΔΟΣ – ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ 59
IX. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ 60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄ : ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ 62
I. Προϋποθέσεις για την ίδρυση εταιρείας στην Βουλγαρία 62
II. Φορολογική νομοθεσία 63
III. Επενδυτικά κίνητρα 64
IV. Εργασιακές σχέσεις – Κοινωνική Ασφάλιση 65
V. Κρατικές Προμήθειες 68
VI. Διανοητικά δικαιώματα 69
VII. Τραπεζικός τομέας 70
VIII. Διεθνή χρηματοδοτικά προγράμματα 71
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι 73
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ 77
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ 83

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Λίστα βουλγαρικών αυτοκινητοδρόμων (σελ.9)
Πίνακας 2: Καταγεγραμμένοι γεωργικοί παραγωγοί (σελ. 14)
Πίνακας 3: Εξαγωγές και εισαγωγές βουλγαρικών αγροτικών προϊόντων (σελ. 16)
Πίνακας 4 : Εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών δεικτών Βουλγαρίας (σελ. 21)
Πίνακας 5: Προβλέψεις για το ρυθμό ανάπτυξης της Βουλγαρίας (σελ. 22)
Πίνακας 6 : Τρέχουσες αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας Βουλγαρίας (σελ. 25)
Πίνακας 7 : Εξωτερικό εμπόριο Βουλγαρίας κατά γεωγραφικές ζώνες (σελ. 25)
Πίνακας 8 : Κυριότεροι εμπορικοί εταίροι της Βουλγαρίας κατά το 2015 (σελ. 26)
Πίνακας 9 : Εξωτερικό εμπόριο Βουλγαρίας κατά κυριότερες κατηγορίες προϊόντων (σελ. 26)
Πίνακας 10 : Ισοζύγιο πληρωμών (σελ. 33)
Πίνακας 11 : Μεγαλύτεροι ξένοι επενδυτές στην Βουλγαρία (σελ. 35)
Πίνακας 12: Άμεσες ξένες επενδύσεις στη Βουλγαρία κατά τομέα (σελ. 36)
Πίνακας 13: Επιχειρησιακά προγράμματα (σελ. 40)
Πίνακας 14: Εμπορικό ισοζύγιο Ελλάδας – Βουλγαρίας (σελ. 43)
Πίνακας 15: Εμπορικό ισοζύγιο Ελλάδας – Βουλγαρίας 8μήνου 2015 & 2016 (σελ. 44)
Πίνακας 16: Ελληνικές εξαγωγές κατά κατηγορία προϊόντων (σελ. 45)
Πίνακας 17: Βουλγαρικές εξαγωγές κατά κατηγορία προϊόντων (σελ. 46)
Πίνακας 18: Εξέλιξη ελληνικών επενδύσεων στη Βουλγαρία ανά τρίμηνα (σελ. 47)
Πίνακας 19: Συνολικές ελληνικές άμεσες επενδύσεις ανά τομέα δραστηριότητας (σελ. 50)
Πίνακας 20: Άξονες προτεραιότητας διασυνοριακου Προγράμματος Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας «Ελλάδα- Βουλγαρία 2014-2020» (σελ. 54)

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ / ΧΑΡΤΩΝ

Εικόνα 1: Διοικητική διαίρεση Βουλγαρίας (σελ. 5)
Εικόνα 2: Δίκτυο αυτοκινητοδρόμων (σελ. 9)
Εικόνα 3: Ο «Νότιος Διάδρομος» (σελ. 11)
Εικόνα 4: Ο «Eastring» (σελ. 11)
Εικόνα 5: Παραγωγοί βιολογικών προϊόντων στη Βουλγαρία (σελ. 15)
Εικόνα 6: Ο σχεδιαζόμενος ελληνοβουλγαρικός αγωγός IGB και τα σημαντικότερα σχέδια φ.α. στη ΝΑ Ευρώπη (σελ. 58)

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Εξέλιξη της πληθυσμιακής πυραμίδας της Βουλγαρίας (σελ. 7)
Συμμετοχή οικονομικών κλάδων στη συνολική ΑΠΑ (σελ. 13)
Παραγωγή κατασκευαστικών εταιρειών (σελ. 17)
Κατανομή κατοικιών το 2015 βάσει μεγέθους (σελ. 18)
Ρυθμός αύξησης βουλγαρικού ΑΕΠ (σελ. 22)
Ιδιωτική κατανάλωση και καταναλωτική πίστη (σελ. 23)
Ονομαστική μεταβολή των βουλγαρικών εξαγωγών (σελ. 28)
Παραγωγικό κενό, ποσοστό ανεργίας και πορεία ΑΕΠ (σελ. 29)
Συγκριτικά ποσοστά ανεργίας στα κράτη-μέλη της ΕΕ (σελ. 29)
Διαμόρφωση του μέσου μισθού ανά μήνα (σελ. 30)
Εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή κρατών-μελών ΕΟΧ και Τουρκίας (σελ. 31)
Ετήσιος πληθωρισμός και συμμετοχή βασικών κατηγοριών αγαθών / υπηρεσιών (σελ. 31)
Δομικός ΕΔΚΤ, ΕΔΚΤ στις υπηρεσίες και πληθωρισμός στην κατηγορία μη τροφίμων (σελ. 32)
Ξένες άμεσες επενδύσεις στη Βουλγαρία (σελ. 34)
Ετήσιος ρυθμός αύξησης εσόδων και δαπανών (σελ. 38)
Διαχρονική πορεία του εξωτερικού χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ (σελ. 39)
Περίγραμμα της πρωτοβουλίας JEREMIE στη Βουλγαρία (σελ. 41)
Ελληνικές εξαγωγές στη Βουλγαρία (σελ. 44)
Γραφική απεικόνιση των ελληνικών άμεσων επενδύσεων στη Βουλγαρία (σελ. 48)
Κατανομή ελληνικών επιχειρήσεων στη Βουλγαρία ανά πόλη (σελ. 51)
Λόγοι άφιξης Βούλγαρων ταξιδιωτών στην Ελλάδα (σελ. 52)
EEA and Norway Funds: Κατανομή κονδυλίων 2009 - 2014 (σελ. 71)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄ : Η ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 2014

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Πληροφορίες για τη χώρα

Εικόνα 1: Διοικητική διαίρεση Βουλγαρίας

Έκταση : 110.993,6 χλμ^2

- σύνορα : Ελλάδα (494 χλμ), ΠΓΔΜ (148χλμ), Ρουμανία (608 χλμ), Σερβία (318 χλμ), Τουρκία (240 χλμ)

Πληθυσμός : 7.153.784 κάτοικοι (εκτίμηση βουλγαρικού Στατιστικού Ινστιτούτου 2015), που την κατατάσσει στην 16^η θέση στην ΕΕ (1,4% του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ) μετά την Αυστρία και πριν από την Δανία.

- πυκνότητα πληθυσμού (στοιχεία απογραφής 2011): 66 κατ./χλμ^2
- κατανομή πληθυσμού (στοιχεία 2015): 73% (5.227.182) αστικός, 27% (1.926.602) αγροτικός.
- Μεγαλύτερες πόλεις (στοιχεία 2015)**:** Σόφια (πρωτεύουσα), με 1.319.804 κατ., Βάρνα με 343.301 κατ., Φιλιππούπολη (Plovdiv) με 341.625 κατ.,

Πύργος (Burgas) με 209.613 κατ., Ruse (162.869), Stara Zagora (158.563), Pleven (123.673).

- Βούλγαροι (84,6%), Τούρκοι (8,9%), Ρομά (4,8%), επίσης Αρμένιοι, Ρώσοι, Εβραίοι, Έλληνες, Τάταροι και άλλοι (στοιχεία απογραφής 2011).

Η Βουλγαρία συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών με το χαμηλότερο ρυθμό πληθυσμιακής αύξησης σε παγκόσμιο επίπεδο. Η αρνητική αύξηση του πληθυσμού χρονολογείται από το 1990 και αποδίδεται στην οικονομική δυσπραγία σε συνδυασμό με την αύξηση της υπογεννητικότητας αλλά και της μετανάστευσης. Το πιο ανησυχητικό στοιχείο είναι ότι, βάσει πρόσφατων μελετών και αναλύσεων, καταρτισμένοι νέοι άνθρωποι θέτουν ως πρώτη προτεραιότητα την αναζήτηση εργασίας στο εξωτερικό.

Σε σειρά εκθέσεών της την τελευταία πενταετία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπογραμμίζει τις ανησυχητικές επιπτώσεις του δημογραφικού προβλήματος στην παραγωγικότητα της βουλγαρικής οικονομίας, επισημαίνοντας ότι οι αρνητικές τάσεις στην απασχόληση αντανακλούν τη μείωση του εργατικού δυναμικού και σχετίζονται και την αρνητική δημογραφική εξέλιξη του πληθυσμού της χώρας. Σύμφωνα δε με εκτιμήσεις της Eurostat, σε σχετική έκθεσή της για το δημογραφικό μέλλον της ΕΕ, ο βουλγαρικός πληθυσμός θα γνωρίσει την πλέον δραματική μείωση στην περιοχή, στο διάστημα της επόμενης πεντηκονταετίας (-27% σε σχέση με το 2010).

Σε έκθεσή της (φθινόπωρο 2013) για τη γήρανση του πληθυσμού στη Βουλγαρία,[1] η Παγκόσμια Τράπεζα επισημαίνει τις ανησυχητικές πτυχές του δημογραφικού προβλήματος της χώρας: Η Βουλγαρία κατατάσσεται ήδη ως η τρίτη γηραιότερη χώρα στην Ευρώπη και η τέταρτη γηραιότερη στον κόσμο και εκτιμάται ότι έως το 2050 θα εμφανίσει τη μεγαλύτερη πτώση συνολικού και ενεργού πληθυσμού παγκοσμίως. Βάσει προβολών του Στατιστικού Ινστιτούτου ο συνολικός πληθυσμός της χώρας το 2050 θα υποχωρήσει κάτω από τα 6 εκατ. Είναι ενδεικτικό ότι, ενώ ο πληθυσμός της αυξήθηκε μεταξύ 1950–1990 από 7,3 σε 8,8 εκατ., τις επόμενες δύο δεκαετίες (1990–2010) μειώθηκε κάθετα σε λιγότερο από 7,5 εκατ.

[1] Διαθέσιμη ηλεκτρονικά στη διεύθυνση http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2013/09/17/000356161_20130917170502/Rendered/PDF/789790PRSP0ENG00Box0379828B00OUO090.pdf.

Η εξέλιξη της πληθυσμιακής πυραμίδας της Βουλγαρίας (ανά ηλικιακές ομάδες – πληθυσμός σε χιλιάδες – στα αριστερά κάθε στήλης ο ανδρικός πληθυσμός και στα δεξιά ο γυναικείος)

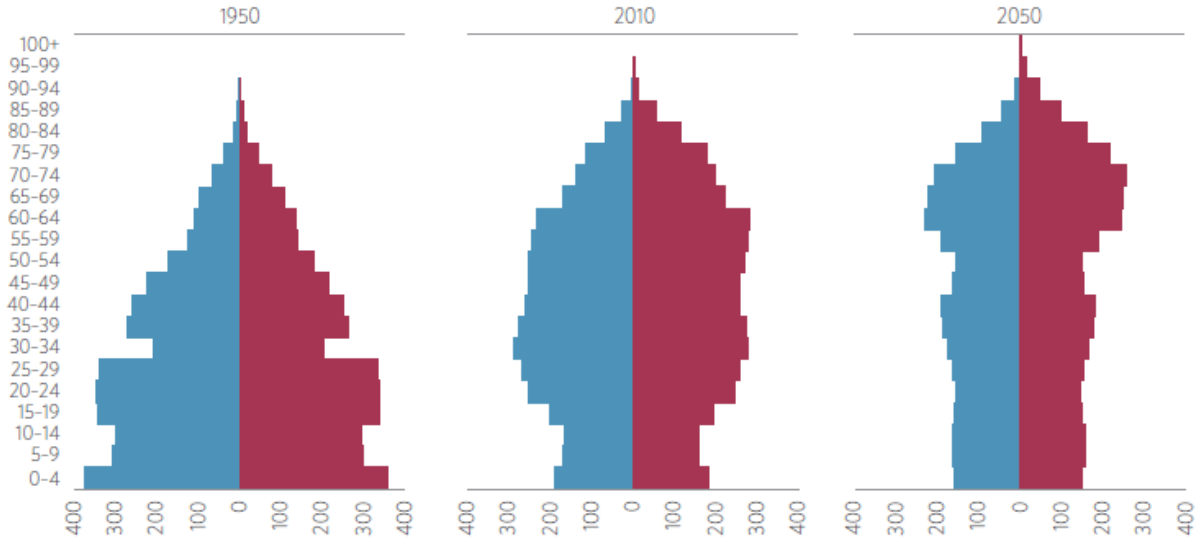

Πηγή: Παγκόσμια Τράπεζα

Το εν λόγω δημογραφικό πρόβλημα εκτιμάται, βάσει της έκθεσης της Παγκόσμιας Τράπεζας, ότι θα συμπιέσει το εργατικό δυναμικό της χώρας και, παράλληλα, θα επηρεάσει αρνητικά την παραγωγικότητα και θα ασκήσει έντονη πίεση στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, στο σύστημα υγείας και, κατ' επέκταση, στο δημόσιο χρέος της χώρας. Σε ό,τι αφορά, ειδικά, το σύστημα υγείας της Βουλγαρίας, χαρακτηριστική των προβλημάτων που αντιμετωπίζει είναι η αύξηση των καρδιαγγειακών νοσημάτων και το χαμηλό ποσοστό ικανοποίησης των «πελατών», καθώς η Βουλγαρία κατατάσσεται 33η επί συνόλου 34 ευρωπαϊκών κρατών.

Επίσημη γλώσσα: Η βουλγαρική. Στον χώρο του εμπορίου και των επιχειρήσεων χρησιμοποιείται κυρίως η αγγλική, η οποία αντικατέστησε, μετά το 1989, την ρωσική.

Θρησκεία: Χριστιανοί Ορθόδοξοι (83,6%), Μουσουλμάνοι (12,2%), Καθολικοί, Προτεστάντες και λοιποί (4,2%)

Νόμισμα: Λεβ (BGN), τρέχουσα (κλειδωμένη) ισοτιμία €1 = BGN 1,95583. Στο πλαίσιο του καθεστώτος «νομισματικού συμβουλίου» (currency board), που υιοθετήθηκε το 1997, έγινε πρόβλεψη για την άμεση πρόσδεση του βουλγαρικού νομίσματος με το τότε γερμανικό μάρκο και, στη συνέχεια, με το Ευρώ. Η εν λόγω ρύθμιση του νομισματικού συμβουλίου – το οποίο υποστηρίζεται από ένα σημαντικό δημοσιονομικό απόθεμα – λειτουργεί ομαλά από την θέσπισή της και υπήρξε καθοριστικής σημασίας για την μακροοικονομική σταθεροποίηση της χώρας.

Πολίτευμα: Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία,
Πρόεδρος της Δημοκρατίας: Rosen Plevneliev (ανέλαβε καθήκοντα τον Ιανουάριο 2012 και προέρχεται από το κεντροδεξιό κόμμα GERB – η θητεία του λήγει τέλη τρέχοντος έτους)
Πρωθυπουργός (από Νοέμβριο 2014): Boyko Borissov (GERB – 2η θητεία).

Η Βουλγαρία έγινε πλήρες μέλος της ΕΕ την 1η Ιανουαρίου 2007, είναι επίσης μέλος του ΝΑΤΟ και του ΠΟΕ και συμμετέχει στους περισσότερους πολυμερείς οργανισμούς.[2] Επιδιώκει την ένταξή της στη ζώνη Schengen, αν και μετά την έξαρση της προσφυγικής κρίσης τηρεί πιο επιφυλακτική στάση.

Υποδομές: *Σιδηροδρομικό δίκτυο*: Το *σιδηροδρομικό δίκτυο* εκτείνεται σε 6.798 χλμ., ενώ είναι σε εξέλιξη η υλοποίηση, μέσω κοινοτικών προγραμμάτων, σημαντικών έργων ανακατασκευής, αναβάθμισης, ηλεκτροδότησης και αντικατάστασης των συρμών. Είναι χαρακτηριστικό ότι, βάσει της *Στρατηγικής για την ανάπτυξη του σιδηροδρομικού δικτύου 2014-2020* (συνολικού προϋπολογισμού άνω των €4 δισεκ.), προβλέπεται η αποκατάσταση 400 χιλιομέτρων εθνικού σιδηροδρομικού δικτύου μόνο έως το τέλος του 2015. Παράλληλα, βασική προτεραιότητα έως το 2020 είναι η δημιουργία υπερσύγχρονης σιδηροδρομικής γραμμής που θα ξεκινάει από τα σερβικά σύνορα και, μέσω Σόφιας και Burgas, θα καταλήγει στα τουρκικά σύνορα. Η αναβάθμιση της σιδηροδρομικής γραμμής από το Vidin έως τα ελληνικά σύνορα (μέσω Σόφιας) βρίσκεται, επίσης, μεταξύ των προτεραιοτήτων, αλλά σε πολύ αρχικότερο στάδιο υλοποίησης. Επίσης, στο πλαίσιο αξιοποίησης των συνδυασμένων μεταφορών, σχεδιάζεται η δημιουργία πολυτροπικών / διαμετακομιστικών σταθμών στο Russe, ο οποίος θα συνδέεται με το λιμάνι της Βάρνας, αλλά και στη Φιλιππούπολη.

Σε ό,τι αφορά το *μητροπολιτικό σιδηρόδρομο Σόφιας*, ολοκληρώθηκε το 2015 το τμήμα μήκους περίπου 3 χλμ., που συνδέει τη συνοικία Mladost 1 με το επιχειρηματικό πάρκο Σόφιας (στην περιοχή Mladost 4), καθώς και η επέκταση προς το αεροδρόμιο μήκους 5 χλμ. (με 4 συνολικά σταθμούς). Τον Ιούλιο του 2016 παραδόθηκε η επέκταση 950 μέτρων μεταξύ των σταθμών James Boucher – Hladilnika (γραμμή 2). Την ίδια περίοδο ξεκίνησε και η κατασκευή της τρίτης γραμμής 17 χλμ. (Botevgradsko Shose – περιφερειακός Σόφιας).

Οδικό δίκτυο: Η Βουλγαρία διαθέτει οδικό δίκτυο συνολικού μήκους 19.500 χλμ, εκ των οποίων 87% καλύπτουν οι ασφαλτόδρομοι, 777 χλμ. οι αυτοκινητόδρομοι, 3.000 χλμ οι εθνικοί οδοί, 3.800 χλμ οι δευτερεύοντες οδοί, 11.900 χλμ οι επαρχιακοί και 220 χλμ οι παρακαμπτήριοι δρόμοι. Σημειώνεται ότι την χώρα διατρέχουν 5 εκ των 10 Πανευρωπαϊκών Διαδρόμων, οι IV, VII, VIII, IX και X.

[2]AustraliaGroup, BIS, BSEC, CD, CE, CEI, CERN, EAPC, EBRD, EIB, EU, FAO, G-9, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICRM, IDA, IFC, IFRCS, IHO(υποψήφιο μέλος), ILO, IMF, IMO, IMSO, Interpol, IOC, IOM, IPU, ISO, ITSO, ITU, ITUC (NGOs), MIGA, NATO, NSG, OAS (παρατηρητής), OIF, OPCW, OSCE, PCA, SELEC, UN, UNCTAD, UNESCO, UNHCR, UNIDO, UNMIL, UNWTO, UPU, WCO, WFTU (NGOs), WHO, WIPO, WMO, WTO, ZC.

Πίνακας 1: Λίστα βουλγαρικών αυτοκινητοδρόμων (στοιχεία ενημερωμένα έως 10.2016)

Αυτοκινητόδρομος	Αρχή	Τέλος	Μήκος	Ήδη κατασκευασμένα	Χρόνος ολοκλήρωσης
A1 Trakia	Σόφια	Burgas	360 χλμ.	360 χλμ.	Παραδοθείς
A2 Hemus	Σόφια	Βάρνα	433 χλμ.	167 χλμ.	2020
A3 Struma	Pernik	Kulata/Προμαχώνας	150 χλμ.	87 χλμ.	2022
A4 Maritsa	Tsirpan	Kapitan Andreevo	117 χλμ.	117 χλμ.	Παραδοθείς
A5 Tserno More	Burgas	Βάρνα	108 χλμ.	10 χλμ.	μετά το 2022
A6 Lyulin	Σόφια	Pernik	19 χλμ.	19 χλμ.	Παραδοθείς
A7 Kalotina	Sofia	Kalotina	49 χλμ.	-	2020
Βόρεια Εφαπτόμενη Οδός Σόφιας	Ανατολικό άκρο Hemus	Δυτικό άκρο Kalotina	16,5 χλμ.	16,5 χλμ.	Παραδοθείς
Veliko Turnovo - Ruse	Veliko Turnovo	Ruse	118 χλμ.	-	2022
Σύνολο			1.370,5 χλμ.	776,5 χλμ.	

Πηγή: Επεξεργασία διαφόρων πηγών από Γραφείο ΟΕΥ Σόφιας

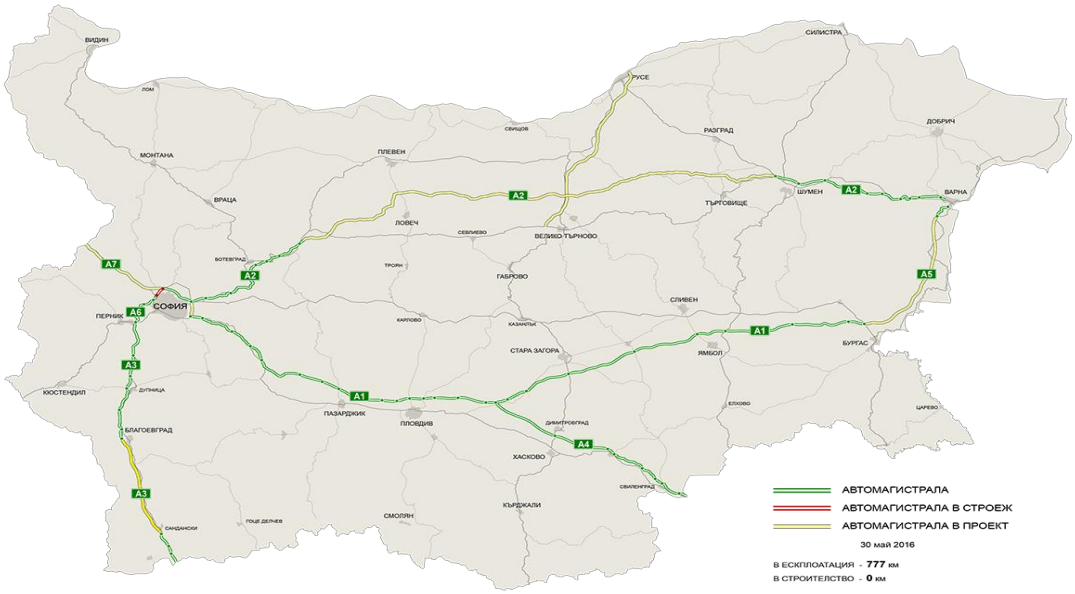

Εικόνα 2: Δίκτυο αυτοκινητοδρόμων (χάρτης ενημερωμένος έως 05.2016). Με πράσινο χρώμα είναι το ολοκληρωμένο και παραδοθέν οδικό δίκτυο, με κόκκινο χρώμα το κατασκευαζόμενο και με κίτρινο το σχεδιαζόμενο.

Στους δε βασικούς στόχους της *Στρατηγικής για την ανάπτυξη του οδικού δικτύου 2014-2020* (συνολικού προϋπολογισμού άνω των €2 δις) συγκαταλέγονται η ολοκλήρωση της κατασκευής των αυτοκινητόδρομων «Hemus» και «Struma» (ο τελευταίος θα χρηματοδοτηθεί από το ΕΠ «Μεταφορές» 2014–2020 και συνδέει τη

Σόφια με το συνοριακό πέρασμα του Προμαχώνα), του τούνελ στο πέρασμα "Shipka" και 6 οδών ταχείας κυκλοφορίας (speedways) που θα συνδέουν μεγάλες β/πόλεις. Τέλος, στα τέλη Ιουνίου 2013 δόθηκε στην κυκλοφορία η Γέφυρα 2 του Δούναβη (DanubeBridge 2 – συνδέει τη βουλγαρική πόλη του Vidin με τη ρουμανική πόλη του Calafat). Τον Οκτώβριο 2014, Βουλγαρία και Ρουμανία προχώρησαν στην υπογραφή συμφωνίας για τη σύνταξη μελετών σκοπιμότητας αναφορικά με την κατασκευή δύο νέων Γεφυρών στον Δούναβη. Εξ αυτών, η μία σχεδιάζεται να συνδέει τις πόλεις Silistra και Calarasi και η άλλη τις πόλεις Νικόπολη και Turnu Magurale.

Λιμενικό δίκτυο: Η ακτογραμμή της Βουλγαρίας υπολογίζεται σε 375 χλμ, ενώ οι *κυριότεροι λιμένες* είναι η Βάρνα και το Μπουργκάς, με συνολικό όγκο διακινούμενων φορτίων περί τους 20 Mt ετησίως.

Αεροπορικό δίκτυο: Η Βουλγαρία διαθέτει 5 διεθνή αεροδρόμια: Σόφιας, Βάρνας, Μπουργκάς, Φιλιππούπολης και Gorna Oryahovitsa. Το 2015, τα ως άνω αεροδρόμια εξυπηρέτησαν 7,5 εκατ. επιβάτες, εκ των οποίων τα 4 εξυπηρετήθηκαν από το αεροδρόμιο Σόφιας. Τα 5,5 εκατ. εξυπηρετήθηκαν από αλλοδαπές εταιρείες και τα 2 εκατ. από εγχώριες εταιρείες. Τα αεροδρόμια Βάρνας και Μπουργκάς έχουν παραχωρηθεί στην εταιρεία Fraport, της Gorna Oryahovitsa παραχωρήθηκε αρχές του 2016 σε β/κοινοπραξία, ενώ τα αεροδρόμια Φιλιππούπολης και Σόφιας είναι σε διαδικασία παραχώρησης.

Συνδυασμένες μεταφορές: Το Φεβρουάριο 2015 εγκαινιάστηκε νέα γραμμή πολυτροπικής εμπορευματικής σύνδεσης του λιμένος του Ruse με τη Νυρεμβέργη.

→Για το ελληνοβουλγαρικής πρωτοβουλίας σχέδιο πολυτροπικών μεταφορών Sea2Sea, βλ. αναλυτικά στο Κεφάλαιο Β' (υπό VII).

Ενέργεια: Παρόλο που η Βουλγαρία είναι εξαγωγέας ηλεκτρικής ενέργειας, ο εγχώριος κλάδος ηλεκτρισμού παράγει σημαντικά ελλείμματα, που αποδίδονται: 1) στην κρατική εταιρεία ηλεκτρισμού (ΝΕΚ), 2) στα μακροπρόθεσμα συμβόλαια με παραγωγούς ΑΠΕ ή μονάδες συμπαραγωγής ενέργειας. Για την αντιστάθμιση των ελλειμμάτων αυτών, θεσπίστηκε τον Ιούλιο 2015 εισφορά 5% επί των μηνιαίων εσόδων όλων των παραγωγών ενέργειας, η οποία θα αποδίδεται στο νεοσυσταθέν Ταμείο Ασφάλειας Συστήματος Ηλεκτρικής Ενέργειας (Electricity System Security Fund).

Τα σχέδια της Βουλγαρίας να καταστεί περιφερειακός ενεργειακός κόμβος δέχτηκαν σοβαρό πλήγμα μετά την αναστολή (Ιούνιος 2014) του αγωγού φυσικού αερίου South Stream και της προηγηθείσης από (Ιούνιος 2013) απόρριψης του σχεδίου Nabucco West. Πλέον, προτεραιότητα για τη Βουλγαρία στο τομέα του φυσικού αερίου αποτελούν: 1) η κατασκευή των διασυνδετηρίων αγωγών φυσικού αερίου με τις γειτονικές της χώρες (Ελλάδα, Τουρκία, Ρουμανία και Σερβία), αν και παρατηρούνται καθυστερήσεις στην υλοποίησή τους, 2) η μέσω των

διασυνδετήριων αυτών σύνδεσή της με τον TAP, από τον οποίο θα προμηθεύεται συμφωνημένη με το Αζερμπαϊτζάν ποσότητα 1 δισεκ. κ.μ. φυσικού αερίου, 3) η κατασκευή του «βουλγαρικού σταθμού φυσικού αερίου (Bulgarian Gas Hub)», που εντάχθηκε το 2016 στα ενεργειακά σχέδια κοινού ενδιαφέροντος (PCIs), της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 4) ο εκσυγχρονισμός του δικτύου φυσικού αερίου της χώρας (η Bulgartransgaz σχεδιάζει να επενδύσει το ποσό των BGN 658 εκατ., ενώ αναμένεται και ευρωπαϊκή χρηματοδότηση), 5) η συμμετοχή της χώρας στο σχέδιο Eastring (προβάλλεται από τη Σλοβακία ως εναλλακτική επιλογή στη θέση του South Stream), 6) η συνεργασία με Ελλάδα, Ρουμανία, Ουγγαρία και Ουκρανία και τους διαχειριστές φυσικού αερίου των χωρών αυτών στο πλαίσιο του κάθετου και του διαβαλκανικού αγωγού, με στόχο την επίτευξη αμφίδρομων φυσικών ροών.

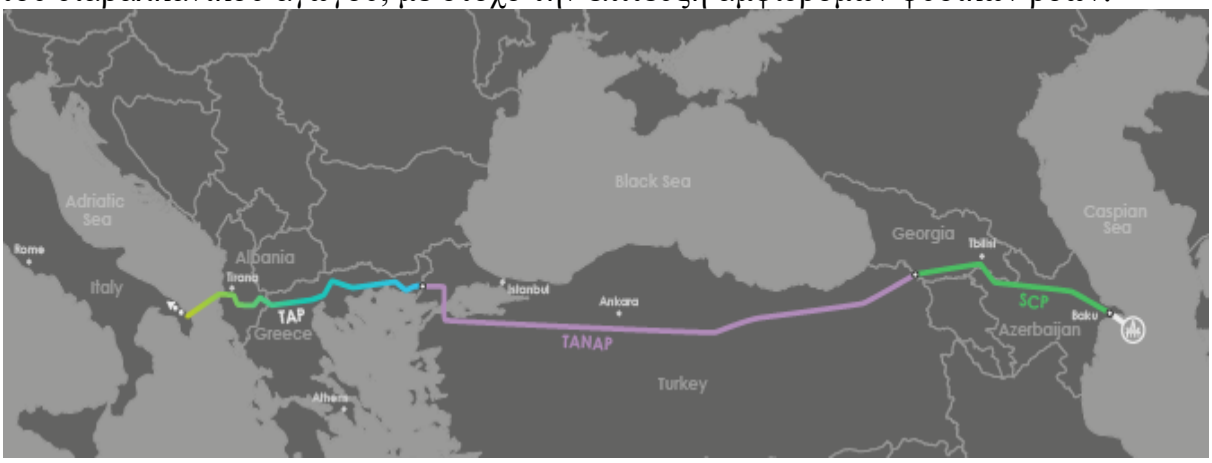

Εικόνα 3: Ο «Νότιος Διάδρομος» με βάση τους υλοποιούμενους ή σχεδιαζόμενους αγωγούς (Σημ.: τον Ιούνιο 2013 ο αγωγός TAP προτιμήθηκε έναντι του Nabucco West, στον οποίο συμμετείχε η Βουλγαρία, ενώ το Δεκέμβριο 2014 εγκαταλείφθηκε το σχέδιο του South Stream).

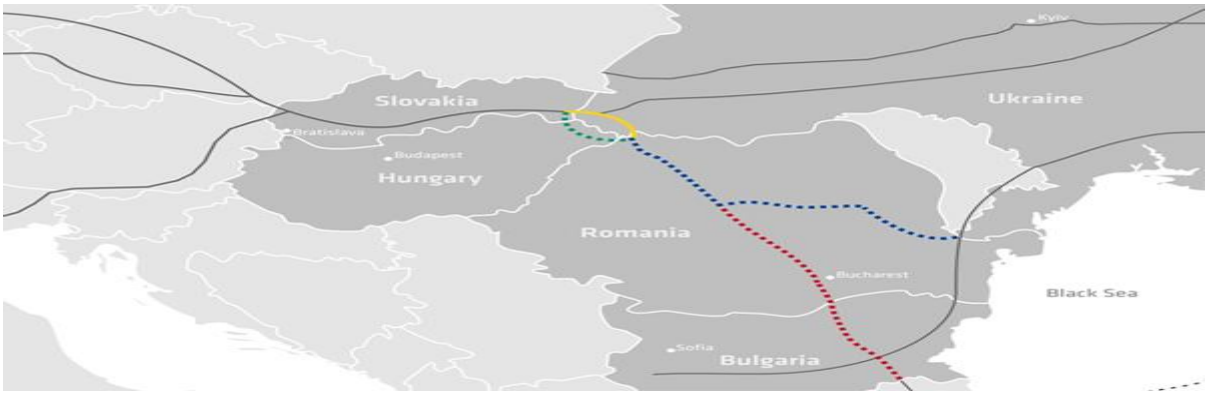

Εικόνα 4: Εναλλακτικές διαδρομές του προτεινόμενου αγωγού Eastring. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. http://www.eastring.eu/page.php?page=routing.

Σε ό,τι αφορά την πυρηνική ενέργεια, προτεραιότητα αποτελεί η παράταση της λειτουργίας των αντιδραστήρων 5 και 6 του πυρηνικού σταθμού Kozloduy στο Δούναβη, πέραν των ορίων που έχουν τεθεί (2017 και 2019 αντίστοιχα – τον Οκτώβριο 2015 έγινε μεταφορά BGN 7 εκατ. στην αμερικανική εταιρεία Westinghouse, στο πλαίσιο υλοποίησης προγράμματος για την αναβάθμιση της λειτουργίας των εν λόγω αντιδραστήρων), αλλά και της κατασκευής νέας μονάδας (7) στον ανωτέρω σταθμό. Πάντως, τα σχέδια για την κατασκευή νέου πυρηνικού σταθμού στο Belene φαίνεται να έχουν εγκαταληφθεί.

Στις ετήσιες συστάσεις της προς τα κράτη-μέλη της ΕΕ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι η Βουλγαρία εξακολουθεί να μην έχει εφαρμόσει πλήρως μεταρρυθμίσεις συνδεόμενες με την εσωτερική αγορά ενέργειας, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από εξωτερικές πηγές, ενώ έχει την υψηλότερη ένταση ενέργειας στην ΕΕ. Συνεπώς, το ενεργειακό σύστημα πρέπει να εκσυγχρονιστεί, ώστε να προσφέρεται πιο ανταγωνιστική και ασφαλή ενέργεια σε χαμηλότερο κόστος για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και το περιβάλλον.

Σε ό,τι αφορά, ειδικά, τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ), βάσει των επίσημων στοιχείων, ο κλάδος συμμετέχει με ποσοστό 15% στην συνολική κατανάλωση οικιακής ενέργειας. Βάσει των εθνικών στόχων, μέχρι το 2020, το μερίδιο των ΑΠΕ στις μεταφορές πρέπει να ανέλθει στο 10% και, συνολικά, στην ενεργειακή κατανάλωση της χώρας στο 16%, στόχοι που έχουν επιτευχθεί ήδη. Δύο τροποποιήσεις του νόμου για τις ΑΠΕ το 2015 και η τροποποίηση του Ενεργειακού νόμου (Ιούλιος 2015) φανερώνουν την πρόθεση της κυβέρνησης να αντιμετωπιστούν με περιοριστικό τρόπο οι σχετικές επενδύσεις. Στο πλαίσιο αυτό, καταργούνται οι προνομιακές τιμές αγοράς ενέργειας παραγόμενης από ανανεώσιμες πηγές με ελάχιστες εξαιρέσεις, δίδεται η δυνατότητα στη ΝΕΚ να θέτει «οροφή» στην ποσότητα του ηλεκτρισμού που θα υποχρεούται να αγοράζει από παραγωγούς ΑΠΕ, ενώ και οι παραγωγοί ΑΠΕ επιβαρύνονται με την προαναφερθείσα εισφορά 5% επί των μηνιαίων εσόδων.

2. Οικονομική κατάσταση

Η βουλγαρική οικονομία γνώρισε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης από το 1997 μέχρι το 2008, χάρη στις οικονομικές μεταρρυθμίσεις και τη συνεπή δημοσιονομική πολιτική που ακολούθησαν οι διαδοχικές κυβερνήσεις με στόχο την επίτευξη σταθερού μακροοικονομικού περιβάλλοντος, την προσέλκυση ξένων επενδύσεων και την ένταξη της χώρας στην ΕΕ (2007).

Κατά το διάστημα 2004–2008, ο ρυθμός ανάπτυξης ήταν, κατά μέσο όρο, της τάξης του 6% και άνω και στηρίχθηκε κατά κύριο λόγο στις καθαρές εισροές επενδυτικών κεφαλαίων. Χάρη στις τελευταίες, η εγχώρια ζήτηση ενισχύθηκε με τους υψηλούς ρυθμούς αύξησης των εισοδημάτων και της πιστωτικής επέκτασης, τα οποία, με την σειρά τους, οδήγησαν σε αύξηση της απασχόλησης αλλά και στην αναζωπύρωση των πληθωριστικών πιέσεων.

Ύστερα από μία δεκαετία ιδιαίτερα ταχύρρυθμης ανάπτυξης, η βουλγαρική οικονομία εισήλθε το 2009 σε περιβάλλον ύφεσης, συνεπεία της χρηματοπιστωτικής κρίσης και των επιπτώσεών της στην πραγματική οικονομία. Η οικονομική ύφεση επεκτάθηκε – αν και με σημαντική χρονική υστέρηση – σε όλους τους παραγωγικούς τομείς, επηρέασε αρνητικά την εσωτερική ζήτηση, τις εξαγωγές και την εισροή επενδυτικών κεφαλαίων, διευρύνοντας, παράλληλα, την ανεργία.

Οι επιπτώσεις εξάλλου της υποχώρησης της οικονομικής δραστηριότητας στην εξέλιξη του πληθωρισμού είχαν σαν αποτέλεσμα τη σταδιακή αποκλιμάκωσή του ρυθμού ανόδου του, ενώ συγχρόνως συνέβαλαν στην αξιοσημείωτη μείωση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών λόγω του μεγαλύτερου βαθμού μείωσης των εισαγωγών σε σχέση με τις εξαγωγές που προκάλεσε η εξασθένηση της εγχώριας ζήτησης. Το 2013, μάλιστα, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ήταν πλεονασματικό κατά 2% του ΑΕΠ, για να περιοριστεί, όμως, σε 0,02% το 2014.

Η ανάκαμψη της βουλγαρικής οικονομίας, η οποία άρχισε να διαφαίνεται το 2010 και συνεχίστηκε το 2011, οπότε το ΑΕΠ ενισχύθηκε κατά 1,7%, στηρίχθηκε σχεδόν αποκλειστικά στην αύξηση των εξαγωγών συνεπεία της ανόδου του διεθνούς εμπορίου (ήδη από το τελευταίο τρίμηνο του 2009). Τη διετία, όμως, 2012–2013 οι αρχικά αισιόδοξες προβλέψεις εγχώριων και διεθνών παραγόντων δεν επιβεβαιώθηκαν λόγω μιας σειράς παραγόντων: υποχώρηση του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας στη ζώνη του Ευρώ, υποχώρηση τόσο των εξαγωγών όσο και των εισροών ξένων επενδυτικών κεφαλαίων, χαμηλός ρυθμός πιστωτικής επέκτασης, καθηλωμένα εγχώρια κατανάλωση. Την επόμενη διετία, 2014–2015 ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας επιταχύνθηκε σταθερά, με βασικό πυλώνα και πάλι τις εξαγωγές και λιγότερο την κατανάλωση και τις επενδύσεις. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το βουλγαρικό Στατιστικό Ινστιτούτο, το 2014 η οικονομία αναπτύχθηκε με ρυθμό 1,6% και το 2015 με 3% (προσωρινά στοιχεία – για τις εκτιμήσεις αναφορικά με την περίοδο 2015–2016 βλ. αναλυτικότερα και κατωτέρω στην παράγραφο «Οικονομική μεγέθυνση»).

Στη σύνθεση του βουλγαρικού ΑΕΠ για το 2015, ο γεωργικός τομέας συμμετέχει κατά 5,1%, ο βιομηχανικός κατά 27,6% (4,7% του ποσοστού αυτού προέρχεται από τον κλάδο των κατασκευών) και οι υπηρεσίες κατά 67,3%.

Το διάγραμμα που ακολουθεί εμφανίζει τη συμμετοχή των επιμέρους οικονομικών κλάδων στη συνολική Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) της οικονομίας:

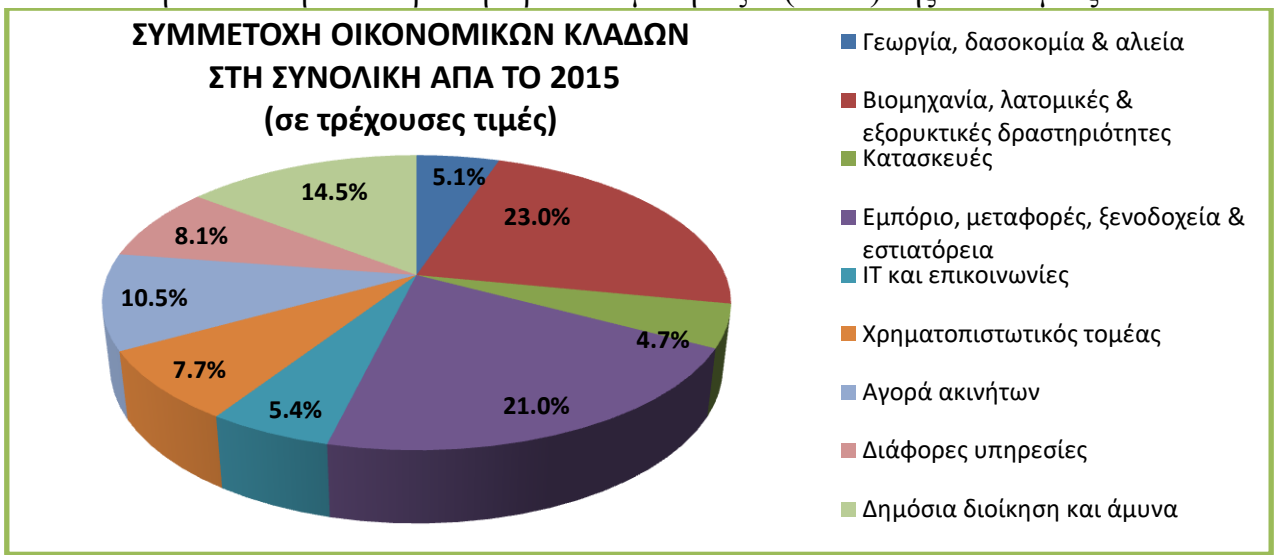

Πηγή: Βουλγαρικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI)

2.1. Πρωτογενής τομέας

Η γεωργία παραμένει τομέας με στρατηγική σημασία για τη βουλγαρική οικονομία. Αντιπροσωπεύει το 5% περίπου της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας της εθνικής οικονομίας και απασχολεί περί τα 220.000 άτομα. Βάσει της τελευταίας σχετικής απογραφής (2013) του Υπουργείου Γεωργίας, οι γεωργικές μονάδες αριθμούν πλέον περί τις 259.900, έναντι 371.000 το 2010 και 665.000 το 2003. Και στην κτηνοτροφία παρατηρείται, κατά τα τελευταία χρόνια, αυξανόμενη τάση συγκέντρωσης των μονάδων εκτροφής, η οποία έχει οδηγήσει σε μείωση του αριθμού των κτηνοτροφικών μονάδων. Όπως σχολιάζουν σχετικά αναλυτές, οι εν λόγω εξελίξεις αυτές δεν είναι κατ' ανάγκην αρνητικές, καθώς συνοδεύονται από αύξηση (3% την περίοδο 2010–2013) του συνολικού εμβαδού των κατάλληλων προς καλλιέργεια αγροτικών εκτάσεων και, συνεπώς, ενδεικνύουν τάση ενοποίησης των αγροτικών εκμεταλλεύσεων στη Βουλγαρία. Άλλωστε, το 2015 ο συνολικός αριθμός των γεωργικών παραγωγών κατέγραψε σημαντική ετήσια άνοδο, διαμορφωνόμενος στα 94.815 άτομα (έναντι 76.409 το 2014).

Πίνακας 2: Καταγεγραμμένοι γεωργικοί παραγωγοί (2008–2015)

2008	2009	2010	2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/2015*
97,507	99,366	77,133	68,311	70,775	76,340	76,409	Πάνω από 95,000

Πηγή : Υπουργείο Γεωργίας

Η καλλιεργήσιμη επιφάνεια εκτιμάται για το 2014 σε 3,5 εκατ. αυξημένη κατά 0,2% σε σχέση με το 2013. Η εν λόγω αύξηση οφείλεται, κυρίως, στις καλλιέργειες βιομηχανικών σπαρτών. Μεταξύ των δημητριακών, τη μεγαλύτερη καλλιεργήσιμη επιφάνεια καλύπτει το σιτάρι (1.103.838 εκτάρια το 2015) και ακολουθούν τα ηλιοτρόπια (810.220 εκτάρια), το καλαμπόκι (497.531 εκτάρια) και το κριθάρι (175.090). Η παραγωγή σιταριού το 2014 ανήλθε σε 5 εκατ. τόνους (μειωμένη κατά 6,4% σε σχέση με το 2014). Μείωση κατέγραψε η παραγωγή και των υπόλοιπων βασικών δημητριακών το 2015: Του αραβοσίτου -14,2% (παρά την αύξηση της καλλιεργούμενης έκτασης του εν λόγω σιτηρού), του ηλιάνθου -15,1% και κριθαριού -18,4%. Η συνολική καλλιεργήσιμη έκταση, που καταλαμβάνουν τα ως άνω τέσσερα βασικά δημητριακά, μειώθηκε το 2014 κατά 5,4% σε ετήσια βάση (έναντι μείωσης 3,1 την προηγούμενη χρονιά). Με δεδομένο ότι οι εγχώριες ανάγκες υπολογίζονται σε 1,5 εκατ. τόνους, η υπόλοιπη ποσότητα κατευθύνεται σε εξαγωγές.

Σε ό,τι αφορά την κτηνοτροφία, το 2014 οι ενεργές κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις μειώθηκαν δραματικά και διαμορφώθηκαν στις 113.000 (έναντι 183.500 το 2013 και 280.300 το 2010). Μειωμένος είναι και ο αριθμός των ζώων, αλλά με μικρότερη υποχώρηση, καθώς η μεγάλη μείωση των μικρών εκμεταλλεύσεων εν μέρει αντισταθμίζεται από την ενίσχυση των μεγάλων μονάδων εκτροφής.[3]

[3] Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στατιστικά στοιχεία (2014), στη Βουλγαρία εκτρέφονται 552.800 βοοειδή (κυρίως αγελάδες), 9.600 βουβάλια, 553.000 χοίροι, 1,63 εκατ. αμνοερίφια (82% εξ αυτών είναι

Σε ό,τι αφορά τη βιολογική γεωργία, το 2014 καλλιεργήθηκαν 74.000 εκτάρια (ετήσια αύξηση 32%) με κυρίαρχα τα δημητριακά. Βάσει των στοιχείων του εξειδικευμένου ηλεκτρονικού μητρώου του Υπ. Γεωργίας (http://bioregister.mzh.government.bg/front/operators/page/1), οι παραγωγοί βιολογικών προϊόντων προσεγγίζουν πλέον τους 5.000, ενώ το 2010 ήταν κάτω από 1.000. Αναλυτικότερα στοιχεία περιέχονται σε σχετική έρευνα αγοράς του Γραφείου μας.

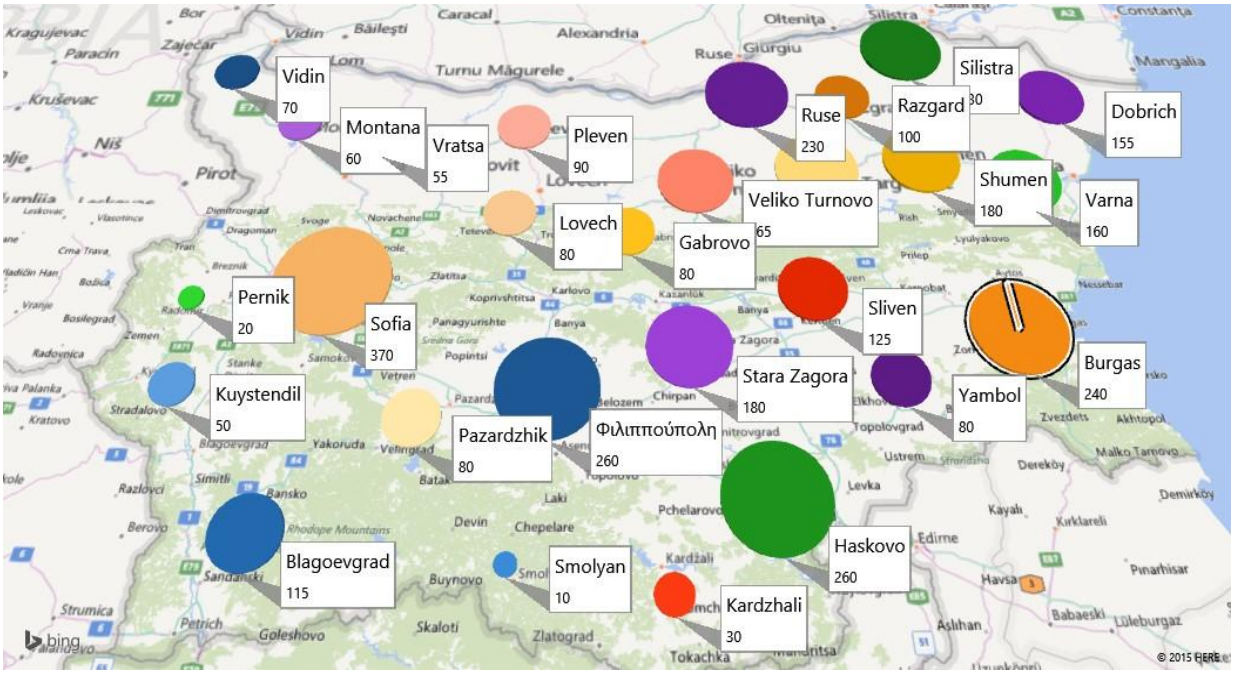

Εικόνα 5: Εταιρείες του κλάδου της βιολογικής παραγωγής ανά βουλγαρική περιφέρεια – ο χάρτης βασίζεται σε εκτίμηση στοιχείων έτους 2015 καταχωρημένων στο σχετικό ηλεκτρονικό μητρώο του β/Υπουργείου Γεωργίας (web: http://bioregister.mzh.government.bg), τα οποία έτυχαν επεξεργασίας και οπτικοποίησης από το Γραφείο ΟΕΥ Σόφιας.

Ο γεωργικός συγκαταλέγεται μεταξύ των λίγων οικονομικών τομέων της Βουλγαρίας, οι οποίοι έχουν να επιδείξουν πλεονασματικό εμπορικό ισοζύγιο. Όπως προκύπτει από τον παρακάτω πίνακα, το 2014 ο όγκος συναλλαγών παρέμεινε υψηλός και οι εξαγωγές διατήρησαν τη δυναμική τους παρά την υποχώρηση (-9%) που καταγράφηκε σε ετήσια βάση, με αποτέλεσμα να διατηρηθεί το εμπορικό πλεόνασμα (το οποίο το 2013 είχε αγγίξει ιστορικά επίπεδα). Το εμπόριο γεωργικών προϊόντων με την ΕΕ, η οποία αποτελεί τον κυριότερο εμπορικό εταίρο της Βουλγαρίας, αντιπροσωπεύει το 66% (έναντι 66,4% το 2013) του συνολικού όγκου εμπορικών συναλλαγών γεωργικών προϊόντων της χώρας.

Το εξωτερικό εμπόριο γεωργικών προϊόντων της Βουλγαρίας παρουσίασε την εξής εικόνα κατά το διετία 2013 – 2014:

αρνιά/πρόβατα και τα υπόλοιπα αίγες/κατσίκια). Σε ό,τι αφορά το τοπικά παραγόμενο γάλα, το 89,6% είναι αγελαδινό, το 6,1% πρόβειο, το 3,6% κατσικίσιο και το 0,7% βουβαλίσιο.

Πίνακας 3: Εξαγωγές και εισαγωγές βουλγαρικών αγροτικών προϊόντων

σε εκατ. $[4]	2011	2012	2013	2014	Μεταβολή 2014/2013	
					Σε αξία	%
Εξαγωγές — FOB	4,593,776	4,247,640	5,421,621	4,935,377	-486,244	-9.0
Εισαγωγές - CIF	3,142,857	3,029,985	3,261,518	3,305,898	44,380	1.4
Ισοζύγιο	1,450,919	1,217,655	2,160,103	1,629,479	-530,624	-24.6
Όγκος εμπορίου	7,736,633	7,277,625	8,683,139	8,241,275	-441,864	-5.1

Πηγή : Βουλγαρικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI) – Υπουργείο Γεωργίας

Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο γεωργικός τομέας στην Βουλγαρία συνοψίζονται:

- Στον κατακερματισμό της αγροτικής γης και τα σχετικά ιδιοκτησιακά προβλήματα, ιδίως μετά την πτώση του κομουνιστικού καθεστώτος. Επισημαίνεται, πάντως, η διαρκώς ενισχυόμενη τάση συγκέντρωσης των αγροτικών εκτάσεων και, μάλιστα, προς όφελος εταιρικών σχημάτων έναντι των φυσικών προσώπων. Δεν είναι τυχαίο ότι αρκετά γραφεία real estate στη χώρα εξειδικεύονται στην ενοποίηση τέτοιων μικρών αγροτικών γαιών.
- Στη γήρανση του αγροτικού πληθυσμού: περίπου το 59% των γεωργών είναι ηλικίας 55 ετών και άνω, ενώ μόλις το 7% είναι κάτω των 35 ετών.
- Στις χρόνιες υποεπενδύσεις στον τομέα που αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα για την ενίσχυση της παραγωγικότητας, τον εκσυγχρονισμό και την βελτίωση του γεωργικού προϊόντος.

2.2 Δευτερογενής τομέας

Η παραγωγή στο **βιομηχανικό τομέα,** η ανάπτυξη του οποίου βασίσθηκε, κυρίως, στις πρώτες ύλες (σιδηρομεταλλεύματα, λιγνίτης) και στη φθηνή ηλεκτρική ενέργεια, επηρεάσθηκε αρνητικά από την οικονομική κρίση ήδη από το τρίτο τρίμηνο του 2008. Πλέον, όμως, καταγράφονται σαφή σημάδια ανάκαμψης, χάρη και στη δημιουργία εξειδικευμένων μονάδων από ξένους επενδυτές (π.χ. παραγωγής μικροηλεκτρονικών κυκλωμάτων και λοιπών εξαρτημάτων αυτοκινήτων,[5] φαρμακευτικών προϊόντων, χημικών προϊόντων κ.ά.).

Στα κυριότερα βιομηχανικά προϊόντα συγκαταλέγονται: σίδηρος, χαλκός, χάλυβας, πετρελαιοειδή, ηλεκτρονικά, χημικά, μηχανήματα και οικοδομικά υλικά. Ιδιαίτερα αξιόλογη είναι η σταθερή συμβολή του εξορυκτικού κλάδου (ασβεστολιθικά πετρώματα, καολίνης, αργιλικά πετρώματα κ.ά.) στην οικονομική μεγέθυνση της χώρας με σημαντικές προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξης και προσέλκυσης ξένων επενδυτικών κεφαλαίων. Σημειώνεται ότι η Βουλγαρία είναι από τους μεγαλύτερους παραγωγούς χαλκού, ψευδάργυρου και άνθρακα στην ΕΕ.

[4] Στην ετήσια έκθεση του β/Υπουργείου Γεωργίας τα εν λόγω στατιστικά στοιχεία δημοσιεύονται σε αμερικανικά δολάρια, επιλογή που ακολουθούμε ειδικά στο συγκεκριμένο πίνακα της Έκθεσης.
[5] Σύμφωνα με την εφημερίδα CAPITAL, πρόκειται για τον ταχύτερα αναπτυσσόμενο βιομηχανικό κλάδο στη χώρα τα τελευταία χρόνια.

Το 2015 η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του κλάδου ενισχύθηκε κατά 3,3% (το 2014 είχε ενισχυθεί κατά 1,4%). Στα τέλη 2015, ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής εμφάνιζε άνοδο 1,6% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2014. Ανά επιμέρους κατηγορίες, άνοδο 4,5% κατέγραφε η μεταποίηση (σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2014), αλλά κάμψη σημείωναν τόσο η ηλεκτρική ενέργεια και το φυσικό αέριο (-4,2%) όσο και ο εξορυκτικός κλάδος (-1,4%). Βάσει των πιο πρόσφατων διαθέσιμων στοιχείων, ο ίδιος δείκτης του Ιουλίου 2016 σημείωνε, σε ετήσια βάση, άνοδο 2,3% και, ανά επιμέρους κλάδους, άνοδο 2,6% στη μεταποίηση και 2,3% στην εξόρυξη, ενώ ο κλάδος της ενέργειας υποχωρούσε κατά 0,5%.

Σε ό,τι αφορά ειδικά τον κλάδο των **κατασκευών**, βάσει των διαθέσιμων στοιχείων του βουλγαρικού Στατιστικού Ινστιτούτου, από το 2008 έως το 2014 η προστιθέμενη αξία του κλάδου παρουσίαζε σταθερά πτωτικές τάσεις (από € 2.858 εκατ. το 2009 στα 1.649 εκατ. το 2014 σε τρέχουσες τιμές). Σημειώνεται ότι έως το 2008 οι κατασκευές αναπτυσσόταν με ετήσιους ρυθμούς της τάξης του 10– 14%. Για πρώτη φορά το 215, η ΑΠΑ στον τομέα των κατασκευών κατέγραψε ετήσια αύξηση σε τρέχουσες τιμές (6,1%), αν και το μερίδιο των κατασκευών στη συνολική ΑΠΑ συνέχισε να υποχωρεί (4,7% έναντι 4,8% το 2014), το χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής του κλάδου στην ΑΠΑ τα τελευταία έτη.

Βάσει επικαιροποιημένων στοιχείων του Στατιστικού Ινστιτούτου, δυναμικά ανοδική είναι η καθαυτό παραγωγή των κατασκευαστικών εταιρειών τη διετία 2014–2015 (βλ. παρακάτω διάγραμμα) σε όλους μάλιστα τους επιμέρους τομείς: διάφορα έργα (civil engineering), κατασκευή κτηρίων, και ειδικές κατασκευές. Όπως προκύπτει από το παρακάτω διάγραμμα και σε αντίθεση με τα τέλη της προηγούμενης δεκαετίας, πλέον βασικός κινητήριος μοχλός της κατασκευαστικής δραστηριότητας είναι τα έργα και όχι τα κτήρια.

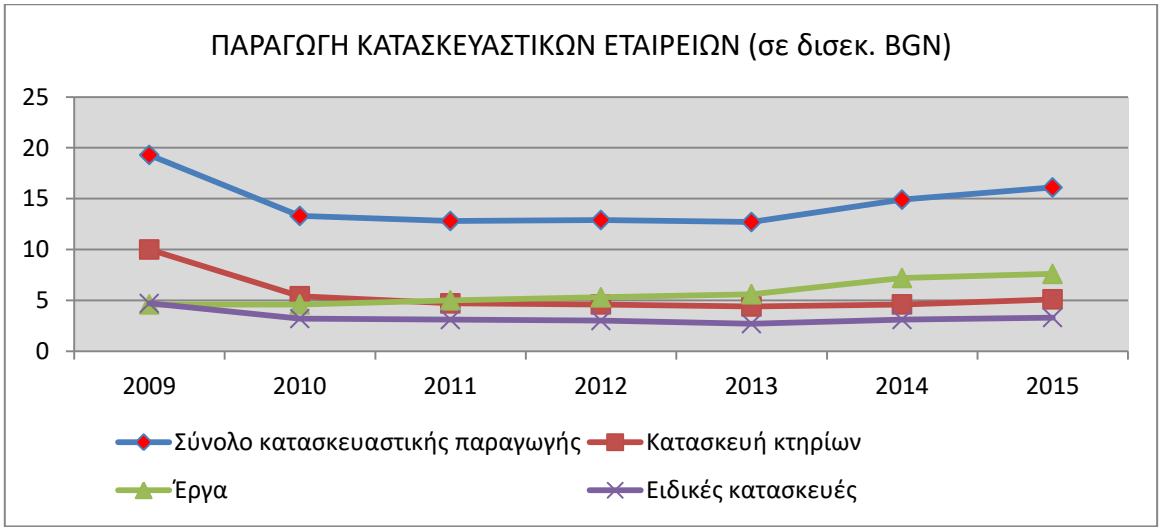

Πηγή : Βουλγαρικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI)

Σε ό,τι αφορά ειδικά τις κατοικίες (dwellings), το 2015 ο ρυθμός κατασκευών ήταν, σε αντίθεση με το 2014, αρνητικό (-22% σε ό,τι αφορά τις επιμέρους μονάδες και 15% σε ό,τι αφορά το συνολικό χώρο κάλυψης), τόσο στις πόλεις όσο και στις κωμοπόλεις και στα χωριά. Σε ό,τι αφορά τα χαρακτηριστικά των κατοικιών, το περίπου 2/5 αυτών ήταν δύο δωματίων και το 1/4 τριών δωματίων. Βλ. και το σχετικό διάγραμμα:

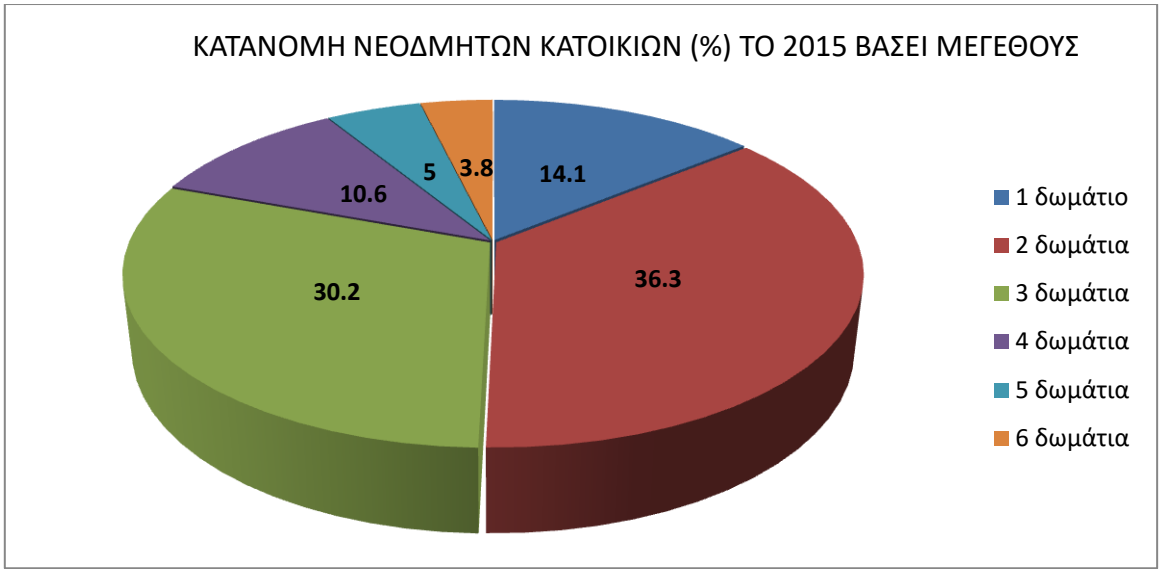

Πηγή : Βουλγαρικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI)

Συγκριτικά με το 2011, το μερίδιο των κατοικιών με τρία δωμάτια περιορίστηκε σε 36,3% από 43,57%. Το μερίδιο των κατοικιών με έως δύο δωμάτια μειώθηκε στο 50,4% από 54,8% το 2011, ενώ κατά 4,3 ποσοστιαίες μονάδες αυξήθηκε το ποσοστό των κατοικιών με τέσσερα δωμάτια και άνω (15,1% το 2011).

Όπως προκύπτει από τα πιο πρόσφατα στοιχεία του Στατιστικού Ινστιτούτου, τάσεις υποχώρησης καταγράφει η κατασκευαστική δραστηριότητα τους τελευταίους μήνες. Συγκεκριμένα, τον Ιούλιο τ.έ. ο κλάδος της μηχανικής/κατασκευής έργων υποχώρησε κατά -14,2% · ισχυρά καθοδική παρέμεινε και η τάση στην κατασκευή κτηρίων (-9,4%), ενώ συνολικά ο κλάδος υποχώρησε κατά 11,2%. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο δείκτης επιχειρηματικού κλίματος ως προς τις κατασκευές, ο οποίος, τον Αύγουστο τ.έ. παρέμεινε αμετάβλητος, ενώ το Σεπτέμβριο υποχώρησε κατά 3,4%.

2.3 Τριτογενής τομέας

Στον τομέα των υπηρεσιών, αύξηση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας τους παρουσίασαν το 2015 σημείωσαν όλοι οι επιμέρους κλάδοι, δείγμα του ενισχυόμενου δυναμισμού του τομέα στη Βουλγαρία: Η **αγορά ακινήτων** κατά 3,5%,, οι **τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας** (ICT) κατά 1,9%, ο **χρηματοοικονομικός** (τράπεζες – ασφάλειες) κλάδος κατά 1,5%, ο κλάδος

εμπορίου-ξενοδοχείων-εστιατορίων και μεταφορών και επικοινωνιών κατά 1%, οι **επιστημονικές και τεχνολογικές δραστηριότητες** κατά 0,3%, οι **τέχνες / διασκέδαση** κατά 0,2% και η **δημόσια διοίκηση-άμυνα-εκπαίδευση και υγεία** κατά 0,1%.

Βάσει των διαθέσιμων στοιχείων έως το β' τρίμηνο 2016, ο τομέας των υπηρεσιών συνεχίζει με ακόμη πιο ενισχυμένες ανοδικές τάσεις. Αναλυτικότερα, σε θετικό πρόσημο κινούνται, για το ως άνω διάστημα, οι κλάδοι των επιστημονικών και τεχνικών δραστηριοτήτων (+6,7% έναντι ανόδου 4,4% το α' τρίμηνο), των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας (+6,1% έναντι ανόδου 2,6% το α΄ τρίμηνο), της αγοράς ακινήτων (+5,7% έναντι ανόδου 2,6% το α' τρίμηνο), εμπορίου-ξενοδοχείων-εστιατορίων, μεταφορών και επικοινωνιών (-5% έναντι ανόδου 4,5% το α' τρίμηνο), χρηματοοικονομικών και ασφαλιστικών υπηρεσιών (+3,8% έναντι ανόδου 2,5% το α' τρίμηνο) και των τεχνών και διασκέδασης (+3,9% έναντι ανόδου 6,0% το α' τρίμηνο). Οριακή κάμψη εμφάνισε μόνον ο τομέας δημόσιας διοίκησης-άμυνας-εκπαίδευσης και υγείας (-0,1% έναντι ανόδου +0,8% το α' τρίμηνο).

Στο τομέα **της χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης** στη Βουλγαρία, το 2016 ήταν χρονιά ανάκτησης εμπιστοσύνης μετά το σοκ που υπέστη η αγορά και το ισχυρό πλήγμα που δέχθηκε ο κλάδος το καλοκαίρι του 2014 με την κατάρρευση της τέταρτης μεγαλύτερης τράπεζας της χώρας, της Corporate Commercial Bank (CCB), και, ακολούθως, με την προσωρινή διάχυση της κρίσης (και bank run) στην τρίτη μεγαλύτερη τράπεζα, τη First Investment Bank (FIB). Στα τέλη του 2015, ο Διοικητικό Συμβούλιο της Βουλγαρικής Κεντρικής Τράπεζας ενέκρινε σχέδιο μεταρρύθμισης και ανάπτυξης της τραπεζικής εποπτείας, το οποίο λάμβανε υπόψη προτάσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζασμε στόχι την ευθυγράμμιση της Βουλγαρίας με τους κανόνες της Βασιλείας (ΙΙΙ). Το σχέδιο εντόπιζε μια σειρά από αδυναμίες και δυσλειτουργίες (π.χ. αδυναμίες στην εσωτερική οργάνωση, μη επαρκές νομοθετικό πλαίσιο διαχείρισης κρίσεων και αναδιάρθρωσης τραπεζών) και δρομολόγησε τη σταδιακή αντιμετώπισή τους τη διετία 2015–2016, με υιοθέτηση μέτρων όπως η έγκριση των εσωτερικών κανόνων και των εγχειριδίων εποπτείας από το διοικητικό συμβούλιο της Τράπεζας, καθώς και η λειτουργία Διεύθυνσης Αναδιάρθρωσης Τραπεζών. Η πλέον πρόσφατη αποστολή του ΔΝΤ στη Βουλγαρία (Σεπτέμβριος 2016) επαινεί τις πρωτοβουλίες της νέας διοίκησης της Κεντρικής Τράπεζας και τις εν εξελίξει δράσεις για την αξιολόγηση του τραπεζικού συστήματος (AQR – stress tests – FSAP). Βάσει του διεξαχθέντος AQR, τα αποτελέσματα του οποίου δημοσιοποιήθηκαν τον Αύγουστο του 2016, τρεις τράπεζες – μεταξύ των οποίων η μεγαλύτερη εγχώριας ιδιοκτησίας τράπεζα (FIB) – θα πρέπει να βελτιώσουν έως τα μέσα του 2017 τα κεφαλαιακά αποθέματα ασφαλείας που διαθέτουν (κατά ένα συνολικό ποσό της τάξης του 0,3% του ΑΕΠ), ειδάλλως θα πρέπει οι αρμόδιες αρχές να παρέμβουν.

Αξίζει, εδώ, να επισημανθούν οι παρατηρήσεις δύο διεθνών οίκων αξιολόγησης αναφορικά με τις εξελίξεις στον τραπεζικό κλάδο στη Βουλγαρία. Συγκεκριμένα, η

Fitch (προ AQR) αναγνωρίζει το θετικό αντίκτυπο των νομοθετικών μέτρων και λοιπών ρυθμιστικών παρεμβάσεων στον τραπεζικό κλάδο, αλλά επισημαίνει ότι υφίσταται ακόμη η πιθανότητα απαίτησης περαιτέρω κρατικής βοήθειας. Στο ίδιο κλίμα, η S&P (προ AQR επίσης) υποστηρίζει ότι ο βουλγαρικός τραπεζικός τομέας παραμένει ευάλωτος και σε εξωτερικούς παράγοντες, λόγω της σημαντικής παρουσίας θυγατρικών ελληνικών τραπεζών, παρά τα μέτρα της β/Κεντρικής Τράπεζας για την ενίσχυση της ρευστότητας των τραπεζών αυτών και την ύπαρξη ειδικής γραμμής υποστήριξης από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα προς τη β/Κεντρική Τράπεζα (σύμφωνα με την S&P, πληροφορίες ως προς τη συγκεκριμένη υποστήριξη δεν έχουν δημοσιοποιηθεί). Στη δημοσιοποιηθείσα τον Οκτώβριο τ.έ. ετήσια έκθεσή της, η Moody's υποστηρίζει ότι οι δοκιμές αντοχής και το AQR ανέδειξαν «ισχυρή κεφαλαιακή τοποθέτηση και αντοχή σε σοκ από υποθετικές αρνητικές μακροοικονομικές προοπτικές στο τραπεζικό σύστημα, εξέλιξη που θα πρέπει να αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη στο χρηματοπιστωτικό σύστημα μετά τη χρεωκοπία της Corporate Commercial Bank το 2014».

Από τις πιο πρόσφατες τραπεζικές εξελίξεις, επισημαίνουμε την εξαγοράς του δικτύου στη Βουλγαρία της ALPHA BANK από τη EUROBANK έναντι συμβολικού τιμήματος € 1, η οποία ολοκληρώθηκε το α' εξάμηνο του 2016. Παράλληλα, σε εξέλιξη βρίσκεται η διαδικασία πώλησης του 100% της πρώην θυγατρικής της χρεωκοπημένης CCB, Victoria Commercial Bank, με οκτώ ενδιαφερομένους να συνεχίζουν στη διαδικασία. Σε ό,τι αφορά, ειδικότερα, την υποθέση της καθεαυτήν CCB, στα τέλη του 2015 το μεγαλύτερο κρατικό επενδυτικό ταμείο του Ομάν (State General Reserve Fund, web: http://www.sgrf.gov.om/arabic/index.html), ο δεύτερος μεγαλύτερος μέτοχος της χρεωκοπημένης τράπεζας, προσέφυγε σε διεθνή διαιτησία (web: https://icsid.worldbank.org/apps/ICSIDWEB/cases/Pages/casedetail.aspx?CaseNo=ARB/15/43). Η απαίτηση του Ταμείου βασίζεται στη λογιστική αξία της επένδυσής του και ανέρχεται σε τουλάχιστον € 150 εκατ.

Βάσει της ετήσιας έκθεσης της BNB, το 2015 το τραπεζικό σύστημα επέδειξε σταθερότητα με ανάπτυξη στα στοιχεία ενεργητικού και βελτιωμένη κεφαλαιακή επάρκεια. στα τέλη του 2014 η συνολική κερδοφορία των τραπεζών ήταν της τάξης των BGN 847 εκατ., αυξημένη κατά 19% σε σχέση με το 2014. Η συνολική κεφαλαιακή επάρκεια των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων της χώρας διαμορφώθηκε στα τέλη του 2015 στο 22%, ενώ η αναλογία των ρευστών στοιχείων ενεργητικού αυξήθηκε μέσα σε μια διετία από το 27% στο 37%. Οι καταθέσεις ανήλθαν στα τέλη 2015 στα € 38 δισεκ., ο συνολικός όγκος δανεισμού μειώθηκε ελαφρώς, ενώ το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων υπολογίζεται σε περίπου 17% (έναντι 19% στα τέλη του 2014).

ΙΙ. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 2015

1. Οικονομική μεγέθυνση

Ύστερα από μια διετία αναιμικής ανάπτυξης (2010–2013), ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ επιταχύνθηκε εκ νέου το 2014–2015 (+1,7% και +3% αντίστοιχα). Η εξέλιξη αυτή οφείλεται, κυρίως, στο υλοποιούμενο πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων (με αξιοποίηση κοινοτικών και άλλων διεθνών χρηματοδοτήσεων), στο δυναμισμό των εξαγωγών και, λιγότερο, στην ιδιωτική κατανάλωση.

Η αναθεώρηση προς τα άνω του ελλείμματος του 2014 δημιούργησε κάποιες ανησυχίες ως προς τη συνέχιση της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, αλλά τελικά η πορεία εκτέλεσης του προϋπολογισμού εξελίχθηκε το 2015 ικανοποιητικά. Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών διατηρήθηκε σε θετικό πρόσημο, λόγω και του περαιτέρω περιορισμού του εμπορικού ελλείμματος, η ανεργία εμφάνισε τάσεις αποκλιμάκωσης, ενώ, σε ό,τι αφορά τις τιμές καταναλωτή, κατεγράφη για τρίτη συνεχή χρονιά αποπληθωρισμός.

Πίνακας 4 : Εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών δεικτών Βουλγαρίας

	2013	2014	2015	2016*
ΑΕΠ, σε τρέχουσες τιμές (€ δισεκ.)	41,0	42,0	44,0	45,5
ΑΕΠ κατά κεφαλή σε €	5.670	5.700	5.800	5.900
Δείκτης μεταβολής (volume index) **ΑΕΠ** (%)	+0,9	+1,7	+3,0	+3,0–3,5
Ιδιωτική κατανάλωση (μεταβολή %)	-1,8	+2,4	+0,5	+2,0–2,5
Ανεργία (%)	13,0	11,5	9,2	8,5
Μέσος μισθός (€)	413	419	451	485
Πληθωρισμός (%, σε ετήσια βάση)	0,9	-1,4	-0,1	0,0 – -0,5
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο (% επί ΑΕΠ)	-1,2	-3,7	-2,9	-2,0
Ισοζύγιο τρεχ. συναλ/γών (% επί ΑΕΠ)	+2,0	+0,9	+1,4	+2,0

Εμπορικό Ισοζύγιο (% επί ΑΕΠ)	-5,7	-6,9	-4,2	-3,0
Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (€ δισεκ.)	1,38	1,16	1,69	1,50
Δημόσιο Χρέος (% επί ΑΕΠ)	18,3	27,1	26,4	30,0
Εξωτερικό χρέος (% επί ΑΕΠ)	91,4%	94,3%	76,5%	

(*) Επεξεργασία από Γραφείο μας εκτιμήσεων βουλγαρικού Υπουργείου Οικονομικών, της βουλγαρικής Κεντρικής Τράπεζας, διεθνών οικονομικών οργανισμών & χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων

Πηγές: Κεντρική Τράπεζα Βουλγαρίας (BNB) – Βουλγαρικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI) – β/Υπουργείο Οικονομικών

Αναφορικά με τις εκτιμήσεις των διεθνών οικονομικών οργανισμών αλλά και των σημαντικότερων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων της χώρας για το ρυθμό ανάπτυξης της βουλγαρικής οικονομίας το 2016, ενδεικτικός είναι ο κατωτέρω πίνακας:

Πίνακας 5 : Προβλέψεις για το ρυθμό ανάπτυξης της Βουλγαρίας το 2016

Οργανισμός / τραπεζικό ίδρυμα	Πρόβλεψη για 2016 %
Unicredit Bulbank	3,3
Διεθνές Νομισματικό Ταμείο	3,0
Moody's	2,8
EBRD	2,5
β/Υπουργείο Οικονομικών	2,1
Fitch	2,1
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	2,0
Standard & Poor's	1,5

Πηγές: Επεξεργασία από Γραφείο μας εκτιμήσεων βουλγαρικού Υπουργείου Οικονομικών, διεθνών οικονομικών οργανισμών, οίκων πιστοληπτικής αξιολόγησης & χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων

Το κατωτέρω διάγραμμα, βασισμένο σε πρόσφατα στοιχεία της Eurostat, εμφανίζει τον ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ, κατά την τελευταία δεκαετία, σε σχέση με αυτόν της ΕΕ-27:

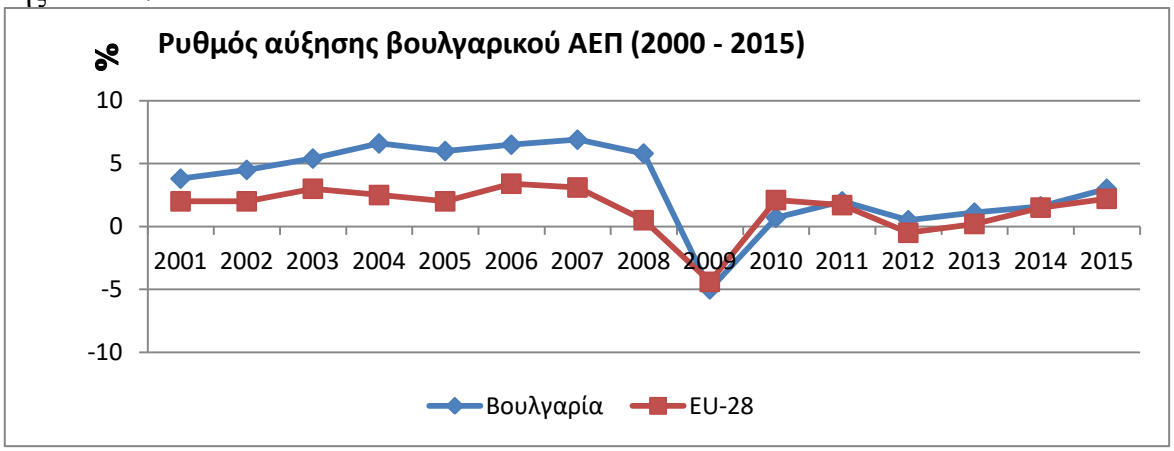

Πηγή: Eurostat – Β/Στατιστικό Ινστιτούτο

Οικονομικές εξελίξεις κατά το 2015 – Συνοπτική παρουσίαση βάσει προσωρινών στοιχείων

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία, ο ρυθμός της **ετήσιας αύξησης του ΑΕΠ**, κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2016, διαμορφώθηκε στο 2,9% σε ετήσια βάση και στο 0,4% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο. Η **ακαθάριστη προστιθέμενη αξία** (ΑΠΑ) ενισχύθηκε κατά 3% την ως άνω περίοδο και κατανέμεται ως εξής: Υπηρεσίες: 66,5%, βιομηχανία: 29,3%, γεωργία: 4,2%. Η **ιδιωτική κατανάλωση** κίνηθηκε δυναμικά το α' τρίμηνο 2016 (+2,9% σε ετήσια βάση).

Ιδιωτική κατανάλωση (διακεκομμένη γραμμή, %) και καταναλωτική πίστη (μπλε γραμμή, rhs) την περίοδο 2014 –2016 (ετήσια μεταβολή)

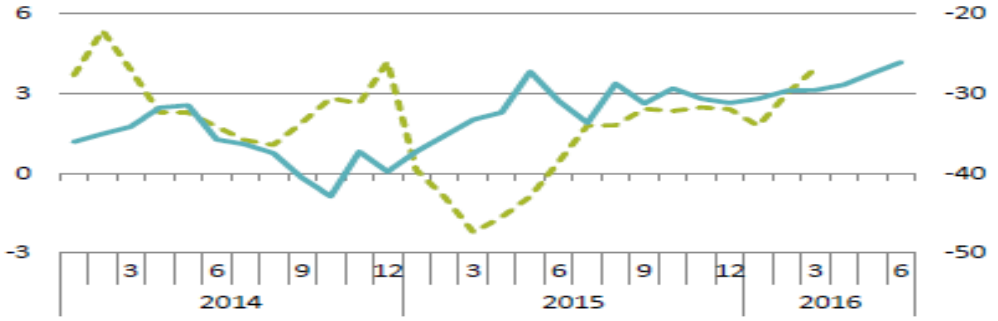

Πηγή: Β/Στατιστικό Ινστιτούτο

Ο δείκτης **επιχειρηματικού κλίματος** παρέμεινε αμετάβλητος το Σεπτέμβριο 2016. Αναλυτικότερα, το λιανικό εμπόριο, η βιομηχανία και οι κατασκευές ενισχύθηκαν κατά 0,6%, 1% και 1,4% αντίστοιχα, ενώ οι υπηρεσίες υποχώρησαν κατά 3,6%. Τέλος, **λιανικές πωλήσεις** αυξήθηκαν κατά 2,2% σε ετήσια βάση τον Ιούλιο τ.έ.

→Για προσωρινά μεγέθη 2014 στους τομείς της αγοράς εργασίας, του πληθωρισμού, των δημοσιονομικών μεγεθών, του ισοζυγίου πληρωμών και του εξωτερικού χρέους, βλ. κατωτέρω στο παρόν υποκεφάλαιο τις ειδικότερες σχετικές θεματικές παραγράφους.

Εκτιμήσεις διεθνών οργανισμών και χρηματοπιστωτικών οίκων για την κατάσταση της βουλγαρικής οικονομίας

Στις συστάσεις της προς τα κράτη-μέλη (country-specific recommendations), που δημοσιοποίησε τον Ιούνιο τ.έ. στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου 2016 (για το πλήρες κείμενο των προτεινόμενων συστάσεων, βλ. http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9192-2016-INIT/en/pdf), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διατυπώνει τις εξής προτάσεις: δημοσιονομική προσαρμογή 0,5% του ΑΕΠ για την επίτευξη των μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών στόχων που έχουν τεθεί τη διετία 2016–2017, βελτίωση του φοροεισπρακτικού μηχανισμού και αντιμετώπιση παραοικονομίας · ενδυνάμωση κοινωνικών πολιτικών με έμφαση στους μακροχρόνια άνεργους και στους νέους εργαζομένους · λήψη μέτρων καλύτερη χρηματοδότηση και μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα συστήματος υγείας

· στον τραπεζικό τομέα προτείνεται η ολοκλήρωση εντός του έτους της αξιολόγησης και των τεστ αντοχής τραπεζών, ασφαλιστικών εταιρειών και ιδιωτικών συνταξιοδοτικών ταμείων.

Στη δήλωση συμπερασμάτων της πρόσφατης αποστολής του ΔΝΤ στη Βουλγαρία (ολοκληρώθηκε στις 16 Σεπτεμβρίου τ.έ.) συνοψίζονται τα θετικά στοιχεία της βουλγαρικής οικονομίας: αντοχή στην τραπεζική κρίση του 2014 και στις επιπτώσεις της ελληνικής κρίσης χρέους, σταθερή ανάπτυξη, χαμηλή ανεργία, θετικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, βελτίωση δημοσιονομικών στοιχείων, διατήρηση δημοσίου χρέους σε χαμηλά επίπεδα. Παράλληλα, όμως, απευθύνονται προειδοποιήσεις για την ανάγκη ταχύτερης σύγκλισης με το μέσο κατά κεφαλήν ευρωπαϊκό εισόδημα και προώθησης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, ώστε να αντιμετωπιστούν οι επιπτώσεις του δημογραφικού προβλήματος, της μετανάστευσης στο εξωτερικό, της γήρανσης του πληθυσμού, της γραφειοκρατίας και της διαφθοράς. Για περαιτέρω βελτίωση των ρυθμών ανάπτυξης προτείνονται μέτρα για την τόνωση των ιδιωτικών επενδύσεων, την καλύτερη απορρόφηση των κοινοτικών κονδυλίων, τη βελτίωση των προοπτικών απασχόλησης εντός της επικράτειας ώστε να ανασταλεί η μεταναστευτική ροή (Βουλγάρων πολιτών στο εξωτερικών), καθώς και για την καλύτερη λειτουργία και απόδοση των κρατικής ιδιοκτησίας επιχειρήσεων.

Στην ετήσια έκθεσή του, ο οίκος πιστοληπτικής αξιολόγησης Moody's διατηρεί την πιστοληπτική αξιολόγηση της χώρας (Baa2) με σταθερές προοπτικές, η οποία, όπως αναφέρει σχετικά, υποστηρίζεται από τη δυναμική δημοσιονομική κατάσταση της χώρας, την ανθεκτική της οικονομία, το ευρύ μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα που υλοποιείται, τη σταθεροποίηση της εξωτερικής της θέσης και τη διατηρησιμότητα του τρέχοντος επιπέδου του χρέους σε σχέση με το ΑΕΠ. Παρόμοιες είναι και οι εκτιμήσεις του οίκου Fitch, που, όπως και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προβλέπει ελαφρώς χαμηλότερη ανάπτυξη το 2016 συγκριτικά με πέρυσι λόγω των χαμηλότερων κοινοτικών χρηματοδοτήσεων.

Από την άλλη, ο οίκος πιστοληπτικής αξιολόγησης Standard&Poor's (S&P) υποβάθμισε το Δεκέμβριο του 2014 (είχε προηγηθεί ακόμη μία υποβάθμιση τον Ιούνιο του 2014) τη μακροπρόθεσμη και βραχυπρόθεσμη πιστοληπτική ικανότητα της χώρας σε BB+/B από BBB-/A-3. Η υποβάθμιση (σε κατηγορία που χαρακτηρίζεται από τους διεθνείς οικονομικούς αναλυτές ως "junk") αντανακλούσε την εκτίμηση του διεθνούς οίκου αξιολόγησης περί αποδυνάμωσης του τραπεζικού συστήματος, με την κυβέρνηση να αναγκάζεται να διοχετεύσει στο τελευταίο ρευστότητα, επιβαρύνοντας, όμως, με τον τρόπο αυτό το δημόσιο χρέος. Τον Ιούνιο τ.έ. η S&P επιβεβαίωσε την ως άνω πιστοληπτική αξιολόγηση, αναγνωρίζοντας τη θετική πορεία των δημοσιονομικών μεγεθών και την ώθηση που δίνουν οι εξαγωγές στην ανάπτυξη. Παρόλα αυτά, το χρηματοπιστωτικό σύστημα συνολικά και, ειδικότερα, ο τραπεζικός κλάδος παραμένουν ευάλωτοι, ενώ ανασταλτικά στην ανάπτυξη επιδρά το οξύ δημογραφικό πρόβλημα της χώρας (15% μείωση του πληθυσμού την τελευταία εικοσαετία).

Πίνακας 5: Τρέχουσες αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας Βουλγαρίας

Οίκος αξιολόγησης	Αξιολόγηση	Προοπτικές
Moody's	Baa2	Σταθερές
S&P	BB+	Σταθερές
Fitch	BBB-	Σταθερές

2. Εξωτερικό εμπόριο

Τη διετία 2010–2011 υπήρξε ανάκαμψη των βουλγαρικών **εξαγωγών** και, μάλιστα, με εντυπωσιακούς ρυθμούς (περίπου +30%). Αν και το 2012–2013 περιορίστηκε, κάπως, η εξαγωγική δυναμική, συνεχίστηκαν οι αυξητικές τάσεις (+2,5% το 2012 και +7,2% το 2013). Το 2014, για πρώτη φορά την τελευταία πενταετία, οι εξαγωγές εμφάνισαν μικρή κάμψη (-0,7% σε ετήσια βάση), με αποτέλεσμα το εμπορικό έλλειμμα να διευρυνθεί ελαφρώς, αλλά το 2015 οι εξαγωγές επανήλθαν σε θετικούς ρυθμούς (βλ. παρακάτω πίνακα). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότιη συνεισφορά των καθαρών εξαγωγών στη συνολική ανάπτυξη θα είναι θετική και το 2016.

Πίνακας 7 : Εξωτερικό εμπόριο Βουλγαρίας κατά γεωγραφικές ζώνες (εκατ. €)

	Εξαγωγές (FOB)			Εισαγωγές (CIF)		
	2014	2015	15/14 %	2014	2015	15/14 %
ΣΥΝΟΛΟ	**22.105,9**	**22.982,3**	**+4,0**	**26.125,7**	**26.356,6**	**+0,9**
Χώρες Ε.Ε.	**13.764,5**	**14.852,7**	**+7,9**	**16.112,0**	**16.953,0**	**+5,2**
- Γερμανία	2.655,2	2.893,7	+9,0	3.213,0	3.395,3	+5,7
- Ιταλία	1.981,3	2.137,3	+7,9	1.840,8	1.995,3	+8,4
- Ρουμανία	1.748,1	1.887,6	+8,0	1.784,0	1.786,6	+0,1
- Ελλάδα	1.481,7	1.510,7	+2,0	1.337,0	1.267,9	-5,2
- Ισπανία	462,3	530,9	+14,8	1.257,5	1.208,1	-3,9
- Γαλλία	948,0	976,0	+2,3	793,8	833,3	+5,0
- Βέλγιο	903,4	847,7	-6,2	538,1	606,7	+12,7
- Ολλανδία	494,9	540,5	+9,2	719,6	822,5	+15,6
Χώρες εκτός Ε.Ε.	**8.340,4**	**8.129,6**	**-2,5**	**10.013,7**	**9.403,6**	**-6,1**
Χώρες Κ.Α.Κ.	**962,1**	**731,7**	**-23,9**	**4.625,7**	**3.736,6**	**-19,2**
- Ρωσία	526,8	400,7	-24,0	3.963,1	3.171,0	-20,0
- Ουκρανία	190,4	160,5	-15,7	530,9	468,5	-11,8
Χώρες Ο.Ο.Σ.Α.	**2.842,0**	**2.795,1**	**-1,7**	**2.242.7**	**2.339,8**	**+4,3**
- Τουρκία	2.076,6	2.006,2	-3,4	1.468,1	1.495,5	+1,9
- ΗΠΑ	310,4	367,2	+18,3	279,3	242,70	-13,1
Χώρες EFTA	**159,0**	**114,6**	**-27,9**	**192,3**	**211,4**	**+9,9**
- Ελβετία	121,5	89,3	-26,5	174,8	192,9	+10,4

Λοιπές Χώρες	**4.377,3**	**4.488,2**	**+2,5**	**2.953,0**	**3.115,8**	**+5,5**
- Κίνα	533,4	536,6	+0,6	865,1	968,7	+12,0
- Σερβία	363,7	419,3	+15,3	301,6	356,3	+18,1
- FYROM	358,8	385,8	+7,5	267,7	259,9	-3,0

Πηγή : Βουλγαρικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI) – Προσωρινά στοιχεία

Για ακόμη μια χρονιά, το μεγαλύτερο μέρος των β/ εξαγωγών κατευθύνθηκε σε χώρες της ΕΕ (64,6% επί του συνόλου), από όπου προήλθε και ο κύριος όγκος των εισαγωγών (64,3), με αυξημένο μάλιστα το μερίδιό τους συγκριτικά με το 2014. Αν και έχει κατά καιρούς επισημανθεί η ανάγκη μεγαλύτερης διαφοροποίησης των βουλγαρικών εξαγωγών σε τρίτες εκτός ΕΕ χώρες, την τελευταία διετία οι σχετικές προσπάθειες δεν έχουν αποδώσει καρπούς. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της Κίνας, στο εξωτερικό εμπόριο με την οποία κατεγράφη για δεύτερη συνεχή χρονιά διεύρυνση του διμερούς ελλείματος της Βουλγαρίας. Αξιοσημειώτη είναι και η πτώση του διμερούς εμπορίου προς χώρες ΚΑΚ (Ουκρανία, Ρωσία).

Ο κατωτέρω πίνακας παρουσιάζει τους σημαντικότερους εμπορικούς εταίρους της Βουλγαρίας, κατά το 2015, καθώς και τα ποσοστά συμμετοχής τους στο σύνολο του εξωτερικού εμπορίου της χώρας:

Πίνακας 8: Κυριότεροι εμπορικοί εταίροι της Βουλγαρίας κατά το 2015

Εισαγωγές (FOB, δισεκ. €)			**Εξαγωγές (CIF, δισεκ. €)**		
	Αξία	**%**		**Αξία**	**%**
Σύνολο	**26,36**	**100,00**	**Σύνολο**	**22,98**	**100,00**
Γερμανία	3,34	12,88	Γερμανία	2,89	12,59
Ρωσία	3,17	12,03	Ιταλία	2,14	9,30
Ιταλία	2,00	7,57	Τουρκία	2,01	8,73
Ρουμανία	1,79	6,78	Ρουμανία	1,89	8,23
Τουρκία	1,50	5,67	Ελλάδα	1,51	6,57
Ελλάδα	1,27	4,81	Γαλλία	0,98	4,25
Ισπανία	1,21	4,58	Βέλγιο	0,85	3,69
Λοιπές χώρες	**12,08**	**45,68**	**Λοιπές Χώρες**	**10,71**	**46,64**

Πηγή : Βουλγαρικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI)

Ως προς τη σύνθεση των βουλγαρικών εξαγωγών σύμφωνα με την Τυποποιημένη Ταξινόμηση του Διεθνούς Εμπορίου (ΤΤΔΕ – SITC 1), βλ. κατωτέρω πίνακα:

Πίνακας 9 : Εξωτερικό εμπόριο Βουλγαρίας κατά κυριότερες κατηγορίες προϊόντων (εκατ. €)

Κατάταξη SITC	**Εξαγωγές (FOB)**			**Εισαγωγές (CIF)**		
	2014	**2015**	**15/14 %**	**2014**	**2015**	**15/14 %**
Σύνολο	**22.105,9**	**22.982,3**	**+4,0**	**26.125,7**	**26.356,6**	**+0,9**
- Χώρες ΕΕ	**13.764,5**	**14.852,7**	**+7,9**	**16.112,0**	**16.953,0**	**+5,2**

Τρόφιμα & Ζώντα ζώα	2.392,4	2.483,5	+3,8	1.872,9	2.035,4	+8,7
- Χώρες ΕΕ	1.620,0	1.667,07	+2,9	1.569,3	1.628,1	+3,8
Ποτά & καπνός	444,5	421,3	-5,2	340,6	374,8	+10,0
- Χώρες ΕΕ	151,6	147,4	-2,8	238,7	299,2	+25,3
Πρώτες ύλες μη εδώδιμες (εκτός καυσίμων)	1.591,6	1.510,3	-5,1	2.151,0	2.162,9	+0,6
- Χώρες ΕΕ	962,0	946,3	-1,6	1.328,3	1.254,3	-5,6
Ορυκτά, καύσιμα κ.ά.	2.868,7	2.484,6	-13,4	5.205,5	4.112,1	-21,0
- Χώρες ΕΕ	631,2	709,8	+12,4	957,1	740,8	-22,6
Λάδια & λίπη ζωικής ή φυτικής προέλευσης	225,4	241,2	+7,0	93,7	91,0	-2,7
- Χώρες ΕΕ	170,7	165,2	-3,2	71,2	62,5	-12,1
Χημικά και συναφή	2.017,2	2.268,8	+12,5	3.345,0	3.700,3	+10,6
- Χώρες ΕΕ	1.075,2	1.317,3	+22,5	2.564,1	2.829,0	+10,3
Βιομηχ. αγαθά ταξινομημ. κυρίως κατά πρ. ύλη	4.926,1	5.096,9	+3,5	4.569,3	4.461,0	-2,4
- Χώρες ΕΕ	3.286,7	3.507,2	+6,7	2.810,7	2.790,8	-0,7
Μηχανήματα & υλικό μεταφορών	4.290,8	4.806,6	+12,0	6.539,2	7.161,3	+9,5
- Χώρες ΕΕ.	3.138,0	3.523,8	+12,3	5.069,6	5.693,9	+12,3
Διάφορα βιομηχ. είδη	3.291,3	3.608,8	+9,6	1.871,2	2.115,7	+13,1
- Χώρες ΕΕ	2.691,6	2.823,7	+4,9	1.383,6	1.527,2	+10,4
Είδη και συναλλαγές μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες	57,0	60,5	+6,3	137,3	142,8	+3,8
- Χώρες ΕΕ	37,5	44,9	+19,8	119,5	127,3	+6,4

Πηγή : Βουλγαρικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI)

Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία του βουλγαρικού Στατιστικού Ινστιτούτου, την περίοδο **Ιανουαρίου – Αυγούστου 2016** οι συνολικές βουλγαρικές εξαγωγές ανήλθαν σε BGN 29,7 δισεκ. (περίπου € 15,2 δισεκ.), μειωμένες σε ετήσια βάση κατά 2%, ενώ οι εισαγωγές ανήλθαν σε BGN 33,6 δισεκ. (-3,9%). Συνεπώς, το εμπορικό έλλειμμα διαμορφώθηκε στα BGN 2,9 δισεκ. (εξαγωγές FOB – εισαγωγές CIF), ελαφρώς μειωμένο σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2015.

Ονομαστική ποσοστιαία μεταβολή των βουλγαρικών εξαγωγών την περίοδο 2015 – 2016 (%, στοιχεία 8μήνου)

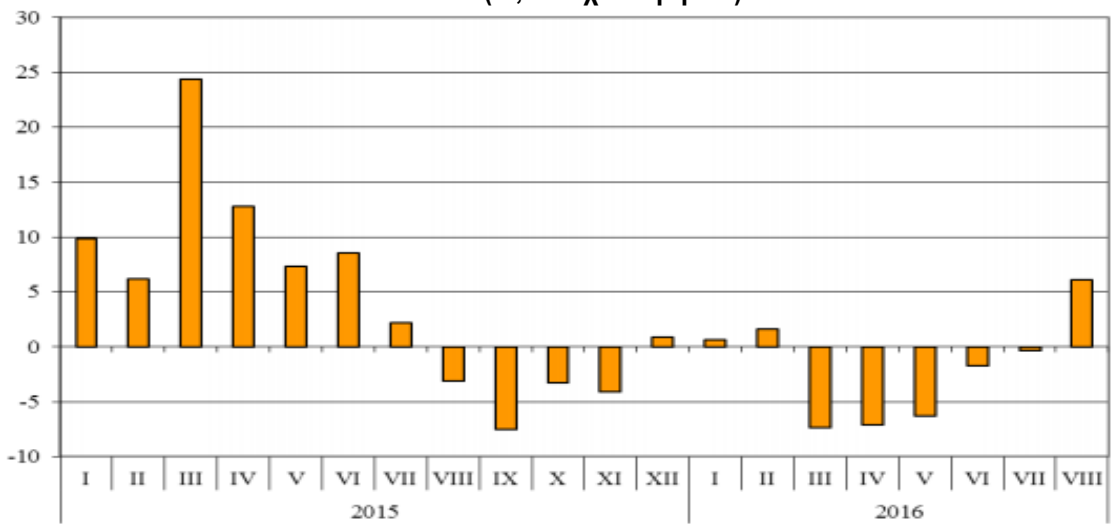

Πηγή: Βουλγαρικό Στατιστικό Ινστιτούτο (web: http://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/FTS_Extrastat_2016-08_en_CSTGB9S.pdf)

Ειδικότερα, ως προς το εμπόριο με τρίτες χώρες, οι εξαγωγές μειώθηκαν κατά 13,8%, οι εισαγωγές κατά 12,5%, ενώ σημαντικότεροι εμπορικοί της Βουλγαρίας το ως άνω διάστημα (49,7% των εξαγωγών σε εκτός ΕΕ χώρες) ήταν η Τουρκία, η Κίνα, η Σερβία, η Ρωσία, οι ΗΠΑ και η FYROM. Σε ό,τι αφορά το εμπόριο με τα κράτη-μέλη της ΕΕ (στοιχεία 7μήνου), οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 4,3%, οι εισαγωγές μειώθηκαν κατά 1,0%, ενώ σημαντικότεροι εμπορικοί εταίροι της Βουλγαρίας το ως άνω διάστημα (64,7% των εξαγωγών εντός ΕΕ χώρες) ήταν η Γερμανία, η Ιταλία, η Ρουμανία, η Ελλάδα και η Γαλλία.

3. Αγορά εργασίας - Μισθοί

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία του βουλγαρικού Στατιστικού Ινστιτούτου, την περίοδο 2008–2011 η **απασχόληση** (στις ηλικίες 15–64) στη Βουλγαρία υποχωρούσε σταθερά, ενώ το 2012–2013 καταγράφηκαν σταθεροποιητικές τάσεις. Τη διετία 2014–2015 η απασχόληση εμφάνισε μικρές ανοδικές τάσεις και διαμορφώθηκε τελικά το 2015 στο 62,9% (65,9% στους άντρες και 59,8% στις γυναίκες). Το β΄ τρίμηνο 2016 το επίπεδο απασχόλησης διαμορφώθηκε στο 63,7%, 1,3% υψηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2015.

Σε ό,τι αφορά την **ανεργία**, καταγράφονται, σε αντίθεση με τη διετία 2012–2013, καθοδικές τάσεις. Συγκεκριμένα, το 2015 οι άνεργοι ηλικίας 15–64 ανήλθαν σε 302.500 (έναντι 384.500 το 2014 και 433.200 το 2013), αριθμός που αντιστοιχεί σε συνολικό ποσοστό ανεργίας 9,2% (9,9% ανδρών και 8,5% γυναικών) έναντι 11,5% το 2014 και 13% το 2013. Το β΄ τρίμηνο 2016, το ποσοστό ανεργίας σημείωσε περαιτέρω μείωση 1,9% σε ετήσια βάση και διαμορφώθηκε στο 8,0% (περίπου 264.000 άνεργοι). Η ανεργία πλήττει ιδιαίτερα το βόρειο τμήμα της χώρας (κυρίως

δε το ΒΔ όπου η ανεργία ανήλθε στο 12,4% το 2015) και λιγότερο το ΝΔ τμήμα (μόλις 6,7%), όπου εντάσσεται και η περιφέρεια πρωτευούσης με το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας σε όλη τη χώρα (4,4%) μετά το Kardzhali (2,4%). Ιδιαίτερα χαμηλό είναι το ποσοστό ανεργίας και στη Βάρνα (6,4%).

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (εαρινές προβλέψεις 2015), Η απασχόληση προβλέπεται να αυξηθεί οριακά κατά 0,3% το 2016 και 0,5% το 2017 υποστηριζόμενη κυρίως από την ανάκαμψη της εγχώριας ζήτησης. Αναμένεται μείωση του εργατικού δυναμικού λόγω της γήρανσης του πληθυσμού (βλ. σχετικά και ανωτέρω υπό Ι.1, σελ. 6) και της μετανάστευσης, με συνέπεια την περαιτέρω μείωση του ποσοστού ανεργίας σε 8,6% το 2016 και 8% το 2017.

Παραγωγικό κενό (γαλάζιες στήλες), ποσοστό ανεργίας (μπλε γραμμή) και πορεία ΑΕΠ (κόκκινη γραμμή) την περίοδο 2008 –2017

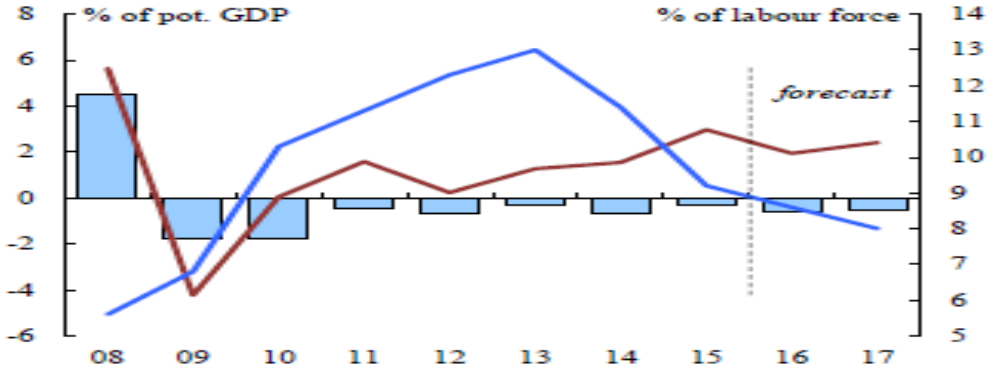

Πηγή : Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Σύμφωνα δε με τη Eurostat, τον Ιούνιο 2015 η Βουλγαρία είχε το 15ο μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ · ποσοστιαία δε η ανεργία στη Βουλγαρία ήταν 0,9% μικρότερη από τον κοινοτικό μέσο όρο.

Συγκριτικά ποσοστά ανεργίας στα κράτη-μέλη της ΕΕ (+ΕΟΧ) τον Αύγουστο 2016

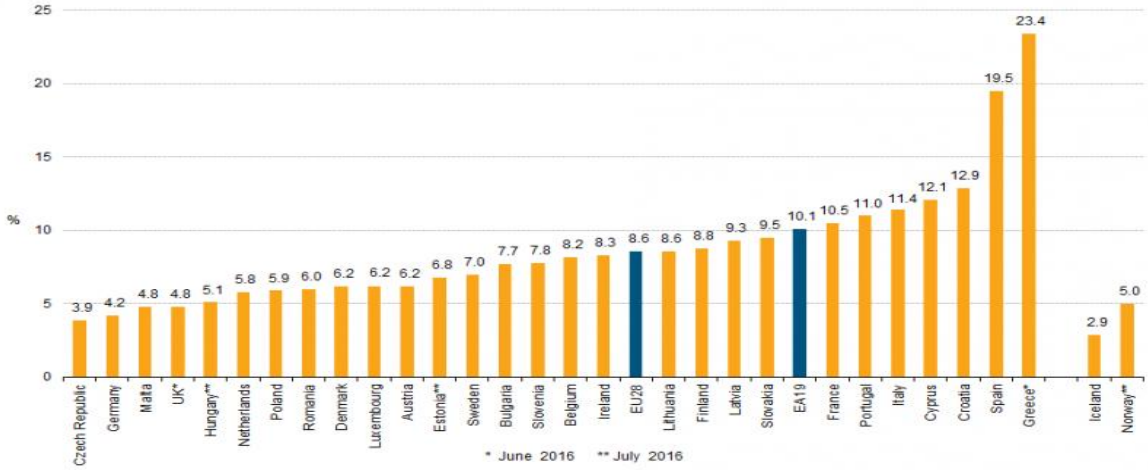

Πηγή: Eurostat

Κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2015, ο μέσος μισθός διαμορφώθηκε στα BGN 946 (€ 484- αύξηση 2,5% σε τριμηνιαία βάση και 7,6% σε ετήσια βάση). Οι κύριοι

τομείς που συνέβαλαν στην άνοδο αυτή του μέσου μισθού ήταν οι «αγορά ακινήτων», «μεταποίηση» και οι «ανθώπινη υγεία και δραστηριότητες κοινωνικής εργασίας». Ο **κατώτατος μηνιαίος μισθός**, μετά την τελευταία αύξηση του από 01.01.2016, διαμορφώνεται στα BGN 420 ή € 215 για κανονικό ωράριο εργασίας (8 ώρες/ημέρα και 40 ώρες/εβδομάδα) και σε BGN 2,50 ανά ώρα εργασίας.

Διαμόρφωση του μέσου μισθού ανά μήνα (2014–2016, σε BGN)

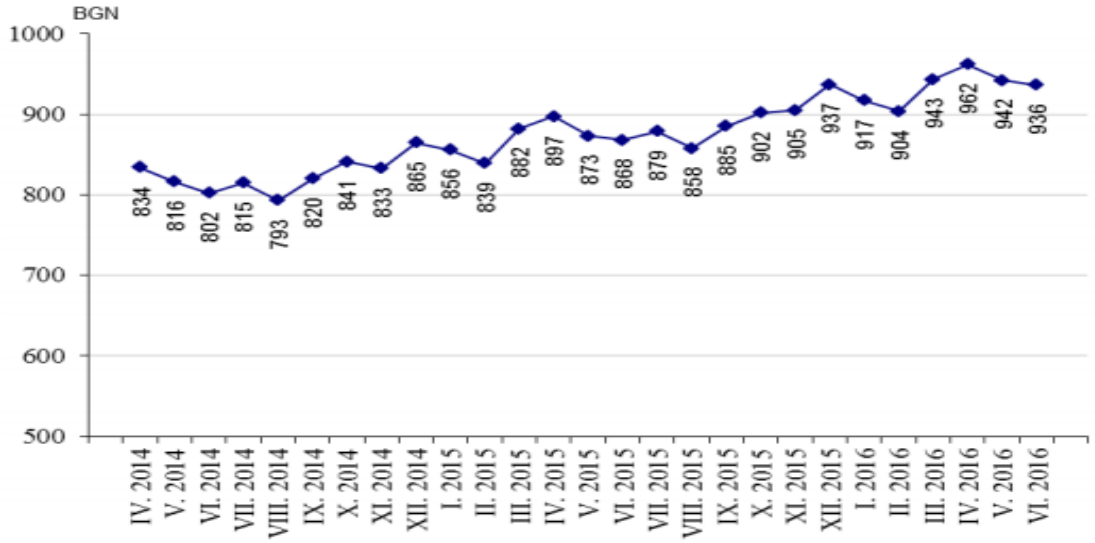

Πηγή: Βουλγαρικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI)

Η **παραγωγικότητα** εργασίας αυξήθηκε κατά 2,9% το 2015 και διαμορφώθηκε (σε τρέχουσες τιμές) σε περίπου € 7,5 ανά εργατοώρα. Κατά το α' εξάμηνο 2016 ενισχύεται περαιτέρω κατά 2%. Σε ό,τι αφορά το συνολικό **ωριαίο κόστος εργασίας**, αυτό το 2015 αυξήθηκε κατά 13% σε ετήσια βάση. Το β΄ τρίμηνο 2016 η άνοδος του κόστους εργασίας ανήλθε στο 7,3%, με το μεγαλύτερο αυξητικό ποσοστό να καταγράφεται στη μεταποίηση (+8,6%). Κατά επιμέρους οικονομικές δραστηριότητες, η μεγαλύτερη άνοδος καταγράφηκε, το ως άνω διάστημα, στον υποκλάδο «δραστηριότητες αγοράς ακινήτων» (+12,2%) και η μικρότερη στην «ύδρευση και αποχέτευση» (+1,5%).

4. Πληθωρισμός

Το 2015 ο **μέσος ετήσιος ΔΤΚ** διαμορφώθηκε στο -0,1% (έναντι -1,4% το 2014). Υπολογιζόμενος βάσει του κοινοτικού εναρμονισμένου δείκτη τιμών καταναλωτή (ΕΔΤΚ), ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο -1,1% (έναντι -1,6% το 2014 – 1,1% κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο).

Εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή κρατών-μελών ΕΟΧ και Τουρκίας το 2015

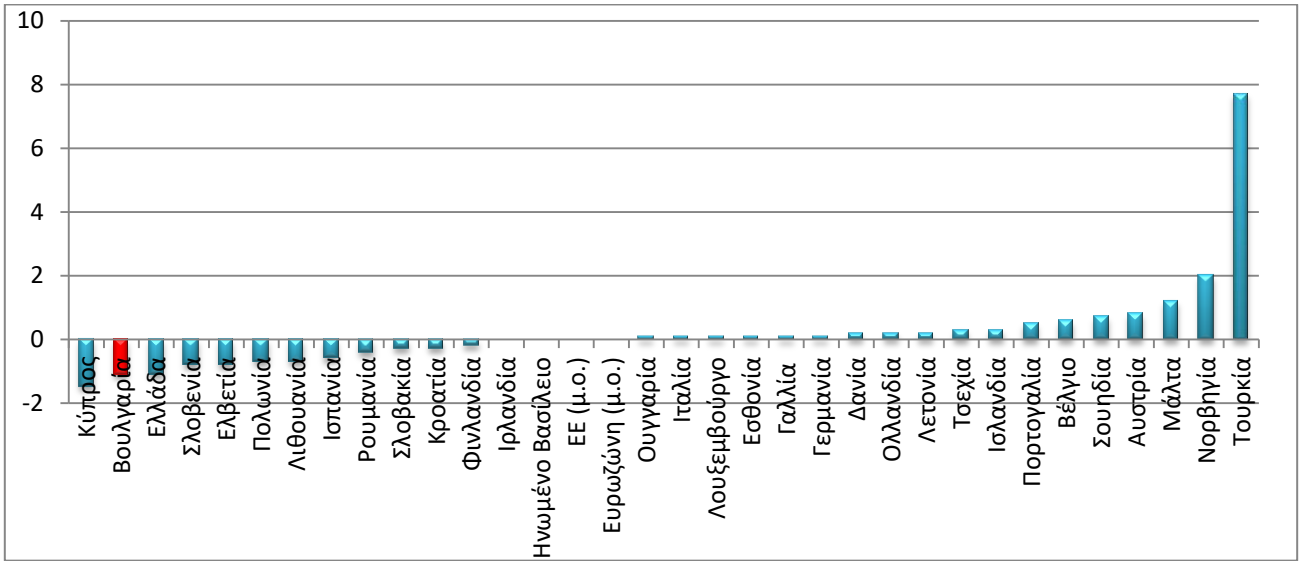

Πηγή: Eurostat

Ανά επιμέρους κατηγορίες, τη σημαντικότερη αύξηση ΔΤΚ σε ετήσια βάση σημείωσαν οι κλάδοι της αναψυχής / πολιτισμού (+2,3%) και των μεταφορών (+1,1%). Τη σημαντικότερη υποχώρηση παρουσίασαν οι τομείς των επικοινωνιών (-0,6%) και της εστίασης (-0,6%).

Η διατήρηση των αποπληθωριστικών τάσεων (έστω μειωμένων συγκριτικά με το 2014) αντανακλά, κυρίως, διεθνείς τάσεις, όπως οι χαμηλότερες διεθνείς τιμές στην ενέργεια (ειδικότερα δε στα μεταφορικά καύσιμα) και η αδυναμία του εσωτερικού οικονομικού περιβάλλοντος να αναπτύξει αντισταθμιστική ανοδική δυναμική. Σε ό,τι αφορά το δομικό πληθωρισμό (δεν περιλαμβάνει κατηγορίες προϊόντων/υπηρεσιών επιρρεπών σε απότομες μεταβολές τιμών όπως τα τρόφιμα, η ενέργεια, οι διοικητικά καθοριζόμενες τιμές και τα καπνά), καταγράφηκαν, επίσης, πιο περιορισμένες αποπληθωριστικές τάσεις (-0,3% στα τέλη 2015 έναντι -1,6% το 2014), γεγονός που αποδίδεται στο μειωμένο αποπληθωρισμό των μη βρώσιμων αγαθών και στις αντίρροπες πληθωριστικές τάσεις στις υπηρεσίες κατά το δεύτερο ήμισυ του 2015.

Ετήσιος πληθωρισμός και συμμετοχή βασικών κατηγοριών αγαθών / υπηρεσιών

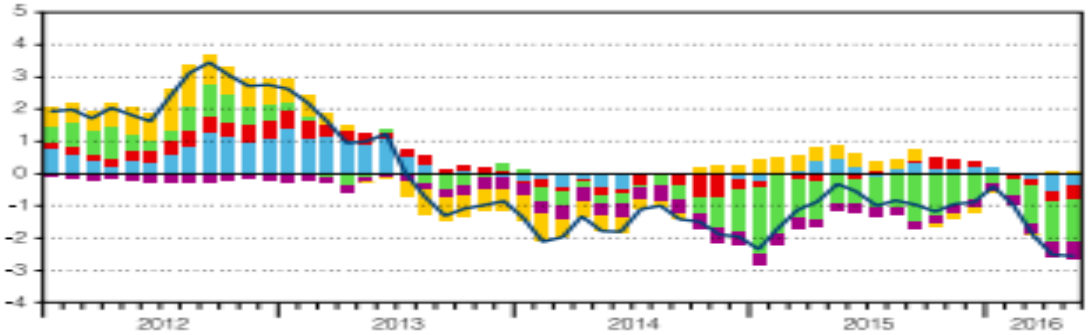

Πηγή: Βουλγαρικό Στατιστικό Ινστιτούτο – Βουλγαρική Κεντρική Τράπεζα

Σημ.: Εμφανής η συμβολή στις αποπληθωριστικές τάσεις τα τελευταία 2,5 έτη των ενεργειακών προϊόντων (πράσινο χρώμα) και λιγότερο των βιομηχανικών αγαθών (μωβ), των υπηρεσιών (κόκκινο) και (από αρχές 2016) των τροφίμων. Πληθωριστικά έως ουδέτερα συμπεριφέρονται την ίδια περίοδο τρόφιμα οι διοικητικά καθοριζόμενες τιμές (κίτρινο).

Σε ό,τι αφορά το τρέχον έτος, ο ΔΤΚ συνεχίζει να κινείται πτωτικά και μάλιστα με ενισχυόμενους ρυθμούς υποχώρησης. Η εξέλιξη αυτή αποδίδεται χαμηλότερες διεθνείς τιμές στην ενέργεια (ειδικότερα δε στα μεταφορικά καύσιμα) και τα βασικά εμπορεύματα, καθώς και στις χαμηλότερες τιμές (εγχώριες και εισαγωγής) ορισμένων αγροτικών προϊόντων από τις αρχές του 2016. Στους εσωτερικούς παράγοντες εντάσσονται οι μακροπρόθεσμες τάσεις μείωσης των τιμών στις τηλεπικοινωνίες και τα διαρκή αγαθά.

Συγκεκριμένα, το Σεπτέμβριο 2016, κατέγραψε μείωση -0,5 σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα. και -0,6 συγκριτικά με τον αντίστοιχο μήνα του 2015. Ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός ανήλθε στο -0,8%. Βάσει του ΕΔΤΚ, ο πληθωρισμός μειώθηκε σε μηνιαία βάση κατά -0,7% και σε ετήσια βάση κατά -1,1%. Σε χαμηλά επίπεδα συνεχίζει να διατηρείται ο δομικός πληθωρισμός (-1,9%) στα τέλη Μαΐου 2016, ενώ, κατά την ίδια περίοδο, ο ΔΤΚ στα τρόφιμα υποχώρησε κατά -4,3%, στα λοιπά (μη βρώσιμα) αγαθά κατά -2,3% και στις υπηρεσίες κατά -1,7%.

Δομικός ΕΔΚΤ (γαλάζια γραμμή), ΕΔΚΤ στις υπηρεσίες (κόκκινη γραμμή) και πληθωρισμός στην κατηγορία μη τροφίμων (κίτρινη γραμμή)

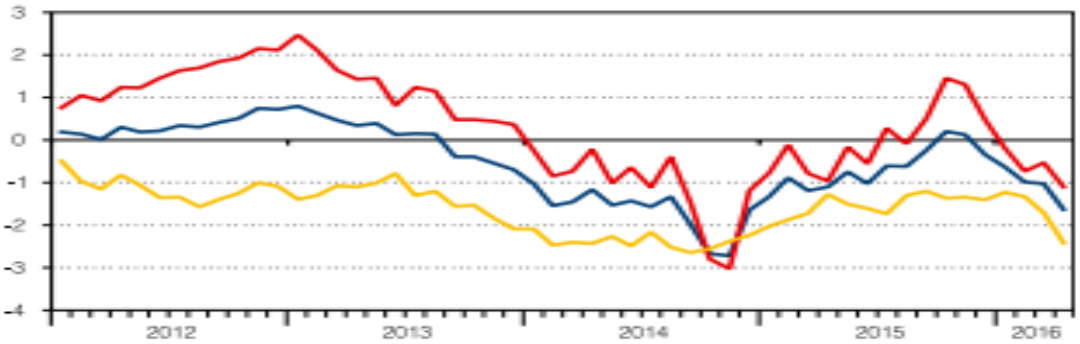

Πηγή: Βουλγαρικό Στατιστικό Ινστιτούτο – Βουλγαρική Κεντρική Τράπεζα

Εκτίμηση της Κεντρικής Τράπεζας είναι ότι οι αποπληθωριστικές τάσεις θα αποδυναμωθούν ελαφρώς το γ' και δ' τρίμηνο 2016 λόγω της ανοδικής δυναμικής των διεθνών τιμών των καυσίμων.

5. Ισοζύγιο Πληρωμών

Το 2015, σύμφωνα με αναθεωρημένα στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της Βουλγαρίας, το συνολικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και κεφαλαιακών μεταβιβάσεων (που αντιστοιχεί στις χρηματοδοτικές ανάγκες της οικονομίας από το εξωτερικό) ήταν πλεονασματικό κατά €2.027,0 εκατ. (περίπου 4,5% του ΑΕΠ), έναντι πλεονάσματος €1.324,2 εκατ. το 2014. Συγκεκριμένα, το **ισοζύγιο**

τρεχουσών συναλλαγών κατέγραψε πλεόνασμα €609 εκατ., ενώ το **ισοζύγιο κεφαλαιακών μεταβιβάσεων** ήταν πλεονασματικό κατά €1.418 εκατ.

Ο διεύρυνση του πλεονάσματος τρεχουσών συναλλαγών το 2015 επηρεάζεται, προφανώς, από τη συρρίκνωση του εμπορικού ελλείμματος (βλ. σχετικά ανωτέρω στην παρ. 2). Το ισοζύγιο υπηρεσιών παρέμεινε σημαντικά πλεονασματικό, όπως και το ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων. Από την άλλη, το έλλειμμα του ισοζυγίου πρωτογενών εισοδημάτων σχεδόν διπλασιάστηκε.

Εντυπωσιακά πλεονασματικό (€ 2.790,9 εκατ. έναντι ελλείματος € 279,9 εκατ. το 2014) ήταν το 2015 το **ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών** (κίνηση χρηματοδοτικών μέσων – εδώ εντάσσονται και οι ΑΞΕ, για τις οποίες βλ. αναλυτικότερα αμέσως παρακάτω υπό 6). Θυμίζουμε ότι το 2014 η πορεία του ισοζυγίου χρηματοοικονομικών συναλλαγών είχε επηρεαστεί αρνητικά λόγω, μεταξύ άλλων, του δανείου–γέφυρας, που αναγκάστηκε να λάβει η β/Κυβέρνηση για τη στήριξη του τραπεζικού συστήματος.

Σε ό,τι αφορά το τρέχον έτος, βάσει προσωρινών στοιχείων της Κεντρικής Τράπεζας, το επτάμηνο 2016 το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και κεφαλαιακών μεταβιβάσεων παραμένει σε σταθερά θετικό πρόσημο (πλεόνασμα €2.223,7 εκατ. ή 2,7% του ΑΕΠ, έναντι πλεονάσματος €1.440,1 εκατ. ή 3,4% του ΑΕΠ την ίδια περίοδο του 2015). Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ήταν την ως άνω περίοδο πλεονασματικό κατά € 1.293,5 εκατ. (2,8% του ΑΕΠ), με αυξημένο κατά €380,5 εκατ. πλεόνασμα σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2015, λόγω της μικρής περαιτέρω συρρίκνωσης του εμπορικού ελλείμματος.

Ο επόμενος πίνακας παρουσιάζει την εξέλιξη του ισοζυγίου πληρωμών της Βουλγαρίας κατά την τελευταία τριετία:

Πίνακας 10 : Ισοζύγιο πληρωμών (εκατ. €)

	2013	2014	2015
Ισοζύγιο τρεχ. συναλλαγών και κεφαλαιακών μεταβιβάσεων	**1.004,9**	**1.324,2**	**2.027,0**
Α. Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	**535,6**	**364,6**	**609,0**
Αγαθά και υπηρεσίες :	***-279,2***	***-262,4***	***786,8***
• αγαθά[6] – πίστωση	21.217,8	21.026,3	22.183,8
• αγαθά – χρέωση	24.150,5	23.802,9	24.100,4
Ισοζύγιο Υπηρεσιών	***2.653,5***	***2.514,2***	***2.703,5***
Ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων	***-1.580,8***	***-988,6***	***-1.817,9***

[6] Η μεθοδολογία της Κεντρικής Τράπεζας για τον υπολογισμό εισροών / εκροών αγαθών δεν ταυτίζεται με τη μεθοδολογία του Στατιστικού Ινστιτούτου για τον υπολογισμό εισαγωγών / εξαγωγών.

Ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων	***2.395,6***	***1.615,6***	***1.640,0***
Β. Ισοζύγιο κεφαλαιακών μεταβιβάσεων	**469,3**	**959,6**	**1.418,0**
Ισοζύγιο χρημ/κών συν/γών:	**887,1**	**-279,9**	**2.790,9**
• άμεσες επενδύσεις	-1.243,1	-877,1	-1.515,8
• επενδύσεις χαρτ/κίου	132,4	-1.212,2	-575,3
• χρηματοοικονομικά παράγωγα	106,0	-15,2	11,9
• λοιπές επενδύσεις	2.423,7	17,3	1.140,5
• αποθέματα Κεντρικής Τράπεζας	-531,8	1.807,3	3.729,7

Πηγή: Βουλγαρική Κεντρική Τράπεζα

6. Ξένες Άμεσες Επενδύσεις

Οι καταγραφείσες εισροές επενδυτικών κεφαλαίων, κατά το 2015, ανήλθαν, σύμφωνα με τα επικαιροποιημένα στοιχεία της στατιστικής βάσης της Κεντρική Τράπεζας, σε €1.692,4 εκατ. (περίπου 3,8% του ΑΕΠ), αυξημένες κατά 45,8% σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Παρά, όμως, την όχι αμελητέα αυτή άνοδο πέρυσι, συνολικά οι σχετικές ροές την τελευταία εξαετία χαρακτηρίζονται από στασιμότητα που δεν ευνοεί την περαιτέρω ενίσχυση της αναπτυξιακής δυναμικής της οικονομίας.

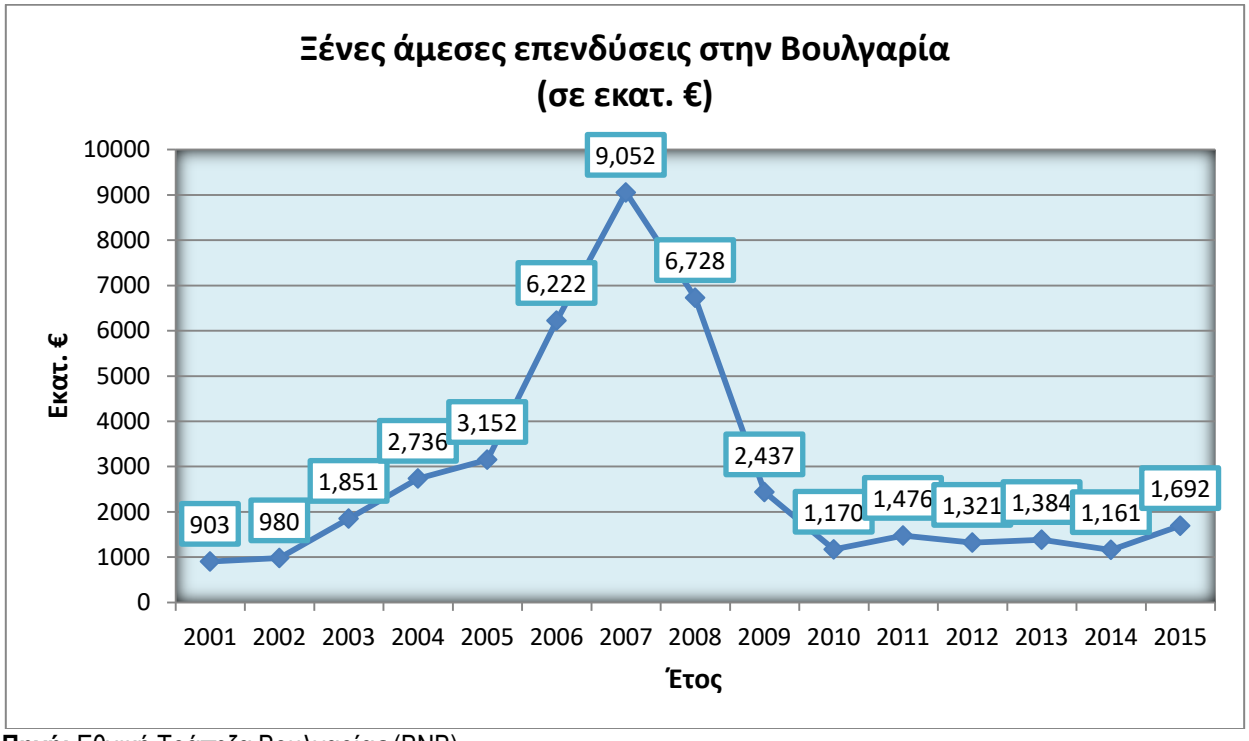

Πηγή: Εθνική Τράπεζα Βουλγαρίας (BNB)

Σύμφωνα με το ανωτέρω γράφημα, από το 2002 έως το 2007 οι εισροές επενδυτικών κεφαλαίων παρουσίασαν συνεχή ετήσια άνοδο, ενώ μόνο κατά την τελευταία πριν από την κρίση τριετία η Βουλγαρία προσέλκυσε επενδυτικά κεφάλαια από το εξωτερικό αξίας €22 δισεκ. περίπου. Στα τέλη 2014, το ύψος των συνολικών ξένων επενδύσεων στην Βουλγαρία (stocks) εκτιμώταν σε €38 δισεκ. Οι χώρες της ΕΕ συμμετέχουν με ποσοστό περίπου 76% στις συνολικές επενδύσεις και με €1.166 εκατ. στις εισροές ΑΞΕ του 2014. Οι τέσσερις πρώτες χώρες σε επενδύσεις, δηλ., η Αυστρία (€5,3 δισεκ.), η Ολλανδία (€4,6 δισεκ.), η Γερμανία (€2,5 δισεκ.) και η Ελλάδα (€2,4 δισεκ.) συμμετέχουν με ποσοστό περίπου 39% στα συνολικά επενδεδυμένα κεφάλαια στην χώρα. Περιπτώσεις αποεπενδύσεων την τελευταία τριετία καταγράφονται από Ολλανδία (κυρίως το 2015), Αυστρία και Ελλάδα. Αντιθέτως, αύξηση επενδυτικών ροών προς τη Βουλγαρία εμφανίζουν η Γερμανία, η Κύπρος, η Ρωσία και το Λουξεμβούργο. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι το μεγαλύτερο μέρος των ΑΞΕ Λουξεμβούργου και Ολλανδίας προέρχονται από ξένες εταιρείες νόμιμα εγκατεστημένες στις χώρες αυτές, κυρίως για φορολογικούς σκοπούς (χαρακτηριστική περίπτωση της LUKOIL PETROL, μεγαλύτερου επενδυτή στην Βουλγαρία).

Πίνακας 11: Μεγαλύτεροι ξένοι επενδυτές στην Βουλγαρία (τα ποσά των επενδύσεων αφορούν σε αποθέματα [stocks] – Αξία: εκατ. €)

	ΧΩΡΕΣ	2013	2014	2015	Συμμετοχή %
	ΣΥΝΟΛΟ	***36.474,5***	***38.792,8***	***37.957,2***	**100,00**
1	**Αυστρία**	5.627,9	5.209,8	5.309,8	13,99
2	**Ολλανδία**	5.596,6	6.132,3	4.547,8	11,98
3	**Γερμανία**	1.804,6	2.364,2	2.518,5	6,64
4	**Ελλάδα**	2.578,9	2.396,5	2.389,4	6,30
5	**Μ. Βρετανία**	2.231,1	2.366,0	2.343,7	6,18
6	**Κύπρος**	2.076,8	2.205,7	2.295,7	6,05
7	**Ρωσία**	1.758,5	1.981,7	2.090,6	5,51
8	**Ελβετία**	1.256,8	1.421,8	1.443,3	3,80
9	**Λουξεμβούργο**	1.527,7	1.420,4	1.424,5	3,75
10	**Ισπανία**	μ/δ	1.165,8	1.158,0	3,05

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βουλγαρίας (BNB)

Όπως και τα προηγούμενα χρόνια, ο κύριος όγκος των ΑΞΕ προήλθε από εταιρικές συμμετοχές (equity capital) και, λιγότερο, από επανεπενδύσεις κερδών. Στα κεφάλαια εταιρικών συμμετοχών, η συμμετοχή των ιδιωτικοποιήσεων ήταν μηδενική γεγονός αναμενόμενο, καθώς καμία μεγάλου μεγέθους αποκρατικοποίηση δεν έλαβε χώρα την τετραετία 2012 – 2015. Για τις

ολοκληρωθείσες και εν εξελίξει διαδικασίες παραχώρησης αεροδρομίων και λιμένων, βλ. στο Κεφάλαιο Α΄ υπό Ι.1 (σελίδα 10).

Κατά τομέα, η αγορά ακινήτων, ο χρηματοπιστωτικός και οι κατασκευές, σε πλήρη επενδυτική άνθηση μέχρι την οικονομική κρίση, γνώρισαν τη μεγαλύτερη υποχώρηση από το 2008 μέχρι το 2011. Το 2012, την πρώτη θέση στις εισροές ΑΞΕ κατέλαβε ο κλάδος της ενέργειας, το 2013, το 2014 η ενέργεια και το 2015 ο χρηματοπιστωτικός κλάδος. Σε ό,τι αφορά τον κλάδο των επικοινωνιών, επισημαίνεται η έντονη επενδυτική κινητικότητα καθόλη την πενταετία 2011–2015 με εξελίξεις, όπως η διαρκής επέκταση δραστηριοτήτων της αυστριακών συμφερόντων εταιρείας κινητής τηλεφωνίας M-Tel (στο διάστημα αυτό εξαγόρασε διαδοχικά τους τηλεπικοινωνιακούς/τηλεοπτικούς παρόχους Megalan Network, Spectrum Net και Blizoo), οι ιδιοκτησιακές μεταβολές της (πρώην κρατικής) τηλεπικοινωνιακής εταιρείας Vivacom (τρίτης σε αριθμό συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας στη Βουλγαρία) και η πώληση της, δεύτερης σε αριθμό συνδρομητών, εταιρείας κινητής τηλεφωνίας στη Βουλγαρία Globul (και του δικτύου καταστημάτων ΓΕΡΜΑΝΟΣ στη χώρα) από τον ΟΤΕ στη νορβηγική TELENOR.

Όπως προκύπτει από τον παρακάτω πίνακα, το μεγαλύτερο επενδυτικό δυναμισμό επιδεικνύουν την τελευταία διετία ο χρηματοπιστωτικός κλάδος, η μεταποίηση (για την οποία βλ. και ανωτέρω στο Α' Κεφάλαιο υπό Ι.2.2, σελ. 16) και το εμπόριο.

Πίνακας 12: Άμεσες ξένες επενδύσεις στη Βουλγαρία κατά τομέα (ροές, αξία εκατ. €)

ΤΟΜΕΑΣ	2014	2015
Ενέργεια	403,5	26,2
Χονδρεμπόριο, λιανεμπόριο, επισκευές	229,9	314,8
Κατασκευές	306,6	79,3
Μεταφορές	43,1	0,2
Επικοινωνίες και πληροφορίε	120,6	63,4
Λοιπές (μη κατηγοριοποιημένες)	-264,1	246,5
Ύδατα / αποχέτευση	8,7	3,6
Ξενοδοχεία και Εστιατόρια	-25,4	7,9
Αγορά ακινήτων	0,9	54,5
Ορυχεία	21,9	-32,1
Γεωργία, δασοκομία & αλιεία	12,1	-43,4
Υγεία	-0,1	0,7
Εκπαίδευση	-1,2	0,1
Λοιπές υπηρεσίες	1,6	0,9
Τέχνες & διασκέδαση	1,0	3,1
Επαγγελματικές και επιστημονικές δραστηριότητες	105,1	28,1
Μεταποίηση	-174,6	419,5
Χρηματοπιστωτικός	319,9	498,0

Σύνολο	**1.160,9**	**1.692,4**

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βουλγαρίας (BNB)

Σύμφωνα με προσωρινά στοιχεία της BNB, κατά το επτάμηνο 2016 οι ΑΞΕ αυξήθηκαν κατά € 987,3 εκατ. (ή 2,2% του ΑΕΠ) έναντι € 1.158,2 εκατ. (ή 2,6% του ΑΕΠ) την αντίστοιχη περίοδο του 2015. Πάντως, τα εν λόγω προσωρινά στοιχεία συχνά υπόκεινται σε μεταγενέστερες αναθεωρήσεις (ακόμη η Βουλγαρική Κεντρική Τράπεζα αναθεωρεί σχετικά στοιχεία του 2013). Οι μεγαλύτερες εισροές επενδύσεων την ως άνω περίοδο προήλθαν από την Ολλανδία και την Αυστρία.

7. Δημοσιονομικές εξελίξεις και προοπτικές

7.1 Προϋπολογισμός

Με την υποχώρηση της ύφεσης το 2010 και τη βελτίωση των οικονομικών συνθηκών, η β/κυβέρνηση ξεκίνησε μία συντονισμένη προσπάθεια δημοσιονομικής προσαρμογής, την οποία συνέχισε τα επόμενα έτη με στόχο την διασφάλιση της διατηρησιμότητας των δημοσίων οικονομικών και, βραχυπρόθεσμα, την μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος συνεπεία του οποίου είχε ενεργοποιηθεί εις βάρος της η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος της ΕΕ. Πάντως, όπως είδαμε και ανωτέρω (στην παράγραφο 2 του παρόντος κεφαλαίου), στις ετήσιες συστάσεις προς τα κράτη-μέλη της ΕΕ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιχειρεί να διατηρήσει σε εγρήγορση τις αρμόδιες βουλγαρικές αρχές.

Σειρά εξελίξεων, όμως, ήδη από τα μέσα του 2014, δημιούργησαν εύλογες ανησυχίες αναφορικά με τη διατήρηση της ως άνω συνετής δημοσιονομικής πολιτικής. Τελικά, το **δημοσιονομικό ισοζύγιο** έκλεισε το 2014 στο -3,7% του ΑΕΠ (έναντι -1,2% στα τέλη Δεκεμβρίου 2013) σε συμφωνία με τα προβλεπόμενα στον αναθεωρημένο προϋπολογισμό. Η αύξηση του ελλείμματος επέφερε, όπως ήταν φυσικό, την έναρξη της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά της Βουλγαρίας.

Για το σύνολο του 2014, το ταμειακό έλλειμμα διαμορφώθηκε στο 3,7% (έναντι 1,2% στα τέλη Δεκεμβρίου 2013) σε συμφωνία με τα προβλεπόμενα στον αναθεωρημένο προϋπολογισμό. Τα κρατικά έσοδα αυξήθηκαν σε ετήσια βάση κατά μόλις 1,5% λόγω των μειωμένων μη φορολογικών εσόδων και της κάμψης των εσόδων από ΦΠΑ κατά 1,4%. Για το ίδιο διάστημα, οι κρατικές δαπάνες, περιλαμβανομένης της βουλγαρικής συμμετοχής στον κοινοτικό προϋπολογισμό, ενισχύθηκαν κατά 6,7% σε ετήσια βάση.

Ο προϋπολογισμός του 2015 έκλεισε με έλλειμα 2,9% (οριακά, δηλαδή, εντός των ορίων που επιτρέπει το κοινοτικό σύμφωνο σταθερότητας). Το έλλειμμα εκτιμάται ότι θα περιορισθεί περαιτέρω (στο 2%) έως το 2017. Οι δαπάνες αυξήθηκαν το 2015 κατά 6,8% και τα έσοδα κατά 9,5%. Σε ό,τι αφορά την πορεία εκτέλεσης του

προϋπολογισμού του 2016, το 7μηνο του έτους, αυτή φαίνεται να εξελίσσεται άκρως ικανοποιητικά, καθώς κατεγράφη ταμειακό πλεόνασμα της τάξης των BGN 3,28 δισεκ. (3,7% του προβλεπόμενου ΑΕΠ).

Ετήσιος ρυθμός αύξησης εσόδων (1η τετράδα στηλών) και δαπανών (2η τετράδα στηλών) την περίοδο 2013 – 2016 *(%, συγκριτικά στοιχεία επταμήνων εν λόγω ετών)*

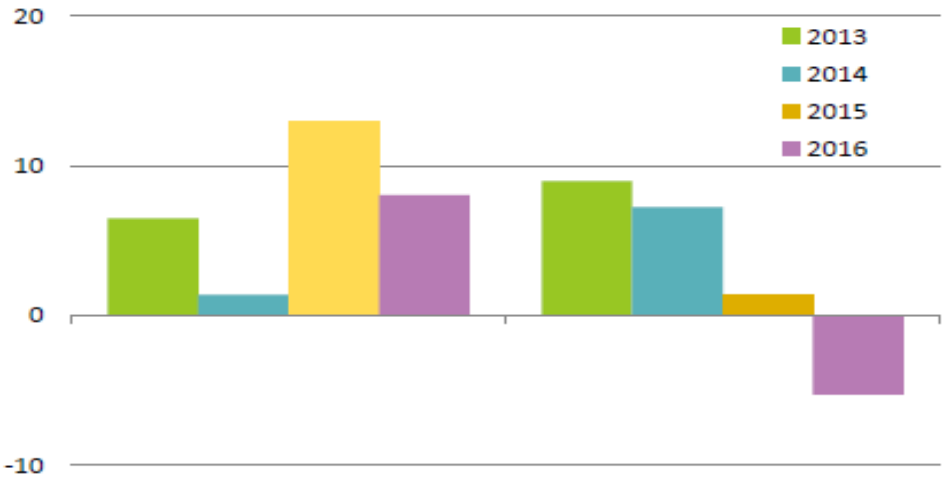

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών Βουλγαρίας

Στα τέλη Ιουλίου 2015 το **δημοσιονομικό αποθεματικό** ανερχόταν σε BGN 14,5 δισεκ. (το κατώτατο νομοθετικό όριο είναι BGN 4,5 δισεκ.). Σε ό,τι αφορά το **δημόσιο χρέος**, στα τέλη Ιουλίου η σχέση του με το ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 29,9% (7,8% εσωτερικό χρέος, 21,5% εξωτερικό χρέος).

7.2 Εξωτερικό χρέος

Στα τέλη του 2015, το ακαθάριστο εξωτερικό χρέος μειώθηκε, σε ετήσια βάση, από το 92% στο 76,4% του ΑΕΠ και διαμορφώθηκε στα €34.088,5 εκατ. Το μερίδιο του τραπεζικού τομέα στο συνολικό χρέος ανήλθε σε 9,2% του ΑΕΠ (€4.126,4 εκατ.) έναντι 14,3% (€5.467,2 εκατ.) το 2014. Το δε χρέος της γενικής κυβέρνησης ανήλθε σε €5.580,1 εκατ.(ή 12,5% επί του ΑΕΠ) μειωμένο κατά περίπου €450 εκατ. συγκριτικά με το 2014. Η συμμετοχή των μεν μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων στο συνολικό εξωτερικό χρέος διαμορφώθηκε στο 76,8%, των δε βραχυπρόθεσμων από 23,2%. Η εξυπηρέτηση του ακαθάριστου εξωτερικού χρέους ανήλθε σε 18,4% του ΑΕΠ στα τέλη του 2015 έναντι 14% το 2014. Στη δε σύνθεσή του, το Ευρώ συμμετείχε με ποσοστό 89,7% και το δολάριο με 5,5%.

Διαχρονική πορεία του εξωτερικού χρέους (ακαθάριστου και καθαρού) ως ποσοστού του ΑΕΠ

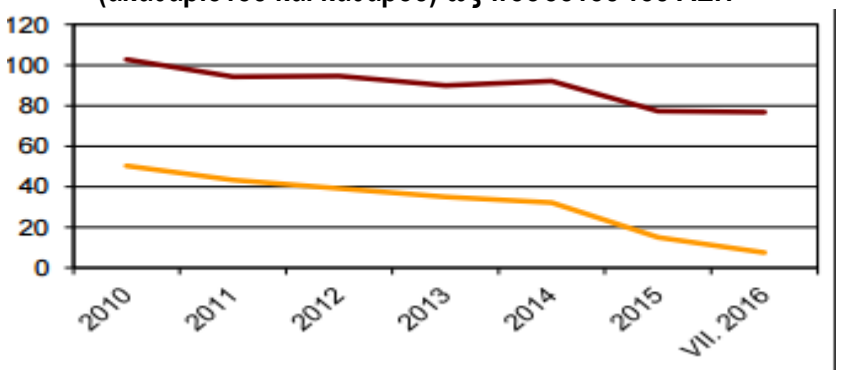

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βουλγαρίας (BNB) και Υπουργείο Οικονομικών Βουλγαρίας

Σύμφωνα με προσωρινά στοιχεία της BNB για το επτάμηνο του 2016, το ακαθάριστο εξωτερικό χρέος διαμορφώθηκε στα €34.891,5 εκατ. ή σαν ποσοστό επί του ΑΕΠ σε 76,7%, έναντι 78,6% του ΑΕΠ την αντίστοιχη περίοδο του 2015. Το χρέος της γενικής κυβέρνησης, κατά την ανωτέρω περίοδο, ανήλθε σε €6,6 δισεκ. ή 14,6% επί του ΑΕΠ. Η εξυπηρέτηση του ακαθάριστου εξωτερικού χρέους υπολογίζεται σε 5,8% έναντι 14,1% την αντίστοιχη περίοδο του 2015.

ΙΙΙ. ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ – ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ[7]

1. Επιχειρησιακά Προγράμματα – Νέα προγραμματική περίοδος (2014 - 2020)

Η Βουλγαρία έχει λάβει σημαντική χρηματοδοτική και τεχνική στήριξη από την Ευρωπαϊκή Ένωση κατά την προενταξιακή περίοδο – προγράμματα PHARE, SAPARD (γεωργία) και ISPA (υποδομές) – επίσης την προσωρινή χρηματοδοτική βοήθεια, η οποία προβλέπεται στην πράξη προσχώρησης καθώς και την μεταβατική και ταμειακή διευκόλυνση και την διευκόλυνση Σένγκεν. Η κοινοτική χρηματοδότηση για την Βουλγαρία, για την προγραμματική περίοδο 2007 – 2013, συνολικού ύψους €9 δισεκ., περιλάμβανε:

- Κονδύλια των διαρθρωτικών Ταμείων και συνοχής (μη συμπερ. της διασυνοριακής συνεργασίας): € 6,8 δισεκ.
- Κονδύλια αγροτικής ανάπτυξης: € 2,6 δισεκ.

Για την υλοποίηση των ανωτέρω στρατηγικών στόχων καταρτίσθηκαν επτά Επιχειρησιακά Προγράμματα, τα οποία ενέκρινε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στα τέλη του 2007 (διεξοδική παρουσίαση των εν λόγω προγραμμάτων περιέχεται στον ιστότοπο www.eufunds.bg). Σημειώνεται ότι έκαστο Ε.Π. περιλαμβάνει τους

[7] Για χρηματοδοτικά προγράμματα διμερούς ενδιαφέροντος βλ. στο Κεφάλαιο Β' υπό V.

άξονες προτεραιότητας του προγράμματος, την περιγραφή των προβλεπόμενων μέτρων για την εφαρμογή των εν λόγω αξόνων, καθώς και ένα ενδεικτικό σχέδιο χρηματοδότησης, στο οποίο καθορίζεται το ύψος της προβλεπόμενης οικονομικής συμμετοχής των διαφόρων χρηματοδοτικών εργαλείων.

Σε ό,τι αφορά την προγραμματική περίοδο 2014–2020, τον Αύγουστο 2014 η Επιτροπή υιοθέτησε τη Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης με τη Βουλγαρία, ανοίγοντας το δρόμο για κοινοτικές επενδύσεις της τάξης των € 7,6 δισεκ. (περιλαμβανομένων των προγραμμάτων εδαφικής συνεργασίας) σε πολιτικές συνοχής κατά την ως άνω χρονική περίοδο. Αναλυτικότερα:

- **€ 7,422 δισ.** αφορούν στα 7 επιχειρησιακά προγράμματα και αναλύονται ως εξής:

Πίνακας 13: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΟΜΕΑΣ	*Διαχειρ. Αρχή*	€ εκατ.
Ανάπτυξη Ανθρωπίνου Δυναμικού	*Υπουργείο Εργασίας*	895
Καινοτομία & Ανταγωνιστικότητα	*Υπουργείο Οικονομίας & Ενέργειας*	1.202
Περιβάλλον	*Υπουργείο Περιβ/ντος & Υδάτων*	1.494
Καλή Διακυβέρνηση	*Υπουργείο Οικονομικών*	285
Περιφέρειες σε Ανάπτυξη	*Υπουργ. Περιφ. Ανάπτυξης & Δ. Εργων*	1.351
Επιστήμη και Εκπαίδευση για Έξυπνη Ανάπτυξη	*Υπουργείο Παιδείας*	583
Μεταφορές	*Υπουργείο Μεταφορών*	1.612
ΣΥΝΟΛΟ		7.422

- **€ 165 εκατ.** θα τεθούν στη διάθεση της Βουλγαρίας μέσω των προγραμμάτων ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας.

Τα ως άνω ποσά δεν περιλαμβάνουν την κρατική συγχρηματοδότηση. Η Βουλγαρία θα λάβει, επίσης, **€ 2,3 δισεκ.** κοινοτικής χρηματοδότησης μέσω του Προγράμματος «Αγροτική Ανάπτυξη» και **€ 88 εκατ.** για τον αλιευτικό και ναυτιλιακό τομέα. Για τρία από τα ως άνω ΕΠ («Περιφέρειες σε Ανάπτυξη», «Περιβάλλον» και «Ανταγωνιστικότητα») δημοσιεύθηκαν ήδη οι πρώτες διαδικασίες / προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος.

2. Ρυθμός απορροφητικότητας ΕΠ προηγούμενης περιόδου

Το 2013 ο ρυθμός απορροφητικότητας προσέγγισε το 50%, ενώ στα τέλη 2014 είχε υπερβεί το 70%, με αποτέλεσμα να μετριαστούν οι φόβοι για απώλεια κοινοτικών κονδυλίων λόγω της χαμηλής απορροφητικότητας των προηγουμένων ετών. Σημειώνεται δε ότι στα τέλη 2013 – μέσα 2014 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε αναστείλει την κοινοτική χρηματοδότηση προς τη Βουλγαρία ως προς τα ΕΠ «Περιβάλλον» και «Περιφερειακή Ανάπτυξη» λόγω προβλημάτων/παρατυπιών, που εντοπίστηκαν, κυρίως, σε διαγωνιστικές διαδικασίες. Βάσει πλέον στοιχείων Οκτωβρίου 2016, η Βουλγαρία έχει προσεγγίσει σχεδόν το 100% στην απορροφητικότητα των κοινοτικών κονδυλίων της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου (βλ. σχετικά http://umispublic.government.bg/opOperationalProgramms.aspx).

3. Ευέλικτα επενδυτικά εργαλεία

Στο πλαίσιο της προσπάθειάς της για ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και την ανάπτυξη της οικονομίας, η β/κυβέρνηση προσπαθεί να αξιοποίηση, εκτός από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα», και άλλα ευέλικτα κοινοτικά χρηματοδοτικά μέσα, όπως το JESSICA και το JEREMIE. Σε ό,τι αφορά το JEREMIE, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ΕΤαΕπ)[8] υλοποίησε στο πλαίσιο του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα» 2007 – 2013 και ολοκληρώνει, πλέον, σε συνεργασία με τη β/κυβέρνηση πέντε χρηματοδοτικά εργαλεία (equity market και debt market instruments) συνολικού προϋπολογισμού €562 εκατ.

Περίγραμμα της πρωτοβουλίας JEREMIE στη Βουλγαρία

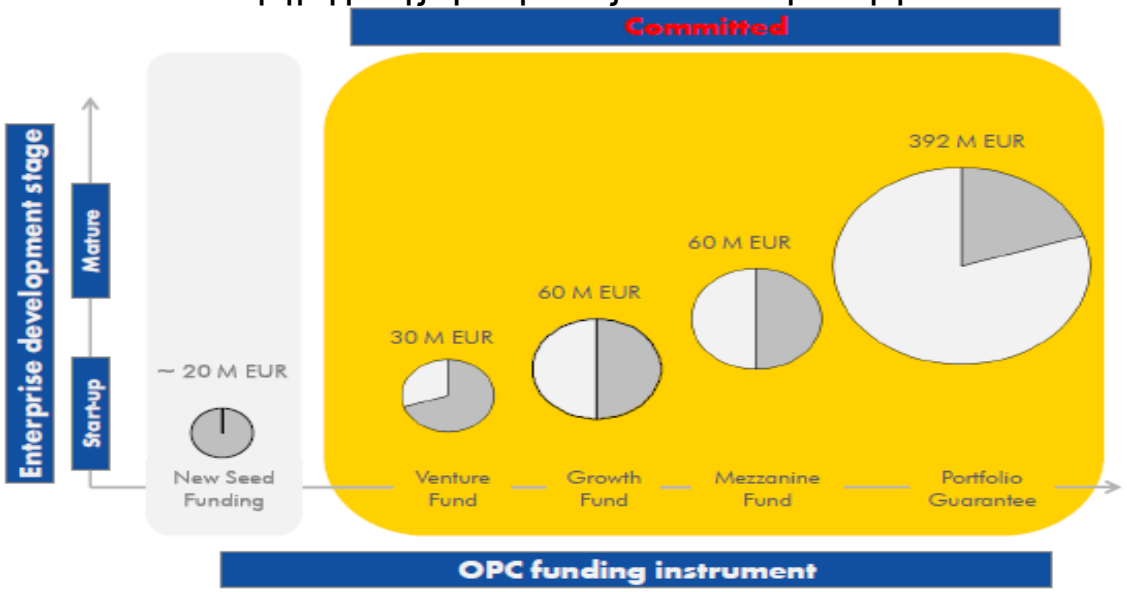

Πηγή: ΕΤαΕπ

[8] Βλ. σχετικά και http://www.eif.org/news_centre/publications/country-fact-sheets/EIF_factsheet_bulgaria.pdf.

Κατά τη λήγουσα προγραμματική περίοδο, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ), ως διαχειρίστρια του εν λόγω χρηματοδοτικού μέσου, υλοποίησε, μεταξύ άλλων, μέσω του JESSICA το «Περιφερειακό Αστικό Αναπτυξιακό Ταμείο» με σκοπό την πραγματοποίηση επενδύσεων σε αστικά σχέδια σε έξι βουλγαρικές πόλεις (Φιλιππούπολη, Βάρνα, Burgas, Ruse, Stara Zagora και Pleven) στο πλαίσιο του ΕΠ «Περιφερειακή Ανάπτυξη». Ένα ακόμη ΠΑΑΠ αστικής ανάπτυξης δημιουργήθηκε ειδικά για την πόλη της Σόφιας.

Σε ότι αφορά τη νέα προγραμματική περίοδο, η κα Liliana Pavlova, Υπουργός Περιφερειακής Ανάπτυξης, παρέθεσε πρόσφατα (συνέδριο ECONOMIST) τις βασικές προτεραιότητες στον τομέα αρμοδιότητάς της: οδικά έργα, ύδατα (απαιτούνται συνολικές επενδύσεις € 5 δισεκ., με την ΕΕ να καλύπτει μόνο τα € 2 δισεκ. ˙ για τα υπόλοιπα απαιτούνται ιδιωτικές επενδύσεις), ολοκλήρωση Εθνικού Σχεδίου Εδαφικής Ανάπτυξης. Υπογράμμισε δε την ανάγκη σταδιακής μετάβασης από τις κλασικού είδους χρηματοδοτήσεις (“grants”) σε πιο έξυπνα και στοχευμένα επενδυτικά σχέδια (ΣΔΙΤ, εγγυητικά & ανακυκλούμενα κεφάλαια κ.ά.).

Στα νέα συνδυαστικά και ευέλικτα επενδυτικά εργαλεία εντάσσεται το EFSI, που έχει ήδη ενεργοποιηθεί στο πλαίσιο του Σχεδίου Juncker και θα διαχειριστεί η ΕΤεΠ (για τα έως τώρα εγκεκριμένα σχέδια, βλ. http://www.eib.org/efsi/efsi-projects/index.htm). Γενικότερα για τα χρηματοδοτούμενα από την ΕΤεΠ προγράμματα, βλ. τη σχετική μηχανή αναζήτησης: http://www.eib.org/projects/pipeline/index.htm.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Ι. ΓΕΝΙΚΑ

Η συνεργασία στον εμπορικό τομέα μεταξύ των δύο χωρών χαρακτηρίζεται από αξιόλογο όγκο διμερούς εμπορίου. Το 2015 στη γενική κατάταξη των ξένων αγοραστών ελληνικών προϊόντων η Βουλγαρία κατέλαβε την 5η θέση μετά την Τουρκία, την Ιταλία, τη Γερμανία και την Κύπρο. Στην κατάταξη των προμηθευτών της Ελλάδας η Βουλγαρία κατέλαβε το 2015 την 9η θέση με το εμπορικό ισοζύγιο να εμφανίζει έλλειμμα για τη χώρα μας σχεδόν € 141 εκατ.

Στη γενική κατάταξη των ξένων επενδυτών στην Βουλγαρία, η Ελλάδα υποχώρησε για πρώτη φορά ύστερα από πολλά χρόνια στην τέταρτη θέση (από την τρίτη που παραδοσιακά κατείχε), μετά την Ολλανδία, την Αυστρία και τη Γερμανία, με συνολικές επενδύσεις (απόθεμα) στο τέλος του 2015 ύψους € 2,39 δισεκ. Οι ελληνικές επενδύσεις παρουσιάζουν ευρεία κλαδική και γεωγραφική διασπορά με σημαντικότερο κλάδο τον χρηματοπιστωτικό (3 τραπεζικοί όμιλοι). Μεγάλες επενδύσεις έχουν πραγματοποιηθεί, επίσης, στη βιομηχανία, την ενέργεια, τις κατασκευές, τα τρόφιμα, τις υπηρεσίες κ.ά.

Τη δυναμική τους διατήρησαν και τη διετία 2014 -2015 οι τουριστικές ροές ανάμεσα στις δύο χώρες με την Ελλάδα να αποτελεί το δεύτερο δημοφιλέστερο τουριστικό προορισμό των Βουλγάρων ταξιδιωτών μετά την Τουρκία.

ΙΙ. ΔΙΜΕΡΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ

1. Εμπορικό Ισοζύγιο

Η εικόνα που παρουσίασαν οι εμπορικές συναλλαγές Ελλάδας-Βουλγαρίας την τελευταία τριετία αποτυπώνεται στον κάτωθι πίνακα:

Πίνακας 14: Εμπορικό ισοζύγιο Ελλάδας – Βουλγαρίας (αξία σε εκατ. €)

	2013	2014	2015
Ελληνικές εξαγωγές προς Βουλγαρία	1.450,4	**1.417,4**	**1.351,9**
Ελληνικές εισαγωγές από Βουλγαρία	1.454,4	**1.523,5**	**1.492,5**
Ισοζύγιο	- 4,0	**-106,1**	**-140,6**
Όγκος εμπορίου	2.904,8	**2.940,9**	**2.844,4**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας Σόφιας

Το εμπορικό ισοζύγιο εμφανίζει μικρό έλλειμμα για τη χώρα μας, το οποίο το 2015 διευρύνθηκε ελαφρά, καθώς οι ελληνικές εξαγωγές παρουσίασαν (για Τρίτη συνεχόμενη χρονιά) μείωση. Αντιθέτως, οι βουλγαρικές εξαγωγές κατέγραψαν αύξηση την τριετία 2012–2014, για να υποχωρήσουν ελαφρώς το 2015. Η εξέλιξη αυτή αποδίδεται, κυρίως, στη μεγάλη πτώση της τιμής τους πετρελαίου, καθώς, επίσης, στις συνθήκες οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα και τις ανταγωνιστικές τιμές των βουλγαρικών προϊόντων, αλλά και στην παραγωγή προϊόντων από επιχειρήσεις ελληνικών συμφερόντων στη Βουλγαρία, τα οποία εν συνεχεία εξάγονται προς την Ελλάδα.

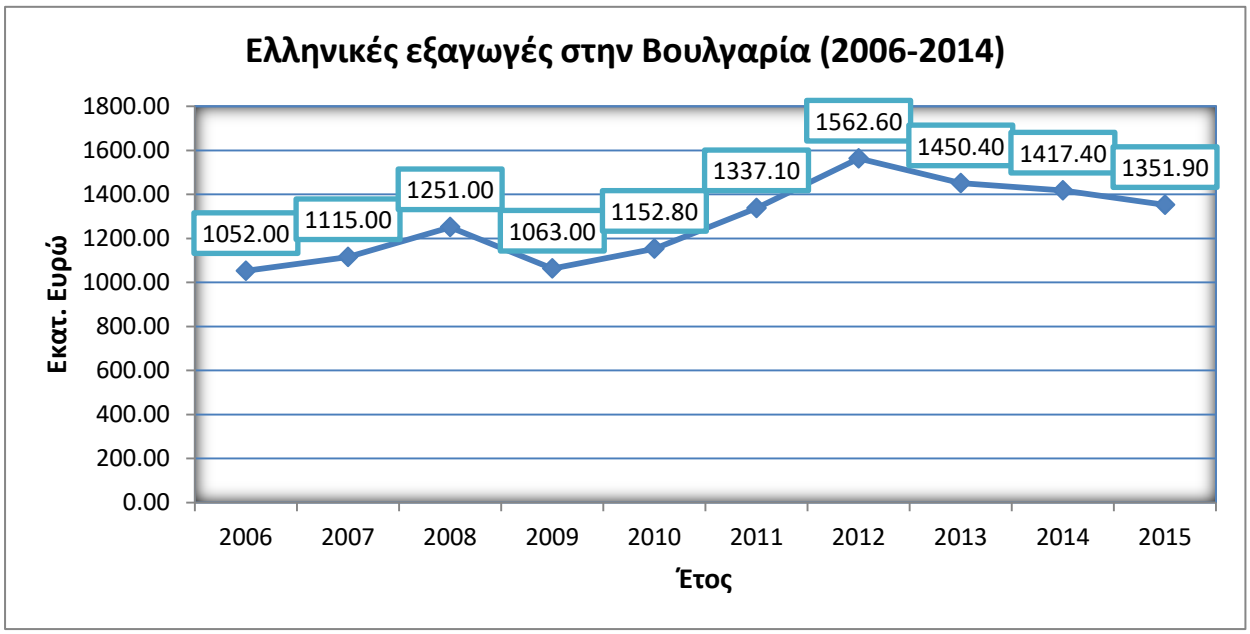

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας Σόφιας

Βάσει προσωρινών στοιχείων για το 8μηνο 2016, παρατηρείται διεύρυνση του διμερούς εμπορικού ελλείμματος της χώρας, οφειλόμενη τόσο στη σημαντική μείωση των εξαγωγών προς τη Βουλγαρία όσο και στην αύξηση των εισαγωγών κατά το ως άνω χρονικό διάστημα.

Πίνακας 15: Εμπορικό ισοζύγιο Ελλάδας – Βουλγαρίας 8μήνου 2015 & 2016 (αξία σε εκατ. €)

	Ιαν – Αύγουστος 2015	Ιαν-Αύγουστος 2016*	Μεταβολή 2016/2015
Ελληνικές εξαγωγές	888.614.410	822.101.415	-7,49%
Ελληνικές εισαγωγές	943.120.749	1.022.195.584	+8,38%

* *Προσωρινά στοιχεία*
Πηγή: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας Σόφιας (επεξεργασία στοιχείων EUROSTAT με reporter την Ελλάδα)

2. Διάρθρωση των ελληνικών εξαγωγών

Όπως συνάγεται από την στατιστική ανάλυση των ελληνικών εξαγωγικών ροών προς την Βουλγαρία, η διάρθρωσή τους δεν παρουσιάζει φαινόμενα συγκέντρωσης σε ορισμένες κατηγορίες προϊόντων, αλλά διαχέεται σε ένα ευρύτατο φάσμα. Στο Παράρτημα ΙΙΙ παρατίθενται αναλυτικά στατιστικά στοιχεία (ΕΣΥΕ) των διμερών εμπορικών συναλλαγών για τα έτη 2014και 2015 σε διψήφια κατάταξη Συνδυασμένης Ονοματολογίας.

Στον πίνακα που ακολουθεί, παρατίθενται στατιστικά στοιχεία των ελληνικών εξαγωγών προς την Βουλγαρία, για τα έτη 2014 και 2015 σύμφωνα με την Τυποποιημένη Ταξινόμηση του Διεθνούς Εμπορίου (ΤΤΔΕ – SITC 1) :

Πίνακας 16: Ελληνικές εξαγωγές κατά κατηγορία προϊόντων (σε €)

Κατηγορία	2014	2015
ΣΥΝΟΛΟ	**1.417,407.806**	**1.351.910.383**
(0) ΤΡΟΦΙΜΑ ΚΑΙ ΖΩΑ ΖΩΝΤΑΝΑ	229.437.860	225.576.035
(1) ΠΟΤΑ ΚΑΙ ΚΑΠΝΟΣ	65.855.233	71.111.578
(2) ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ ΜΗ ΕΔΩΔΙΜΕΣ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΚΑΥΣΙΜΑ	47.728.804	54.101.349
(3) ΟΡΥΚΤΑ, ΚΑΥΣΙΜΑ, ΛΙΠΑΝΤΙΚΑ, ΚΛΠ.	255.032.553	195.330.589
(4) ΛΑΔΙΑ ΚΑΙ ΛΙΠΗ ΖΩΙΚΗΣ Η' ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	23.809.978	21.404.398
(5) ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΗ, (Μ.Α.Κ.)	172.703.479	171.259.117
(6) ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΕΙΔΗ ΤΑΞΙΝΟΜΗΜΕΝΑ ΚΥΡΙΩΣ ΚΑΤΑ ΠΡΩΤΗ ΥΛΗ	297.344.435	292.065.179
(7) ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΛΙΚΟ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	146.758.088	150.562.959
(8) ΔΙΑΦΟΡΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΕΙΔΗ	169.550.771	163.598.254
(9) ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΜΗ ΤΑΞΙΝΟΜΗΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	9.186.605	6.900.925

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας Σόφιας

Οι τρεις πρώτες σε εξαγωγές κατηγορίες, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το σημαντικότερο κομμάτι της συνολικής αξίας των ελληνικών εξαγωγών στη Βουλγαρία είναι: i) «*Βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κυρίως κατά πρώτη ύλη*» (21,6% των εξαγωγών μας) ii) «*Τρόφιμα και ζώα ζωντανά*» (16,9%), iii) «*Ορυκτά, καύσιμα, λιπαντικά κ.ά.*» (14,5%).

Η μείωση των ελληνικών εξαγωγών το 2015 θα μπορούσε να αποδοθεί σε μεγάλο βαθμό στη μεγάλη μείωση των εξαγωγών (-23,41) στην κατηγορία «*Ορυκτά, καύσιμα,*

λιπαντικά κλπ». Στις υπόλοιπες κατηγορίες οι διακυμάνσεις είναι μικρές, με 7 να παρουσιάζουν μικρή κάμψη σε ετήσια βάση και 3 μικρή άνοδο (βλ. ανωτέρω πίνακα).

3. Διάρθρωση βουλγαρικών εξαγωγών προς Ελλάδα

Οι τρεις πρώτες σε εξαγωγές κατηγορίες, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το σημαντικότερο κομμάτι της συνολικής αξίας των ελληνικών εξαγωγών στη Βουλγαρία είναι: i) i) «*Τρόφιμα και ζώα ζωντανά*» (23,9% των βουλγαρικών εξαγωγών), ii) «*Βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κυρίως κατά πρώτη ύλη*» (20,4%) iii) «*Διάφορα βιομηχανικά είδη*» (15,7%). .

Η ελαφρά υποχώρηση των βουλγαρικών εξαγωγών το 2015 (2% σε ετήσια βάση) οφείλεται, κυρίως, στη μικρή υποχώρηση της κατηγορίας *«Διάφορα βιομηχανικά είδη»* (-6,8%) και την κάπως μεγαλύτερη μείωση στα «*Ορυκτά, καύσιμα, λιπαντικά κ.ά.*» (-15,1%), η οποία εν μέρει αντισταθμίζεται από την άνοδο στις κατηγορίες «*Τρόφιμα και ζώα ζωντανά*» (+3,8%) και «*Βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κυρίως κατά πρώτη ύλη*» (+4,4%).

Στον πίνακα που ακολουθεί, παρατίθενται στατιστικά στοιχεία των βουλγαρικών εξαγωγών προς την Ελλάδα, για τα έτη 2014 και 2015 σύμφωνα με την Τυποποιημένη Ταξινόμηση του Διεθνούς Εμπορίου (ΤΤΔΕ – SITC 1) :

Πίνακας 17: Βουλγαρικές εξαγωγές κατά κατηγορία προϊόντων (αξία σε €)

Κατηγορία	2014	2015
ΣΥΝΟΛΟ	**1.523.502.202**	**1.492.519.051**
(0) ΤΡΟΦΙΜΑ ΚΑΙ ΖΩΑ ΖΩΝΤΑΝΑ	344.081.868	357.142.379
(1) ΠΟΤΑ ΚΑΙ ΚΑΠΝΟΣ	46.462.851	34.143.335
(2) ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ ΜΗ ΕΔΩΔΙΜΕΣ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΚΑΥΣΙΜΑ	101.145.018	96.134.796
(3) ΟΡΥΚΤΑ, ΚΑΥΣΙΜΑ, ΛΙΠΑΝΤΙΚΑ, ΚΛΠ.	214.404.540	181.904.421
(4) ΛΑΔΙΑ ΚΑΙ ΛΙΠΗ ΖΩΙΚΗΣ Η' ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	55.006.263	60.357.793
(5) ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΗ, (Μ.Α.Κ.)	108.252.957	102.750.436
(6) ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΕΙΔΗ ΤΑΞΙΝΟΜΗΜΕΝΑ ΚΥΡΙΩΣ ΚΑΤΑ ΠΡΩΤΗ ΥΛΗ	291.829.562	304.743.315
(7) ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΛΙΚΟ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	111.705.480	120.547.321
(8) ΔΙΑΦΟΡΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΕΙΔΗ	250.478.428	234.269.372
(9) ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΜΗ ΤΑΞΙΝΟΜΗΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	135.235	525.883

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας Σόφιας

→Για περαιτέρω ανάλυση του εξωτερικού μας εμπορίου με τη Βουλγαρία με συγκριτικά στοιχεία διετίας 2014–2015 ανά διψήφιους και τετραψήφιους κωδικούς συνδυασμένης ονοματολογίας (CN 2 & CN 4), βλ. Παράρτημα 2.

ΙΙΙ. ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

1. Εξέλιξη

Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας Βουλγαρίας (BNB, web: www.bnb.bg), το 2014 σημειώθηκαν καθαρές εκροές ελληνικών κεφαλαίων αξίας €-30,3 εκατ. Στον παρακάτω πίνακα αναλύονται οι επιμέρους ροές ανά τρίμηνο την τελευταία επταετία.

Πίνακας 18: Εξέλιξη ελληνικών επενδύσεων (ροές/net transactions) στη Βουλγαρία ανά τρίμηνα (εκατ.€)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Τ1	134,9	45,2	18,1	-52,4	-76,5	14,2	3,6	27,0
Τ2	275,1	99,2	-12,7	18,7	-11,1	2,5	-9,6	7,9
Τ3	170,4	2,9	23,4	23,7	-3,9	36,1	27,8	-12,9
Τ4	55,4	71,4	34,8	9,8	-34,0	14,7	2,6	-27,5
ΣΥΝΟΛΟ	**635,8**	**218,7**	**63,6**	**-0,13**	**-125,5**	**67,5**	**24,4**	**-5,5**

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βουλγαρίας (BNB)
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας Σόφιας

Όπως ήδη αναφέραμε, τη γενική κατάταξη των ξένων επενδυτών στην Βουλγαρία, η Ελλάδα υποχώρησε για πρώτη φορά ύστερα από πολλά χρόνια στην τέταρτη θέση (από την τρίτη που παραδοσιακά κατείχε), μετά την Αυστρία, την Ολλανδία και τη Γερμανία, με συνολικές επενδύσεις (απόθεμα) στο τέλος του 2015 ύψους € 2,39 δισεκ. (έναντι σχεδόν € 2,49 το 2014, 2,58 το 2013 και 2,75 το 2012).[9]

Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Invest Bulgaria (βουλγαρικής κρατικής υπηρεσίας προσέλκυσης επενδύσεων), οι ελληνικές ΑΞΕ στη Βουλγαρία είναι στην πραγματικότητα μεγαλύτερες, καθώς σημαντικό μέρος των εισροών επενδυτικών κεφαλαίων ελληνικών επιχειρήσεων προέρχεται κυρίως από το Λουξεμβούργο και την Κύπρο, καθώς επίσης και από την Ολλανδία.

Κύριοι λόγοι της ελκυστικότητας της Βουλγαρίας ως επενδυτικού προορισμού για τους Έλληνες είναι η γεωγραφική γειτνίαση, η χαμηλή φορολογία, το φθηνότερο σε ορισμένες περιπτώσεις εργατικό κόστος και τα χαμηλότερα κόστη λειτουργίας.

Όπως συνάγεται από το κάτωθι γράφημα, η επενδυτική δραστηριότητα των ελληνικών επιχειρήσεων στην Βουλγαρία γνώρισε μεγάλη ώθηση από το 2000 και, ύστερα από

[9] Βλ. σχετικά ανωτέρω στο Α' Κεφάλαιο, υπό ΙΙ.6.

μία προσωρινή υποχώρηση κατά την διετία 2002–2004, έφθασε σε ύψος ρεκόρ το 2007. Στο χαμηλότερο σημείο της έφτασε το 2012, έτος αποεπένδυσης € -127 εκατ., ωστόσο, η πτώση ήταν συγκρατημένη σε σύγκριση με αποεπενδύσεις άλλων κρατών. Η τελευταία τριετία (2013–2015) χαρακτηρίζεται από στασιμότητα.

Γραφική απεικόνιση των ελληνικών άμεσων επενδύσεων στη Βουλγαρία
(σε εκατ. €)

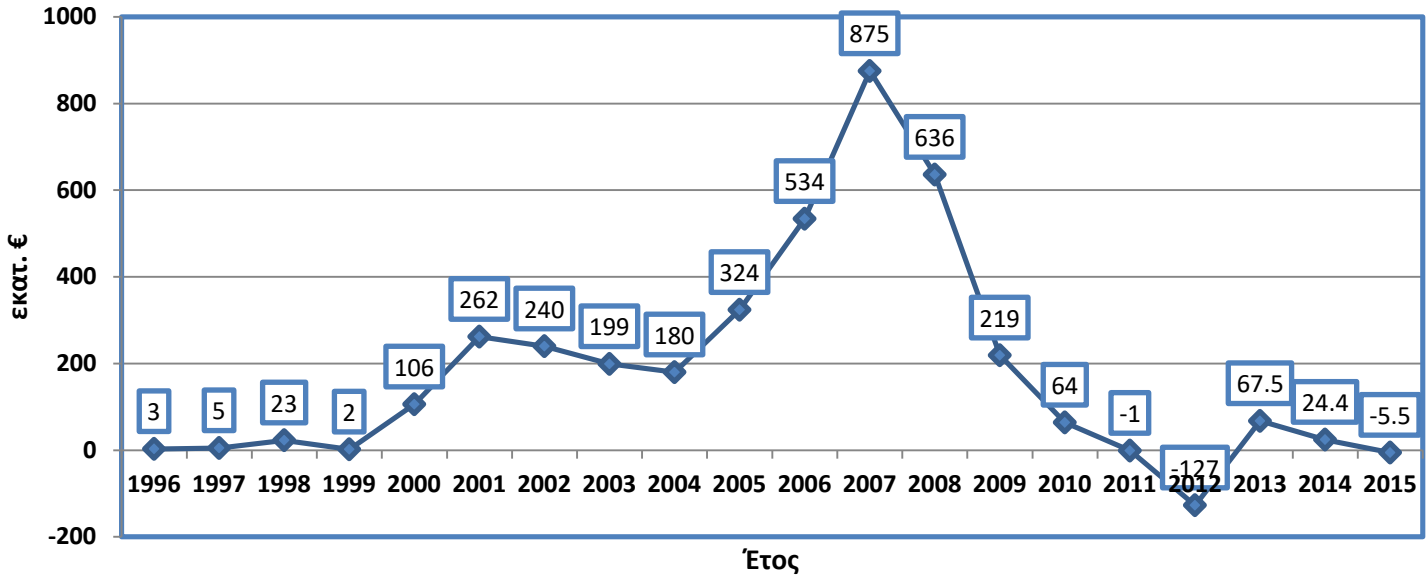

Πηγή : Κεντρική Τράπεζα Βουλγαρίας (BNB)

2. Κατανομή ανά κλάδο δραστηριότητας

Σε ό,τι αφορά την κατανομή των ελληνικών άμεσων επενδύσεων παρατηρείται μία ευρεία διασπορά σε διάφορους τομείς, με σημαντικότερο τον χρηματοπιστωτικό και την παρουσία τριών συστημικών ομίλων:[10] Εθνική (United Bulgarian Bank -UBB), Eurobank (Postbank), Πειραιώς, που αντιπροσωπεύει, σε αξία, σημαντικότερο τμήμα των συνολικών ελληνικών επενδύσεων στην Βουλγαρία. Σημειώνεται ότι οι ελληνικές τράπεζες συμμετέχουν με μερίδιο περίπου 20% στο συνολικό τραπεζικό ενεργητικό και στο σύνολο των καταθέσεων στη χώρα.

Σημαντική δραστηριότητα επίσης έχουν αναπτύξει οι ελληνικές επιχειρήσεις στο βιομηχανικό τομέα, με κυριότερους εκπρόσωπους την STOMANA (ΒΙΟΧΑΛΚΟ), τον TITAN, την BELOVO PAPER MILL (Χαρτοβιομηχανία Θράκης) κ.ά., καθώς και στον κατασκευαστικό (ΤΕΡΝΑ, ΑΚΤΩΡ/ΗΛΕΚΤΩΡ), τον ενεργειακό (TERNA ENERGY) και τις υπηρεσίες (ICAP). Σημαντική ήταν στο παρελθόν και η ελληνική παρουσία στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, ωστόσο η Globul / Germanos (ιδιοκτησίας Cosmote) μεταβιβάστηκε από το 2013 στη νορβηγική Telenor.

Ενδεικτικά παρατίθενται ορισμένες από τις τελευταίεςσημαντικές επενδύσεις στη Βουλγαρία:

[10] Για τη συγχώνευση EUROBANK και ALPHA BANK, βλ. ανωτέρω στο πρώτο κεφάλαιο υπό Ι.2.3.

- Το επενδυτικό πρόγραμμα, ύψους € 25 εκατ., της ΕΚΟ Bulgaria, θυγατρικής του ομίλου των ΕΛΠΕ, για τη διεύρυνση έως το 2015 του δικτύου της και την επέκταση της υποδομής αποθήκευσης καυσίμων με την δημιουργία δεξαμενών υγρών καυσίμων χωρητικότητας 40.000 $μ^3$. Η ΕΚΟ Bulgaria δραστηριοποιείται από το 2002 στην βουλγαρική αγορά και έχει αναπτύξει δίκτυο με 82 πρατήρια καυσίμων που αντιπροσωπεύουν το 11% περίπου της εγχώριας αγοράς.
- Η επέκταση της ελληνικής επιχείρησης λιανικής πώλησης παιχνιδιών JUMBO, η οποία δραστηριοποιείται με επιτυχία στην εδώ αγορά κατά την τελευταία πενταετία με προσθήκη νέων καταστημάτων στη Σόφια, στη Βάρνα, το Μπουργκάς, τη Φιλιππούπολη και το Ρούσε.
- Η δημιουργία του πρώτου καταστήματος ΙΚΕΑ, το 2011 στη Σόφια, που ελέγχει και διαχειρίζεται ο όμιλος Φουρλή και η οποία μάλιστα βραβεύτηκε ως επένδυση της χρονιάς στο πλαίσιο των Forbes Business Awards στην Βουλγαρία. Από το καλοκαίρι του 2015 λειτουργεί κέντρο παραγγελιών και στη Βάρνα.
- Το μεγαλύτερο εμπορικό κέντρο στην Βουλγαρία, το Sofia Ring Mall, (μικτής) επιφάνειας 172.000 τμ. Το εν λόγω εμπορικό κέντρο, επένδυσης συνολικού ύψους € 130,0 εκατ. ξεκίνησε τη λειτουργία του το Νοέμβριο του 2014. Σημειώνεται ότι η κατασκευή του ΙΚΕΑ και του εμπορικού κέντρου Sofia Ring Mall από τον όμιλο Φουρλή-Danaos Development υπήρξε καθοριστικός παράγοντας για την επιτάχυνση της υλοποίησης σημαντικών έργων στην περιοχή, με κυριότερο τον περιφερειακό δρόμο της Σόφιας.
- Η επένδυση € 15 εκατ. της εταιρείας TYRBUL (ιδιοκτησίας «ΤΥΡΑΣ») τη διετία 2015–2016 στη γαλακτοκομική μονάδα της στην πόλη Sliven. Τα σχετικά κονδύλια θα διοχετευθούν σε νέες παραγωγικές εγκαταστάσεις και σε εξοπλισμό. Συγκεκριμένα, € 3 εκατ. σχεδιάζεται να επενδυθούν σε νέες κτηριακές εγκαταστάσεις στο Sliven, € 3–5 εκατ. στην αγορά νέων μηχανημάτων και € 7 εκατ. στην αυτοματοποίηση και εκμηχάνιση της παραγωγής. Η επένδυση της TYRBUL στο Sliven χρονολογείται από το 2003 και αποτελεί την πρώτη μονάδα παραγωγής στη Βουλγαρία σκληρού τυριού με το διακριτικό τίτλο «Όλυμπος». Η εταιρεία σχεδιάζει και την κατασκευή μονάδας επεξεργασίας λυμάτων.

Επίσης σημειώνεται ότι ανάδοχος της νέας μονάδας διαχείρισης στερεών αποβλήτων (βιολογικής και μηχανικής επεξεργασίας) του Δήμου Σόφιας που λειτουργεί από το Σεπτέμβριο 2015 είναι ο ελληνικών συμφερόντων όμιλος ΑΚΤΩΡ–ΗΛΕΚΤΩΡ. Πρόκειται για την πλέον προηγμένη μονάδα διαχείρισης αποβλήτων στη Βαλκάνια και ένα από τα μεγαλύτερα και πιο σύγχρονα έργα του είδους στην Ευρώπη, συνολικού προϋπολογισμού € 177 εκατ.

Στο πίνακα που ακολουθεί παρατίθεται η διαχρονική κατανομή των ελληνικών άμεσων επενδύσεων (σε αποθέματα). Όπως προκύπτει από τον εν λόγω πίνακα, το μεγαλύτερο μερίδιο συνεχίζει να διατηρεί ο χρηματοπιστωτικό κλάδος με την μεταποίηση να έπεται:

Πίνακας 19: Συνολικές ελληνικές άμεσες επενδύσεις ανά τομέα δραστηριότητας (2015-2016, σε εκατ. €)

	2015	2016 (α' 3μηνο)*
Σύνολο	**2.387,1**	**2.389,4**
Διοικητικές και υποστηρικτικές υπηρεσιών δραστηριότητες	13,4	11,8
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	1,9	5,5
Τέχνες, διασκέδαση και αναψυχή	0.2	0.2
Κατασκευές	63,8	60,0
Εκπαίδευση	1,1	1,1
Ηλεκτρισμός και λοιπές ενεργειακές πηγές	54,7	55,7
Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	1.088,4	1.105,3
Υγεία και κοινωνική πρόνοια	2,2	2,2
Μεταποίηση	426,3	415,2
Ορυχεία και λατομεία	7,2	6,4
Άλλες υπηρεσίες	0,1	0,2
Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	59,9	60,2
Αγορά ακινήτων	173,0	164,8
Μεταφορές και υπηρεσίες αποθήκευσης	64,1	63,7
Ύδατα και αποχετευτικά δίκτυα	2,6	2,6
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή οχημάτων και μοτοσυκλετών	324,8	330,5
Μη κατηγοριοποιημένες	103,5	104,3

**Προσωρινά στοιχεία*
Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βουλγαρίας (BNB)
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας Σόφιας

Σύμφωνα με στοιχεία της βουλγαρικής υπηρεσίας Εμπορικού Μητρώου και εκτιμήσεις της βάσης νομικών και εμπορικού ενδιαφέροντος δεδομένων CIELA, οι εγγεγραμμένες και (τυπικά) ενεργές εταιρείες με ελληνική συμμετοχή ανέρχονταν το α' 4μηνο του 2016 σε περίπου 15.000 (στα τέλη του 2015 υπολογίζονταν σε 13.500, ενώ το 2013 ήταν γύρω στις 9.000) και απασχολούσαν 53.000 εργαζομένους. Με κριτήριο την εθνικότητα των συμμετεχόντων, οι εταιρείες με ελληνική συμμετοχή κατατάσσονται στη δεύτερη θέση, καθώς προηγούνται αυτές με βρετανική (περίπου 15.500) και ακολουθούν αυτές με ρωσική (περίπου 11.900).

Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι πολλές από τις εν λόγω εταιρείες έχουν ιδρυθεί με μοναδικό σκοπό την αγορά ακινήτου ή αυτοκινήτου και όχι οπωσδήποτε για τη μετεγκατάσταση παραγωγικών δραστηριοτήτων. Σε κάθε δε περίπτωση, και όταν ακόμη οι επιχειρήσεις αυτές ασκούν πραγματική εμπορική και παραγωγική δραστηριότητα, πρόκειται στη συντριπτική τους πλειοψηφία για μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που λόγω του περιορισμένου μεγέθους τους δεν ασκούν ιδιαίτερη επιρροή στη συνολική εικόνα των ελληνικών επενδύσεων στη Βουλγαρία. Διαπιστώσαμε, άλλωστε, ήδη ότι, παρά την αυξανόμενο αριθμό νέων εταιρειών με ελληνική συμμετοχή, τα τελευταία έτη δεν σημειώθηκε αντίστοιχη αύξηση των συνολικών ελληνικών επενδύσεων στη Βουλγαρία. Αντιθέτως, σε επίπεδο ροών καταγράφεται στασιμότητα και σε επίπεδο αποθεμάτων μικρή μείωση.

Τα συνολικά έσοδα των εταιρειών με ελληνική συμμετοχή στη Βουλγαρία κινούνται στα € 5 δισεκ. ετησίως, ενώ τα συνολικά τους κέρδη ήταν στα τέλη του 2014 περίπου € 100 εκατ. Σε ό,τι αφορά τη γεωγραφική τους κατανομή, οι περισσότερες από τις εταιρείες με ελληνική συμμετοχή (περίπου 5.900) είναι εγκατεστημένες στην Σόφια. Περίπου οι μισές εταιρείες με ελληνική συμμετοχή (7.000) είναι εγκατεστημένες στην πλησίον των ελληνικών συνόρων περιφέρεια Blagoevgrad. Μόνο στην πόλη του Πετρίτσι είναι εγκατεστημένες περίπου 3.500 εταιρείες και στο Sandanski άλλες 1.900. Η περιφέρεια Φιλιππούπολης συγκεντρώνει περίπου 1.000 εταιρείες με ελληνική συμμετοχή, το Haskovo 350, το Μπουργκάς και η Βάρνα από περίπου 200, το Smolyan 100 και το Kardzhali 85.

Με βάση τα ανωτέρω, η εικόνα της γεωγραφικής κατανομής των επιχειρήσεων με ελληνική συμμετοχή είναι η ακόλουθη:

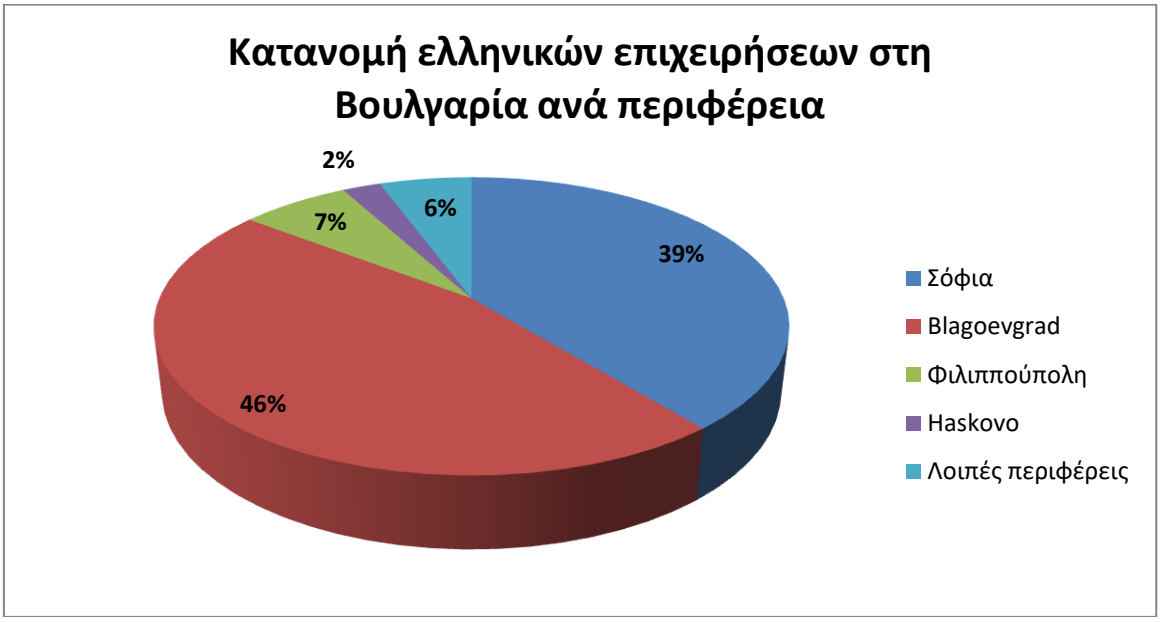

Πηγή: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας Σόφιας (επεξεργασία στοιχείων β/Εμπορικού Μητρώου και βάσης δεδομένων CIELA)

IV. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Σύμφωνα με τα στοιχεία του βουλγαρικού Στατιστικού Ινστιτούτου (NSI), το 2015 ο συνολικός αριθμός των Βούλγαρων επισκεπτών στην Ελλάδα αυξήθηκε σημαντικά κατά 20,3% (1.043.000). Ακόμη πιο εντυπωσιακή ήταν η αύξηση των ταξιδιωτών προς Ελλάδα με σκοπό τις διακοπές και τη διασκέδαση (+39,9%), με αποτέλεσμα οι αφίξεις Βουλγάρων στην Ελλάδα για λόγους αναψυχής και διακοπών το 2015 (459.165) να είναι οι μεγαλύτερες την τελευταία εξαετία τουλάχιστον.

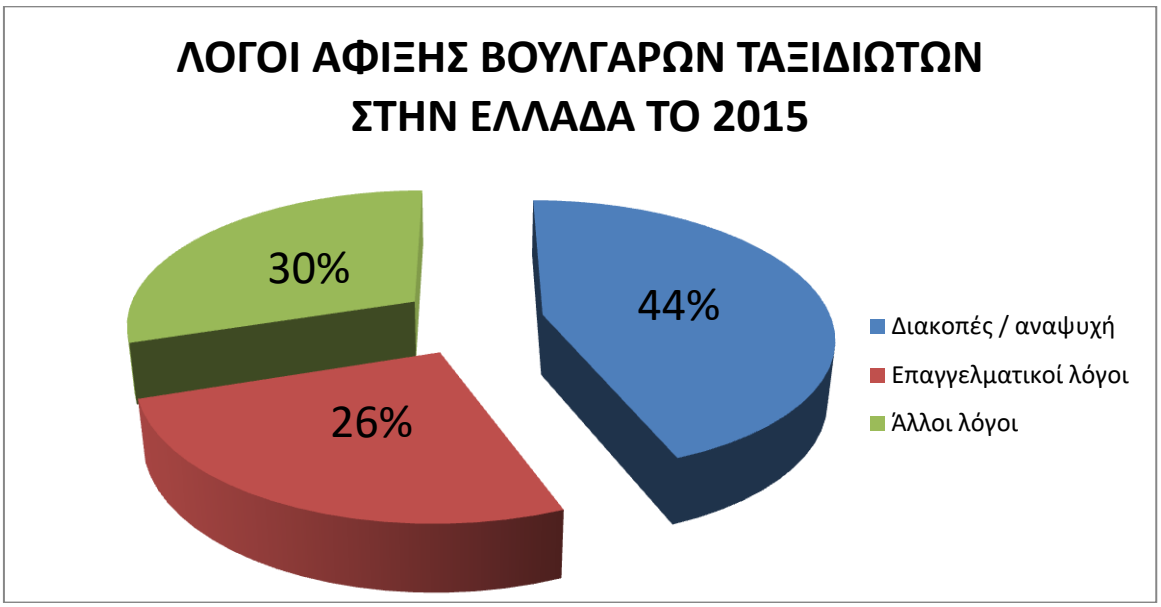

Πηγή: Βουλγαρικό Στατιστικό Ινστιτούτο
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας Σόφιας

Συνολικά, τα ταξίδια Βουλγάρων πολιτών στο εξωτερικό το 2015 αυξήθηκαν εντυπωσιακά κατά 11,4%, με την Ελλάδα να παραμένει ο πρώτος εντός Ε.Ε. και ο δεύτερος συνολικά προορισμός των Βουλγάρων ταξιδιωτών μετά την Τουρκία. Σε ό,τι αφορά στις αφίξεις Ελλήνων στη Βουλγαρία το 2015 αυτές μειώθηκαν κατά 6,9% και διαμορφώθηκαν στους 1.025.000 επισκέπτες.

Το επτάμηνο 2016, ο συνολικός αριθμός των Βούλγαρων επισκεπτών στην Ελλάδα συνέχισε να αυξάνεται με εντυπωσιακούς ρυθμούς κατά 14,2% (631.697). Ακόμη μεγάλη αύξηση το ως άνω διάστημα παρουσίασε ο αριθμός των επισκεπτών από Βουλγαρία με σκοπό τις διακοπές / αναψυχή (+22,5%). Βάσει του εν λόγω ρυθμού προσέλευσης, οι συνολικές αφίξεις Βουλγάρων πολιτών το 2016 καθώς και όσες πραγματοποιούνται ειδικά για λόγους αναψυχής/διακοπών αναμένεται να είναι οι μεγαλύτερες την τελευταία εξαετία, καταρρίπτοντας το περυσινό υψηλό προσελεύσεων.

Ως σημαντικότεροι λόγοι προσέλκυσης των Βούλγαρων τουριστών θεωρούνται η ποιότητα των υπηρεσιών στην Ελλάδα, η καλή πολιτική μάρκετινγκ και οι φυσικές ομορφιές της χώρας μας, ενώ το συχνά υψηλότερο κόστος σε σχέση με τη Βουλγαρία δεν αξιολογείται ως καθοριστικός παράγοντας.

Σε ό,τι αφορά στις αφίξεις Ελλήνων στη Βουλγαρία το ίδιο διάστημα, αυτές αυξήθηκαν κατά 4,3% και διαμορφώθηκαν στους 638.000 επισκέπτες. Ειδικότερα, οι αφίξεις με σκοπό τις διακοπές και τη διασκέδαση μειώθηκαν δραματικά, κατά 12% (140.000 επισκέπτες). Βάσει της σχετικής κατηγοριοποίησης του βουλγαρικού Στατιστικού Ινστιτούτου – και σε αντίθεση με τις επισκέψεις Βουλγάρων στην Ελλάδα, που πραγματοποιούνται, κατά κύριο λόγο, για «διακοπές / αναψυχή» (37% το 2014 και 44% το 2015) – οι επισκέψεις Ελλήνων στη Βουλγαρία κατατάσσονται, κυρίως, στην κατηγορία «άλλοι λόγοι» (54% το 2014 και 60% το 2015).

V. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Προγράμματα διασυνοριακής συνεργασία Βουλγαρίας με γειτονικές χώρες

Την προγραμματική περίοδο 2007–2013 η Βουλγαρία συμμετείχε σε 11 προγράμματα εδαφικής συνεργασίας στο πλαίσιο των οποίων υπογράφηκαν περισσότερες από 600 συμβάσεις συνολικού ύψους € 479 εκατ. Τα περισσότερα από τα καινούργια προγράμματα αποτελούν συνέχεια των προγραμμάτων της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου, ενώ καινούργια είναι τα προγράμματα « Δούναβης» και «Βαλκάνια – Μεσόγειος» (βλ. παρακάτω), στα οποία η Βουλγαρία συμμετέχει με τη συνολική επικράτειά της.

Συνολικά € 471 εκατ. θα διατεθούν για την περιφερειακή ανάπτυξη στη Βουλγαρία την προγραμματική περίοδο 2014–2020 στο πλαίσιο των διασυνοριακών προγραμμάτων με τις γειτονικές χώρες. Οι δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο των εν λόγω προγραμμάτων θα αφορούν κυρίως στην περιβαλλοντική προστασία, στην πρόληψη του κινδύνου καταστροφών, στη βελτίωση της διασυνδεσιμότητας στον τομέα μεταφορών, στην ανάπτυξη των πολιτιστικών ανταλλαγών, του τουρισμού, της καινοτομίας, της οικονομικής ανάπτυξης κ.α. Παρατίθενται πληροφορίες για τα κάτωθι διασυνοριακά προγράμματα στα οποία συμμετέχουν από κοινού η Ελλάδα και η Βουλγαρία:

Διασυνοριακά Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας «Ελλάδα-Βουλγαρία 2007-2013» & «Ελλάδα- Βουλγαρία 2014-2020»

Το Διασυνοριακό Πρόγραμμα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας «Ελλάδα-Βουλγαρία 2007-2013» εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Μάρτιο του 2008. Ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος ανήλθεν σε € 138.691.303. Γενικός στόχος του εν λόγω προγράμματος ήταν η προώθηση της διασυνοριακής περιοχής με την εξασφάλιση της περιφερειακής συνοχής και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Στο πλαίσιο του πραγματοποιήθηκαν δράσεις στους άξονες 1) Ποιότητα ζωής 2) Προσβασιμότητα και 3) Ανταγωνιστικότητα και ανθρώπινοι πόροι.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το Σεπτέμβριο 2015 το διάδοχο διασυνοριακό Πρόγραμμα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας «Ελλάδα- Βουλγαρία 2014-2020». Όπως και κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο, επιλέξιμες περιοχές του προγράμματος από ελληνικής πλευράς είναι οι Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης (νομοί Έβρου, Καβάλας, Ξάνθης, Ροδόπης και Δράμας) και Κεντρικής Μακεδονίας (νομοί Θεσσαλονίκης και Σερρών), ενώ ο νομός Καβάλας εντάσσεται στο πρόγραμμα ως παρακείμενη περιοχή. Από βουλγαρικής πλευράς επιλέξιμες περιοχές είναι οι Περιφέρειες Blagoevgrad, Smolyan, Kardjali και Haskovo.

Το Πρόγραμμα, ύψους σχεδόν € 130 εκατ. (με 85% κοινοτική χρηματοδότηση και 15% εθνική συμμετοχή), διαρθρώνεται γύρω από τέσσερις άξονες προτεραιότητας και

διατρέχεται οριζόντια από τις θεματικές της καινοτομίας και της θεσμικής ενίσχυσης. Παρατίθεται πίνακας με προϋπολογισμό ανά άξονα:

Άξονες προτεραιότητας	Προϋπολογισμός (€)	
1: «Μία ανταγωνιστική και καινοτόμος διασυνοριακή περιοχή»	20.751.291	16,00%
2: «Μία βιώσιμη και κλιματικά προσαρμοζόμενη διασυνοριακή περιοχή»	42.553.117	32,81%
3: «Μία καλύτερα διασυνδεδεμένη διασυνοριακή περιοχή»	34.200.721	26,37%
4: «Μία διασυνοριακή περιοχή κοινωνικής ένταξης»	24.408.706	18,82%
Τεχνική Βοήθεια	7.781.734	6,00%
Σύνολο	**129.695.569**	**100%**

Το Μάρτιο του 2016 έληξε η προθεσμία για τη δεύτερη πρόσκληση ενδιαφέροντος του προγράμματος, προϋπολογισμού € 35,2 εκατ.

Κοινά Επιχειρησιακά Προγράμματα «Λεκάνη της Μαύρης Θάλασσας 2007-2013» & «Λεκάνη της Μαύρης Θάλασσας 2014-2020»

Μέσω του εν λόγω προγράμματος οι αρχές των επιλέξιμων περιοχών ενθαρρύνονται να αναπτύξουν περαιτέρω τις τοπικές οικονομίες, να αντιμετωπίσουν περιβαλλοντικές προκλήσεις και να προωθήσουνε τις επαφές μεταξύ των λαών. Το Πρόγραμμα συγχρηματοδοτείται από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Γειτονίας και Εταιρικής Σχέσης (European Neighbourhood & Partnership Instrument -ENPI) και ο προϋπολογισμός του ανήλθε στα € 25,7 εκατ. για την προγραμματική περίοδο 2007–2013. Για την προγραμματική περίοδο 2014–2020 ο προϋπολογισμός του ανήλθε στα € 28 εκατ.

Η επιλέξιμη περιοχή του προγράμματος περιλαμβάνει δέκα χώρες, για ορισμένες από τις οποίες περιλαμβάνεται το σύνολο του εθνικού εδάφους τους (Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Μολδαβία και τη Γεωργία), ενώ για χώρες κοντά στη λεκάνη απορροής (Βουλγαρία, Ελλάδα, Ρουμανία, Ρωσία, Τουρκία και Ουκρανία) κάποιες περιφέρειες. Επιλέξιμες περιοχές από ελληνικής πλευράς είναι η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης. Σημειωτέον στο διάδοχο πρόγραμμα «Λεκάνη της Μαύρης Θάλασσας 2014-2020» συμμετέχει από την Ελλάδα η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.

Βασικοί άξονες του προγράμματος είναι:

- Η υποστήριξη της διασυνοριακής συνεργασίας για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη βασισμένη στους κοινούς πόρους
- Η κατανομή πόρων και τεχνογνωσίας για την προστασία και διατήρηση του περιβάλλοντος
- Η υποστήριξη πολιτιστικών και εκπαιδευτικών πρωτοβουλιών για την καθιέρωση ενός κοινού πολιτιστικού περιβάλλοντος

Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με έργα στο πλαίσιο του εν λόγω προγράμματος βρίσκονται στην ιστοσελίδα της διαχειριστικής αρχής: http://www.blacksea-cbc.net/.

Πρόγραμμα διακρατικής συνεργασίας «Νοτιοανατολική Ευρώπη 2007-2013»

Το Δεκέμβριο του 2007 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το πρόγραμμα διακρατικής συνεργασίας Νοτιοανατολική Ευρώπη για την περίοδο 2007–2013. Στόχος του λόγω προγράμματος ήταν η κοινοτική υποστήριξη σε περιφέρειες από 16 κράτη–μέλη, υποψήφιες και δυνάμει υποψήφιες χώρες, καθώς και τρίτες χώρες. Η συγχρηματοδότηση προήλθε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Μηχανισμό Προενταξιακής Βοήθειας (IPA) και τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Γειτονίας και Εταιρικής Σχέσης (ENPI).

Στρατηγικός στόχος του προγράμματος ήταν η αναβάθμιση της διαδικασίας εδαφικής, οικονομικής και κοινωνικής ολοκλήρωσης και η συμβολή στη συνοχή, στη σταθερότητα και στην ανταγωνιστικότητα μέσω της ανάπτυξης διακρατικών εταιρικών σχέσεων. Θεματικές προτεραιότητες του προγράμματος ήταν η καινοτομία, το περιβάλλον, η προσβασιμότητα, καθώς και η βιώσιμη αστική ανάπτυξη, ενώ υποστηρίζεται και η διαδικασία ένταξης στην Ε.Ε. Για αναλυτικές πληροφορίες βλ. ιστοσελίδα του προγράμματος: http://www.southeast-europe.net/en/.

Για την προγραμματική περίοδο 2014–2020 διάδοχα προγράμματα είναι τα: 1) «*Αδριατική – Ιόνιος*» (στο οποίο συμμετέχει η χώρα μας) 2) «*Δούναβης*» (στο οποίο συμμετέχει η Βουλγαρία) και 3) «*Βαλκάνια-Μεσόγειος*» (στο οποίο συμμετέχουν από κοινού Ελλάδα και Βουλγαρία).

Διακρατικό Πρόγραμμα «Βαλκάνια-Μεσόγειος (BalkanMed)» 2014–2020

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε τον Οκτώβριο 2015 το πρώτο Ευρωπαϊκό Διακρατικό Πρόγραμμα Συνεργασίας για την περιοχή των Βαλκανίων και της Μεσογείου, που περιλαμβάνει τη βαλκανική χερσόνησο και την Ανατολική Μεσόγειο (BalkanMed). Συνδέοντας τις τρεις χώρες της ΕΕ (Ελλάδα, Βουλγαρία και Κύπρο) και τις δύο υποψήφιες χώρες (Αλβανία και πΓΔΜ), το πρόγραμμα θα έχει δύο άξονες προτεραιότητας: την επιχειρηματικότητα - καινοτομία και το περιβάλλον.

Ο προϋπολογισμός του προγράμματος ανέρχεται σε περίπου € 40 εκατ., εκ των οποίων η ΕΕ παρέχει τα € 33 εκατ. μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και του Μηχανισμού Προενταξιακής Χρηματοδότησης. Η Βουλγαρία έχει ήδη εξασφαλίσει στον προϋπολογισμό το 15% της εθνικής χρηματοδότησης.

Τα υπό χρηματοδότηση έργα στο πλαίσιο του προγράμματος θα προωθήσουν την επιχειρηματική, κοινωνική και ψηφιακή καινοτομία, την διασύνδεση μεταξύ των επιχειρήσεων και της εκπαίδευσης, και την ανταλλαγή τεχνογνωσίας μεταξύ των περιφερειών. Οι επενδύσεις σε δεύτερη φάση θα διασφαλίσουν την βιώσιμη χρήση των πόρων και τη διαφύλαξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιά σε ολόκληρη την περιοχή των Βαλκανίων και της Μεσογείου.

Ως Διαχειριστική Αρχή του νέου διακρατικού Προγράμματος έχει οριστεί η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Στόχου «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία» στη Θεσσαλονίκη.

Πρόγραμμα Διαπεριφερειακής Συνεργασίας INTERREG EUROPE 2014-2020

Το INTERREG EUROPE αποτελεί συνέχεια του "INTERREG IV C 2007–2013" που με τη σειρά του είχε διαδεχθεί αντίστοιχο Πρόγραμμα της περιόδου 2002–2006. Συγχρηματοδοτείται (85% συμμετοχή στα εγκρινόμενα σχέδια) από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) με € 359 εκατ. και στοχεύει στην ενίσχυση του οικονομικού εκσυγχρονισμού και της ανταγωνιστικότητας στην Ευρώπη, έχοντας ως άξονες προτεραιότητας την έρευνα και την καινοτομία, την ανταγωνιστικότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, την οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, το περιβάλλον και την ενεργειακή επάρκει. Συμμετέχουν όλες οι χώρες της ΕΕ, καθώς και η Ελβετία και η Νορβηγία.

Το πρόγραμμα υποστηρίζει δημόσιες αρχές, διαχειριστικές αρχές, ερευνητικά ινστιτούτα, θεματικούς και μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς. Για αναλυτικότερες πληροφορίες, βλ. http://www.interregeurope.eu/about-us/what-is-interreg-europe/. Για τα αποτελέσματα της δεύτερης πρόσκλησης ενδιαφέροντος, βλ. http://www.interregeurope.eu/news-and-events/news/199/second-call-projects-approved/.

2. Εθνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκάνιων (ΕΣΟΑΒ)

Το Ελληνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων (Hellenic Plan for the Economic Reconstruction of the Balkans-HiPERB) αποτελεί ελληνικό αναπτυξιακό πρόγραμμα ύψους € 550 εκατ. μέσω του οποίου χρηματοδοτήθηκαν έργα, επενδύσεις, δράσεις, μελέτες και δραστηριότητες σε επτά βαλκανικές χώρες (Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Μαυροβούνιο, Π.Γ.Δ.Μ, Ρουμανία και Σερβία). Στόχοι του προγράμματος είναι ο εκσυγχρονισμός των υποδομών, η προώθηση των παραγωγικών επενδύσεων, η στήριξη των δημοκρατικών θεσμών και του κράτους δικαίου, η ενίσχυση του κοινωνικού κράτους, καθώς και η κατάρτιση του εργατικού και επιστημονικού δυναμικού των επωφελούμενων χωρών. Σημαντική, επίσης, επιδίωξή του προγράμματος αποτελεί και η υποστήριξη του ευρωπαϊκού προσανατολισμού των ληπτριών χωρών, με απώτερο στόχο την πολιτική, οικονομική και κοινωνική σταθερότητα της περιοχής της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Τον Οκτώβριο του 2007 κυρώθηκε από το ελληνικό κοινοβούλιο η παράταση του προγράμματος για μία πενταετία (2007–2011) προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα στις λήπτριες χώρες να αξιοποιήσουν περαιτέρω τους πόρους του σχεδίου που τους αναλογούν (Νόμοι 3530/2007 & 3608/2007). Με το νόμο 4033/2011 παρατάθηκε εκ νέου η χρονική περίοδος για την ολοκλήρωση των εν εξελίξει έργων του ΕΣΟΑΒ έως τις 31.12.2020. Βάσει της διμερούς συμφωνίας αναπτυξιακής συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας στο πλαίσιο του ΕΣΟΑΒ, το διαθέσιμο ποσό για τη γείτονα χώρα ύψους € 54,29 εκατ. αφορούσε κατά 79% σε δημόσια έργα, κατά 20% σε ιδιωτικές παραγωγικές επενδύσεις και κατά 1% στα λεγόμενα μικρά έργα. Συγκεκριμένα εγκρίθηκαν τα κάτωθι:

Α΄. Δημόσια έργα

- Εξοπλισμός χειρουργικής μονάδας περιφερειακού νοσοκομείου στην πόλη Κάρτζαλι, συνολικού κόστους € 918.420, με συμμετοχή ΕΣΟΑΒ € 734.736,36.
- Ιατρικός εξοπλισμός για το περιφερειακό νοσοκομείο θεραπείας ογκολογικών νοσημάτων Βράτσα συνολικού κόστους € 175.000, με συμμετοχή ΕΣΟΑΒ €157.500.
- Δημιουργία περιφερειακής κλινικής θεραπείας ογκολογικών νοσημάτων στην πόλη Σμόλυαν, συνολικού κόστους € 1.425.884, με συμμετοχή ΕΣΟΑΒ €1.140.707.
- Δίκτυο οπτικών ινών υψηλών ταχυτήτων/διασύνδεση πανεπιστημιακών κοινοτήτων «SeeLight Program», συνολικού κόστους € 6.028.451, με συμμετοχή ΕΣΟΑΒ € 4.822.760,80.

Β΄. Ιδιωτικές παραγωγικές επενδύσεις

Το συνολικό ύψος των επιχορηγήσεων για ιδιωτικές επενδύσεις (δέκα) ανήλθε σε € 10.765.361. Ως εκ τούτου το ποσοστό απορρόφησης του συνολικού διαθέσιμου ποσού για επιχορήγηση ιδιωτικών επενδύσεων στη Βουλγαρία, στο πλαίσιο ΕΣΟΑΒ, ανήλθε σε 99,1%. Οι θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν με την υλοποίηση των ανωτέρω επενδύσεων ανήλθαν σε 1.961 (εκ των οποίων 334 εποχικές).

Γ΄. Ταμείο Μικρών Έργων

Πραγματοποιήθηκαν πέντε έργα με τη χορήγηση ποσού €247.820

VI. ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Η πρώτη συνάντηση υψηλού επιπέδου της ομάδας εργασίας για την κατασκευή του Κάθετου Αγωγού, που θα συνδέει τα δίκτυα φυσικού αερίου Ελλάδας, Βουλγαρίας και Ρουμανίας, πραγματοποιήθηκε στη Σόφια στις 22.04.2015. Στη συνέχεια, σε συνάντηση στη Αθήνα στις 14.10.2015 του Υπουργού Περιβάλλοντος & Ενέργειας, κ. Πάνου Σκουρλέτη, με την ομόλογό του από τη Βουλγαρία, κα Temenuzhka Petkova, και τον ειδικό απεσταλμένο και συντονιστή για τις διεθνείς ενεργειακές σχέσεις των ΗΠΑ, κ. Amos Hochstein, συζητήθηκε η επιτάχυνση των διαδικασιών για την υλοποίηση των αγωγών φυσικού αερίου TAP και Ελλάδας – Βουλγαρίας (IGB). Ακολούθως, το Δεκέμβριο του 2015 υπεγράφη η τελική επενδυτική απόφαση για την κατασκευή του IGB. Στις 05.10.2016 ο κ. Σκουρλέτης επισκέφθηκε τη Σόφια, όπου συναντήθηκε με την ομόλογό του, κα Petkova, και συμμετείχε σε προωθητική για τον ελληνοβουλγαρικό αγωγό εκδήλωση στο πλαίσιο της δεύτερης και κρισιμότερης φάσης των δεσμευτικών προσφορών (binding market tests) για τον IGB.

Μέτοχοι με ίσα μερίδια στην επενδυτική εταιρεία «ICGB AD», που έχει αναλάβει την υλοποίηση του αγωγού, είναι η Βουλγαρική Κοινοπραξία Ενέργειας (Bulgaria Energy Holding) και η εταιρεία «ΠΟΣΕΙΔΩΝ», το μετοχικό κεφάλαιο της οποίας ανήκει από 50% στην ελληνική ΔΕΠΑ και την ιταλική EDISON. Ο IGB θα συνδέσει τα δίκτυα της Ελλάδας και της Βουλγαρίας σε Κομοτηνή και Stara Zagora. Το μήκος του υπολογίζεται σε 182 χλμ., εκ των οποίων 140 χλμ. θα βρίσκονται σε βουλγαρικό έδαφος, ενώ ο προϋπολογισμός του ανέρχεται στα € 220 εκατ. (τα € 40 εκατ. θα καλυφθούν από κοινοτικά κονδύλια). Η δυναμικότητα του αγωγού θα ανέρχεται σε 3

δισεκ. κ.μ. ετησίως με δυνατότητα αύξησής της έως 5,5 δισεκ. κ.μ. Η έναρξη υλοποίησης του έργου τοποθετείται εντός του 2017, με στόχο να τεθεί σε λειτουργία το β' εξάμηνο του 2018.

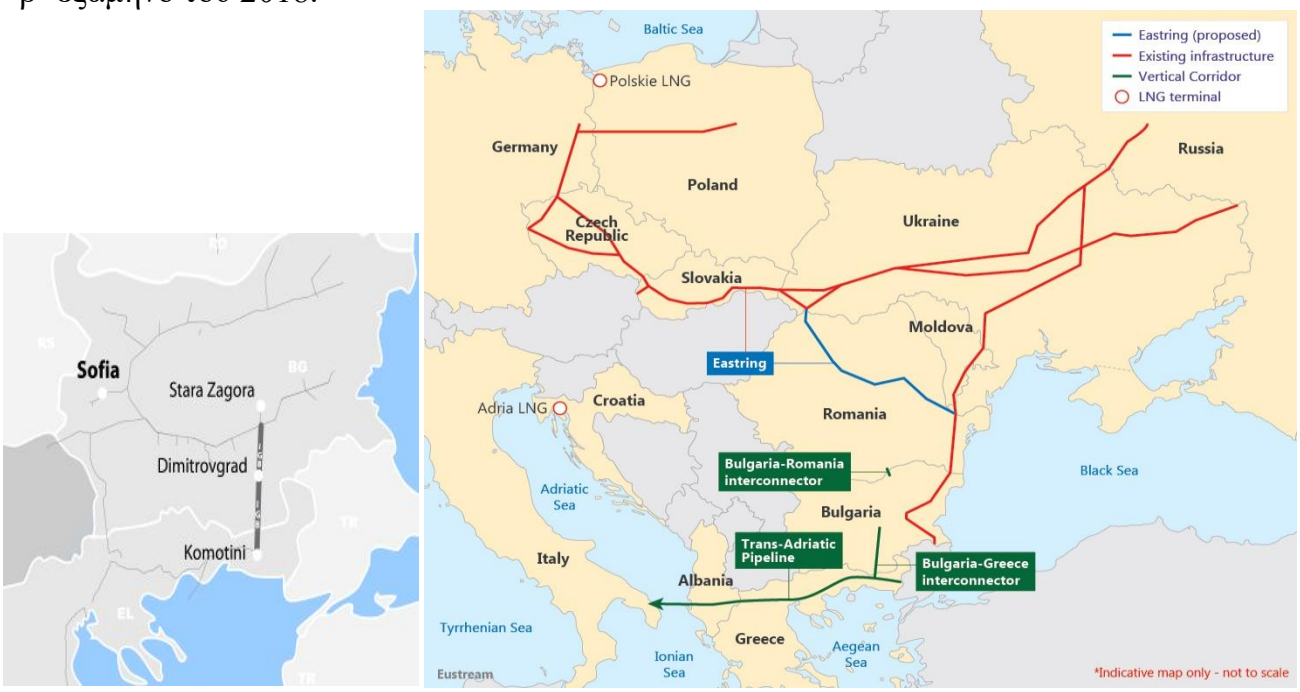

Εικόνα 6: Ο σχεδιαζόμενος ελληνοβουλγαρικός αγωγός IGB και τα σημαντικότερα σχέδια φ.α. στη ΝΑ Ευρώπη.

Από τις πρόσφατες διμερείς και περιφερειακές πρωτοβουλίες / συμφωνίες για στενότερη ενεργειακή συνεργασία, μνείας χρήζουν και οι κάτωθι συμφωνίες:

1. Οι συμφωνίες διασύνδεσης μεταξύ, αντίστοιχα, των διαχειριστών των συστημάτων Ελλάδος–Βουλγαρίας (Ιούνιος 2016) και Βουλγαρίας–Ρουμανίας–Ουκρανίας (Ιούλιος 2016), που επέτρεψαν την πρόσβαση τρίτων μερών σύμφωνα με τους κοινοτικούς κανόνες παράλληλα με «συμβατική αντίστροφη ροή» στο διαβαλκανικό αγωγό. Οι εν λόγω συμφωνίες προσφέρουν πλέον τη δυνατότητα για αμφίδρομες εικονικές ροές (virtual bi-directional flows), που θα καλύπτουν την περιοχή από την Ουκρανία έως την Ελλάδα, και αποτελούν το πρώτο βήμα για την επίτευξη των πραγματικών αμφίδρομων ροών.
2. Η υπογραφή Μνημονίου Συνεργασίας, κατά τη διάρκεια της συνάντησης της ομάδας CESEC στη Βουδαπέστη (09.09.2016), μεταξύ των διαχειριστών των συστημάτων Ελλάδος, Βουλγαρίας, Ρουμανίας και Ουκρανίας, όπου περιγράφονται τα απαραίτητα βήματα, που θα επιτρέψουν τις «φυσικές» (πραγματικές) ροές στο διαβαλκανικό αγωγό.
3. Η υπογραφή κοινής δήλωσης της Ελλάδος, της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας και της Ουγγαρίας, κατά τη διάρκεια της συνάντησης της ομάδας CESEC στη Βουδαπέστη, για την ενίσχυση της μεταξύ τους συνεργασίας στο πλαίσιο του Κάθετου Διαδρόμου, καθώς και αντίστοιχης κοινής δήλωσης μεταξύ των διαχειριστών των συστημάτων μεταφοράς φυσικού αερίου Βουλγαρίας, Ελλάδας, Ρουμανίας, Ουγγαρίας και της ICGB AD για την εξασφάλιση των τεχνικών και εμπορικών προϋποθέσεων, που θα καταστήσουν λειτουργική την ανωτέρω πολιτική συμφωνία.

VII. ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Μικτές επιτροπές Ελλάδος–Βουλγαρίας σε θέματα Διεθνών Οδικών Μεταφορών συγκλήθηκαν στη Σόφια στις 16–17.02.2012 και στην Αθήνα στις 14–15.06.2016 με στόχο την επίλυση κοινών χρονιζόντων προβλημάτων του κλάδου.

Στο πλαίσιο του Γ' Ανωτάτου Συμβουλίου Ελλάδος Βουλγαρίας (Γ' ΑΣΣ, Σόφια, 01.08.2016) συμφωνήθηκε η συγκρότηση ομάδας εργασίες που θα επιταχύνει της εργασίες για την υλοποίηση του σχεδίου πολυτροπικών μεταφορών *Sea2Sea*, που φιλοδοξεί να συνδέει μελλοντικά τα λιμάνια της Καβάλας, της Αλεξανδρούπολης από πλευράς Ελλάδας και του Burgas, της Varna και του παραδουνάβιου λιμανιού του Ruse, από πλευράς Βουλγαρίας, λειτουργώντας ως εναλλακτική διαδρομή για τη σύνδεση του Αιγαίου με τη Μαύρη Θάλασσα, έναντι της διάσχισης των στενών του Βοσπόρου. Ως αποτέλεσμα του σχεδίου Sea2Sea, οι εντασσόμενοι λιμένες θα εξελιχθούν σε πλατφόρμες εμπορευματικών μεταφορών (δύο επιμελητειακά κέντρα θα δημιουργηθούν σε Αλεξανδρούπολη και Burgas), συμβάλλοντας, κατ' αυτό τον τρόπο, στην οικονομική ανάκαμψη της Νοτίου Ευρώπης, η οποία υφίσταται τις συνέπειες της συνεχιζόμενης οικονομικής κρίσης. Από ελληνικής πλευράς, έμφαση δίδεται στην ανάγκη διασύνδεσης του πολυτροπικού διαδρόμου μεταφορών Sea2Sea με τη σιδηροδρομική Εγνατία (Egnatia Rail).

VIII. ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΑΔΟΣ – ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

- Συμφωνία για την αποφυγή της διπλής φορολογίας σε σχέση με τους φόρους εισοδήματος και κεφαλαίου (Αθήνα 15.02.1991, Ν. 2255/1994)
- Συμφωνία για τα ύδατα του ποταμού Νέστου (Σόφια, 22.12.1995, Ν. 2402/1996)
- Συμφωνία για την διάνοιξη τριών νέων συνοριακών διόδων και συνδετικών οδικών αρτηριών μεταξύ των δύο χωρών (Σόφια, 22.12.1995, Ν. 2428/1996)
- Συμφωνία συνεργασίας στον τομέα του τουρισμού (Σόφια, 14.05.1999, Ν. 2851/2000)
- Πρωτόκολλο Επιστημονικής και Τεχνολογικής Συνεργασίας (Αθήνα, 01/12/2002)
- Συμφωνία για πενταετές πρόγραμμα αναπτυξιακής συνεργασίας (Σόφια, 28.08.2008, Ν. 3095/2005)
- Συμφωνία στον τομέα προστασίας του περιβάλλοντος (Αθήνα, 01.11.2002, Ν. 3367/2005)
- Συμφωνία συνεργασίας στους τομείς της τεχνολογίας πληροφοριών, των ταχυδρομείων και των τηλεπικοινωνιών (Σόφια, 17.12.2012)

Στο πλαίσιο του Α΄ ΑΣΣ Ελλάδας-Βουλγαρίας που συγκλήθηκε στις 27.07.2010 στη Σόφια, υπό την προεδρία των πρωθυπουργών των δύο χωρών, υπεγράφη σειρά διμερών συμφωνιών συνεργασίας σε θέματα μεταφορών, ενέργειας, τουρισμού, γεωργίας και οικονομικής συνεργασίας. Ακολούθησε το Β' ΑΣΣ Ελλάδας-Βουλγαρίας που συγκλήθηκε στην Αθήνα στις 17.12.2012. Παρουσία των δύο Πρωθυπουργών υπογράφηκε σειρά διμερών συμφωνιών συνεργασίας, συγκεκριμένα, μνημόνιο

κατανόησης για την ανταλλαγή διπλωματικών υπαλλήλων, πρόγραμμα συνεργασίας στους τομείς παιδείας επιστήμης και πολιτισμού την περίοδο 2012-2014, κοινή δήλωση για τον τουρισμό, πρωτόκολλο αθλητικής συνεργασίας, συμφωνία στον τομέα τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας, μνημόνιο συνεργασίας για την ανάπτυξη της ποιότητας και ασφάλειας στην παραγωγή και διακίνηση αγροτικών προϊόντων, καθώς και κοινή διακήρυξη των δύο κυβερνήσεων. Στις 14-15 Δεκεμβρίου 2015 έλαβε χώρα επίσημη επίσκεψη του Πρόεδρου της Δημοκρατίας κ. Προκόπη Παυλόπουλο στη Βουλγαρία, ενώ, ακολούθως, στο πλαίσιο του Γ' Ανώτατο Συμβούλιο (Σόφια, 01.08.2016), υπεγράφη κοινό πρόγραμμα δράσης στον τομέα του τουρισμού και κοινή δήλωση συνεργασίας στον τομέα της ενέργειας.

ΙΧ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η Βουλγαρία αποτέλεσε έναν από τους πρώτους επενδυτικούς στόχους και προορισμούς, αρχικά μικρομεσαίων και στη συνέχεια μεγάλων αλλά και πολυεθνικών ελληνικών επιχειρήσεων. Η σημαντική οικονομική παρουσία της Ελλάδας στην Βουλγαρία αποτυπώνεται ιδίως:

- Στο ύψος των ελληνικών άμεσων επενδύσεων ύψους €2,4 δισεκ. και καταλαμβάνουν την τέταρτη θέση στο σύνολο των ξένων επενδύσεων στη χώρα, καλύπτοντας ένα ευρύτατο φάσμα οικονομικής δραστηριότητας.
- Στη δημιουργία άνω των 50.000 θέσεων εργασίας.
- Στον υψηλό όγκο των διμερών εμπορικών συναλλαγών και την ανάπτυξη των εκατέρωθεν τουριστικών ροών.
- Στη σημαντική τεχνική βοήθεια προς την Βουλγαρία και στην αξιόλογη συνεργασία στο πλαίσιο ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

Το ασταθές περιβάλλον που δημιουργήθηκε από την οικονομική και πολιτική κρίση στη Βουλγαρία όπως είναι επόμενο, δυσχέρανε τη δραστηριότητα των ελληνικών επιχειρήσεων. Ωστόσο, το γεγονός ότι η πλειονότητα των εν λόγω επιχειρήσεων έχει ήδη εδραιώσει την θέση της στην εγχώρια αγορά χάρη στις μονιμότερες σχέσεις συνεργασίας που έχει αναπτύξει και τον μακροχρόνιο οικονομικό σχεδιασμό στον οποίο έχει στηριχθεί, λειτουργεί ως εν δυνάμει αντίβαρο στην παρούσα δυσμενή συγκυρία. Η αναδιάταξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων, η ενσωμάτωση στην παραγωγή προηγμένης τεχνολογίας, οι επενδύσεις σε γνώση και καινοτομία θα αποτελέσουν τα βασικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα για τις ελληνικές επιχειρήσεις και θα καθορίσουν την μελλοντική εξέλιξή τους στη χώρα.

Οι τομείς που προσφέρονται για περαιτέρω ανάπτυξη των διμερών οικονομικών σχέσεων είναι το εμπόριο, ο τουρισμός, οι κατασκευές, οι μεταφορές, η ενέργεια, οι υπηρεσίες προς επιχειρήσεις και εν γένει η συνεργασία σε προγράμματα χρηματοδοτούμενα από κοινοτικά κονδύλια και διεθνείς οργανισμούς.

Όπως ήδη αναφέρθηκε η Βουλγαρία κατέχει την 5^{η} θέση στην κατάταξη των αγορών μας, απορροφώντας ένα 5% το συνόλου των ελληνικών εξαγωγών το οποίο

χαρακτηρίζεται μάλιστα από ευρεία διαφοροποίηση. Η βουλγαρική αγορά παρουσιάζει αξιόλογες εξαγωγικές ευκαιρίες, τις οποίες οι ελληνικές επιχειρήσεις ήδη αξιοποιούν σε σημαντικό βαθμό. Οι κυριότεροι παράγοντες της απορροφητικότητας αυτής εντοπίζονται στον μεγάλο αριθμό των επιχειρήσεων ελληνικών συμφερόντων που δραστηριοποιούνται στη Βουλγαρία, στην πολιτισμική και γεωγραφική εγγύτητα, στον αυξανόμενο αριθμό των Βουλγάρων τουριστών που επισκέπτονται κατ' έτος την Ελλάδα καθώς, επίσης, και στο καλό όνομα που έχουν τα ελληνικά προϊόντα στην χώρα.

Ο εντεινόμενος ανταγωνισμός στην βουλγαρική αγορά σε συνδυασμό με τη σταδιακή βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και τη συνακόλουθη διαφοροποίηση των αναγκών των Βούλγαρων καταναλωτών καθιστούν στο μέλλον αναγκαία την υιοθέτηση πρακτικών βελτίωσης της εικόνας και της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων. Οι προτεινόμενες ενέργειες για την ενίσχυση των ελληνικών εξαγωγών, που προϋποθέτουν τη συνεργασία κράτους, εξειδικευμένων φορέων και επιχειρήσεων, θα μπορούσαν ενδεικτικά να περιλαμβάνουν:

- Προώθηση επώνυμων και ανταγωνιστικών προϊόντων, τα οποία ενσωματώνουν νέες μεθόδους παραγωγής, προηγμένη τεχνολογία και υψηλή προστιθέμενη αξία.
- Ανάδειξη του συγκριτικού πλεονεκτήματός τους και την προβολή των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών μέσω π.χ. έκδοσης προωθητικών εντύπων στην βουλγαρική γλώσσα, διαφήμισης σε κεντρικά σημεία των μεγαλύτερων βουλγαρικών πόλεων κ.ο.κ.
- Συγκρότηση συστάδων (clusters) ελληνικών επιχειρήσεων, με στόχο την προώθηση των προϊόντων & υπηρεσιών τους στο εξωτερικό (π.χ. Vegiterraneo για προώθηση κρητικών οπωροκηπευτικών).
- Συμμετοχή ελληνικών εταιρειών και clusters σε διεθνείς κλαδικές εκθέσεις (επισυνάπτεται κατάλογος).
- Διοργάνωση επιχειρηματικών αποστολών, ειδικών εκδηλώσεων προβολής και ελληνικής εβδομάδας.
- Διοργάνωση επισκέψεων σημαντικών Βούλγαρων αγοραστών, καθώς και δημοσιογράφων γαστρονομίας και τουρισμού, σε παραγωγικές μονάδες, επιχειρήσεις και εκθέσεις στην Ελλάδα.
- Σχεδιασμός και υλοποίηση τριετούς συνεκτικού και ολοκληρωμένου προγράμματος (με χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ 2014–2020) προβολής της ελληνικής γαστρονομίας σε συνδυασμό με τον τουρισμό και τις εναλλακτικές μορφές αυτού.
- Διοργάνωση ενημερωτικών ημερίδων και συναφών εκδηλώσεων με αντικείμενο την παρουσίαση και την ανάδειξη και προβολή προεπιλεγμένων κλάδων της ελληνικής οικονομίας (π.χ. υψηλής τεχνολογίας, ICT, καινοτομίας).

Στις τελευταίες εντάσσονται και εκδηλώσεις που διοργανώνει και υποστηρίζει το Γραφείο Οικονομικών & Εμπορικών Υποθέσεων της Πρεσβείας της Ελλάδας στη Σόφια με θεματικές προώθησης ελληνικών υπηρεσιών (τουρισμού, Α.Π.Ε., συμβουλευτικές, πληροφορικής, τεχνολογίας κ.α.) και προϊόντων (οπωροκηπευτικών, προϊόντων θαλασσοκαλλιέργειας, βιολογικής γεωργίας κ.α.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄ : ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ*

Ι. Προϋποθέσεις για την ίδρυση εταιρείας στην Βουλγαρία

Σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία, αλλοδαποί υπήκοοι μπορούν να κατέχουν έως και το 100% του κεφαλαίου μιας βουλγαρικής εταιρείας. Η διαδικασία για την ίδρυση εταιρείας είναι απλή και περιλαμβάνει τα ακόλουθα στάδια:

- Καταχώρηση της εταιρείας στο εμπορικό μητρώο (χωρίς να απαιτείται πλέον δικαστική απόφαση), σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει για κάθε τύπο εταιρείας ο Νόμος για τις Εμπορικές Εγγραφές (Commercial Register Act) του 2008. Το καταστατικό, το οποίο εγκρίνεται πριν από την εγγραφή της εταιρείας, πρέπει να περιλαμβάνει τα στοιχεία εκείνα, τα οποία κρίνονται υποχρεωτικά για την συγκεκριμένη μορφή εταιρείας, σύμφωνα με το βουλγαρικό δίκαιο. Το χρονικό διάστημα που απαιτείται για την ολοκλήρωση όλων των διαδικασιών μέχρι την τελική εγγραφή της εταιρείας στο μητρώο υπολογίζεται σε περίπου 1 μήνα.
- Μετά την one-stop εγγραφή στο εμπορικό μητρώο, η εταιρεία λαμβάνει έναν εξειδικευμένο κωδικό (Unified Identification Code - ΕΙΚ), ο οποίος εξυπηρετεί κάθε δημόσιο σκοπό (κοινωνικοασφαλιστικό, στατιστικό, φορολογικό κτλ.) και δεν απαιτείται πλέον καμία επιπρόσθετη εγγραφή (π.χ. στο Εθνικό Στατιστικό Ινστιτούτο).
- Τα ως άνω δεν ισχύουν για τα γραφεία εμπορικού αντιπροσώπου ξένης εταιρείας, τα όποια οφείλουν να εγγράφονται εκτός από το εμπορικό μητρώο και στο Εθνικό Στατιστικό Ινστιτούτο για στατιστικούς, φορολογικούς και κοινωνικοασφαλιστικούς λόγους.

Κυριότερες μορφές εταιρειών

Οι πιο διαδεδομένες μορφές εταιρικής οργάνωσης, στην Βουλγαρία, είναι η εταιρεία περιορισμένης ευθύνης (OOD) και η ανώνυμη εταιρεία(AD) :

- **Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης** (OOD)
  - ελάχιστο απαιτούμενο κεφάλαιο 1 lev (€2)
  - δύναται να είναι και μονοπρόσωπη (EOOD)
- **Ανώνυμη Εταιρεία** (AD)
  - ελάχιστο απαιτούμενο κεφάλαιο 50.000 λέβα (€ 25.000)
  - δύναται να είναι και μονοπρόσωπη (EAD)

Μεγαλύτερο ύψος κεφαλαίου (ελάχιστου) απαιτείται για την ίδρυση :

* Η πλήρης έκδοση του Επιχειρηματικού Οδηγού του Γραφείου μας, όπου εκτίθενται αναλυτικά και οι πηγές που έχουν χρησιμοποιηθεί, είναι διαθέσιμη στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://agora.mfa.gr/agora/images/docs/rad7CD2FΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΣ%20ΟΔΗΓΟΣ.pdf.

1. εταιρειών επενδύσεων
2. τραπεζών : 10 εκατ. λέβα (€ 5 εκατ.)
   ασφαλιστικών εταιρειών : 2 – 6 εκατ. λέβα

Χρήσιμες πληροφορίες για την ίδρυση εταιρείας στη Βουλγαρία
– Το κόστος σύστασης εταιρείας στη Βουλγαρία ανέρχεται συνολικά περίπου στα € 500–600 (συνυπολογίζεται η μετάφραση των σχετικών εγγράφων στην αγγλική). – Εάν ο ιδιοκτήτης της νέας εταιρείας είναι φυσικό πρόσωπο, τότε τα έξοδα μετάφρασης του διαβατηρίου του είναι ελάχιστα. – Εάν ο ιδιοκτήτης είναι νομικό πρόσωπο, απαιτούνται επικυρωμένα αντίγραφα του πιστοποιητικού προσωρινής κατάστασης και του καταστατικού λειτουργίας της μητρικής εταιρείας. Εάν η νέα εταιρεία είναι θυγατρική ελληνικής εταιρείας τα ως άνω έγγραφα πρέπει να είναι επίσημα μεταφρασμένα στη βουλγαρική (κόστος περίπου € 9 ανά σελίδα, εφόσον η μετάφραση γίνει στη Βουλγαρία). – Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ορίσουν με πληρεξούσιο δικηγόρο, ο οποίος θα κατοχυρώσει την επωνυμία και θα τους εκπροσωπεί ενώπιον των τραπεζών και των βουλγαρικών αρχών. Συνιστάται η φυσική παρουσία του ενδιαφερόμενου στη Βουλγαρία για την υπογραφή του σχετικού συμβολαιογραφικού πληρεξουσίου και την παρακολούθηση της όλης διαδικασίας. Η τράπεζα εκδίδει πιστοποιητικό για την κατάθεση του ελάχιστου απαιτούμενου κεφαλαίου, που μαζί με τα υπόλοιπα δικαιολογητικά, υποβάλλονται στην υπηρεσία εμπορικού μητρώου. – Βάσει της βουλγαρικής νομοθεσίας δεν είναι υποχρεωτική η εγγραφή σε κάποια επαγγελματική ένωση ή επιμελητήριο. – Εκτός από τις ΑΕ & ΕΠΕ, η βουλγαρική νομοθεσία αναγνωρίζει και ορισμένες πρόσθετες οργανωτικές μορφές για την άσκηση επιχείρησης όπως (α) ο ατομικός έμπορος (soletrader), (β) η επιχείρηση holding, (γ) το παράρτημα, (δ) το γραφείο εμπορικού αντιπροσώπου και (ε) η συνεργατικής επιχείρηση (cooperative). Κατά κανόνα,όμως, προτιμώνται οι ΑΕ και ΕΠΕ, λόγω της απλής διαδικασίαςίδρυσής τους και του χαμηλού κόστος, αλλά και διότι στις ως άνω μορφές επιχείρησης η προσωπική ευθύνη των εταίρων/εμπόρων είναι απεριόριστη.

ΙΙ. Φορολογική νομοθεσία

Με τη φορολογική μεταρρύθμιση, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2007 ετέθη ως στόχος η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και η εξασφάλιση ενός διαφανούς και λειτουργικού φορολογικού συστήματος σύμφωνα με κοινοτικό δίκαιο. Με την ανωτέρω μεταρρύθμιση καταργήθηκε η προοδευτική φορολογική κλίμακα στα φυσικά πρόσωπα και αντικαταστάθηκε από ενιαίο συντελεστή (flat tax) 10%, ο οποίος ισχύει και για την φορολόγηση των εταιρειών.

Κυριότεροι φόροι :

- φόρος φυσικών προσώπων 10% (flat tax)
- εταιρικός φόρος 10% (flat tax)
- φόρος μερισμάτων 5%
- φόρος προστιθεμένης αξίας (DDS) 20% και μηδενικός προκειμένου για εξαγωγές και ενδοκοινοτικές προμήθειες. Υποχρέωση για καταβολή ΦΠΑ υπάρχει μόνο στις περιπτώσεις :
  1. κύκλος εργασιών άνω των 50.000 λέβα (€ 25.000)
  2. ενδοκοινοτικές προμήθειες άνω των 20.000 λέβα (€ 10.000)

3. πωλήσεις εξ αποστάσεως άνω των 70.000 λέβα (€ 35.000)

- Ειδικός φόρος κατανάλωσης επιβάλλεται στο αλκοόλ, τα προϊόντα καπνού, τα πολυτελή αυτοκίνητα, τον ηλεκτρισμό και το πετρέλαιο.
- Φόρος επί των επιτοκίων τραπεζικών καταθέσεων 8%
- Τα Δημοτικά Συμβούλια καθορίζουν, εντός του πλαισίου του νόμου, το ακριβές ύψος των δημοτικών φόρων και τελών :
  - Δημοτικός φόρος σε όλα τα ακίνητα από 0,5% έως 2%
  - Δημοτικός φόρος μεταβίβασης ακινήτων από 1,3% έως 2,6%.

Η Ελλάδα και η Βουλγαρία έχουν υπογράψει συμφωνία για την αποφυγή της διπλής φορολογίας σε σχέση με τους φόρους εισοδήματος και κεφαλαίου (Νόμος 2255/1994, ΦΕΚ 195/18.11.1994).

Φορολογικές απαλλαγές

Οι επιχειρήσεις, που έχουν επενδύσει σε υποβαθμισμένες περιοχές (όπου η ανεργία, κατά το προηγούμενο έτος, ήταν σημαντικά μεγαλύτερη του μέσου όρου στην χώρα), μπορούν να επωφεληθούν από ορισμένες φορολογικές διευκολύνσεις εφόσον πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις.

Ειδικότερα :

- Απαλλαγή μέχρι και 100% του εταιρικού φόρου (10%) προκειμένου για βιομηχανικές μονάδες, εγκατεστημένες σε περιοχές με ανεργία μεγαλύτερη κατά 35% τουλάχιστον του μέσου όρου. Η εν λόγω απαλλαγή ισχύει για μία πενταετία ανεξάρτητα από τη εξέλιξη της ανεργίας.
- Μείωση του εταιρικού φόρου μέχρι το 10% επί της αξίας των πάγιων επενδύσεων, (με την εξαίρεση των επιβατικών αυτοκινήτων), με την προϋπόθεση ότι η επένδυση πραγματοποιείται σε περιοχή με ανεργία μεγαλύτερη κατά 50% του εθνικού μέσου όρου.
- Ειδική έκπτωση (αφαίρεση από τα κέρδη των αμοιβών και εργοδοτικών εισφορών μέχρι και 12 μηνών) για τις επιχειρήσεις που προσλαμβάνουν εγγεγραμμένους ανέργους.

ΙΙΙ. Επενδυτικά κίνητρα

Τα επενδυτικά κίνητρα εξειδικεύονται και υλοποιούνται από την Invest Bulgaria Agency, κυβερνητικό οργανισμό, υπαγόμενο στο Υπουργικό Συμβούλιο. Σύμφωνα με την κείμενη επενδυτική νομοθεσία, οι επενδύσεις, ανάλογα με το ύψος τους, διακρίνονται σε δύο κατηγορίες :

Α΄ τάξεως :

- άνω των 20 εκατ. λέβα (περίπου €10 εκατ.)

- άνω των 4 εκατ. λέβα, σε περιοχή με ανεργία που υπερβαίνει τον εθνικό μέσο όρο ή επένδυση σε υψηλή τεχνολογία στην βιομηχανία ή δημιουργεί 150 νέες θέσεις εργασίας
- άνω των 3 εκατ. λέβα για επένδυση στις υπηρεσίες
- άνω των 2 εκατ. λέβα για επένδυση σε υψηλή τεχνολογία στις υπηρεσίες
- άνω του 1 εκατ. λέβα για επένδυση που δημιουργεί 150 νέες θέσεις εργασίας σε υποκλάδο των υπηρεσιών.

Β΄ τάξεως :

- άνω των 10 εκατ. λέβα (περίπου € 5 εκατ.)
- άνω των 2 εκατ. λέβα, σε περιοχή με ανεργία υψηλότερη του εθνικού μέσου όρου ή επένδυση σε υψηλή τεχνολογία στην βιομηχανία ή δημιουργεί 100 νέες θέσεις εργασίας
- άνω των 1,5 εκατ. λέβα και επένδυση στις υπηρεσίες
- άνω του 1 εκατ. λέβα για επένδυση σε υψηλή τεχνολογία στις υπηρεσίες
- άνω του 0,5 εκατ. λέβα για επένδυση που δημιουργεί 100 νέες θέσεις εργασίας σε υποκλάδο των υπηρεσιών.

Προβλεπόμενα κίνητρα :

- σύντμηση των διαδικαστικών διατυπώσεων
- προνομιακή διοικητική αντιμετώπιση (κατηγορία Α')
- προνομιακή μεταχείριση για απόκτηση δημόσιας και δημοτικής ακίνητης περιουσίας
- χρηματοοικονομική βοήθεια για έργα υποδομής (κατηγορία Α')
- χρηματοοικονομική βοήθεια για την εκπαίδευση του προσωπικού μέχρι 29 ετών

Μία ακόμη εξειδικευμένη κατηγορία επενδύσεων προστέθηκε με την πιο πρόσφατη τροποποίηση του επενδυτικού νόμου το 2009. Πρόκειται για τα Επενδυτικά Σχέδια Προτεραιότητας, τα οποία πρέπει να πληρούν τόσο τις προϋποθέσεις του Κανονισμού της ΕΕ 800/2008 όσο και ένα τουλάχιστον από τα παρακάτω κριτήρια:

- Να υπερβαίνουν τα 100 εκατ. λέβα και να δημιουργούν 200 θέσεις εργασίας (υπό προϋποθέσεις το όριο αυτό μειώνεται)
- Να ενισχύουν την απασχόληση με επενδύσεις στον τομέα της τεχνολογίας ή σε περιοχές με πρόβλημα ανεργίας
- Να στοχεύουν στην ανάπτυξη των βιομηχανικών ζωνών.
- Να στοχεύουν στην ανάπτυξη τεχνολογικών πάρκων.

IV. Εργασιακές σχέσεις – Κοινωνική Ασφάλιση

Ο Εργατικός Κώδικας (ΦΕΚ 26/01.04.1986, όπως έχει συμπληρωθεί με μεταγενέστερες νομοθετικές πράξεις), αποτελεί το βασικό νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τις εργασιακές σχέσεις.

Για τους αλλοδαπούς που προτίθενται να εργαστούν στην Βουλγαρία, απαιτούνται ορισμένες προϋποθέσεις, όπως η προγενέστερη εξασφάλιση άδειας εργασίας, την οποία

εκδίδει η Εθνική Υπηρεσία Απασχόλησης και ισχύει για ένα έτος με δυνατότητα επιμήκυνσης για επιπλέον δύο έτη.

Κατ' εξαίρεση, η εκδιδόμενη άδεια δύναται να είναι μεγαλύτερης διάρκειας προκειμένου περί προσώπων που κατέχουν υψηλές διευθυντικές θέσεις ή σε ειδικές περιπτώσεις χειρισμού εξοπλισμού αλλοδαπής προέλευσης. Για τους πολίτες των κρατών μελών της ΕΕ ισχύουν τα κοινοτικώς κρατούντα (EEC No 1612/1968) : Δεν απαιτείται άδεια εργασίας ή άλλη διαδικαστική προϋπόθεση, καθώς, μετά την ένταξη της χώρας στην ΕΕ, οι κοινοτικοί υπήκοοι δε θεωρούνται αλλοδαποί (ν. 153/1998, όπως τροποποιήθηκε με το ν. 103/2009). Πρέπει, όμως, οι κοινοτική υπήκοοι να δηλώνουν την εγκατάστασή τους στη Βουλγαρία στην αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών.

Τα θέματα εργασίας και κοινωνικής ασφάλισης των αλλοδαπών που εργάζονται στην Βουλγαρία ρυθμίζονται βάσει των εσωτερικών νόμων εκτός εάν άλλως προβλέπεται στις διεθνείς συμφωνίες που έχει προσυπογράψει η Βουλγαρία.

Οι αμοιβές των εργαζομένων μπορούν να ορίζονται σε β/λέβα ή σε ξένο νόμισμα, πλην όμως, στην πράξη, η αμοιβές καταβάλλονται σε λέβα (δηλ. το ισοδύναμο σε λέβα του συνομολογηθέντος μισθού).

Μισθοί –Ασφαλιστικές εισφορές

Η βουλγαρική νομοθεσία κοινωνικής ασφάλισης έχει σημαντικά τροποποιηθεί κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών λόγω αφενός της ταχύτατης ανάπτυξης των οικονομικών σχέσεων της χώρας και αφετέρου της εναρμόνισής της με την κοινοτική νομοθεσία. Ο Κώδικας Κοινωνικής Ασφάλισης (ΦΕΚ 110/1999, όπως έχει συμπληρωθεί με μεταγενέστερες νομοθετικές πράξεις) ρυθμίζει τα συναφή θέματα ενώ συμπληρωματικές διατάξεις στον Ετήσιο Προϋπολογισμό του Νόμου Κρατικής Κοινωνικής Ασφάλισης (ABSSIA) ρυθμίζουν θέματα σχετικά με τις ανώτατες και κατώτατες εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Η κοινωνική ασφάλιση, στην Βουλγαρία, παρέχει αποζημίωση, οικονομική βοήθεια και συντάξεις στους ασφαλισμένους για κινδύνους, όπως προσωρινή ανικανότητα προς εργασία, αναπηρία, μητρότητα, γήρατος και θανάτου.

Οι μέσες ασφαλιστικές εισφορές ανέρχονται σε 31% του μικτού μισθού και καταβάλλονται κατά 18% από τον εργοδότη και 13% από τον εργαζόμενο. Για περαιτέρω ανάλυση, βλ. https://home.kpmg.com/xx/en/home/insights/2011/12/bulgaria-other-taxes-levies.html.

→ Για το μέσο και τον κατώτατο μισθό μισθό, βλ. ανωτέρω στο Κεφάλαιο Α', υπό ΙΙ.3 («Αγορά Εργασίας»).

Νόμος για την Απασχόληση

Στο Νόμο για την Απασχόληση (ΦΕΚ 112/2001, όπως έχει συμπληρωθεί με μεταγενέστερες νομοθετικές πράξεις) προσδιορίζονται οι κρατικές αρχές που είναι

επιφορτισμένες με τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων και μέτρων της πολιτικής για την τόνωση της απασχόλησης και την μείωση της ανεργίας. Στον ίδιο νόμο επίσης καθορίζονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των ατόμων που αναζητούν απασχόληση καθώς και εκείνων των εργοδοτών.

Για την χορήγηση επιδόματος ανεργίας, ο ενδιαφερόμενος, Βούλγαρος ή αλλοδαπός οφείλει να εγγραφεί, ως άνεργος, στην Εθνική Υπηρεσία Απασχόλησης ή στα κατά τόπους γραφεία της. Οι εργοδότες επίσης που επιθυμούν να συμμετέχουν στα κρατικά προγράμματα για την τόνωση της απασχόλησης οφείλουν να ανακοινώσουν στην εν λόγω Υπηρεσία τις κενές θέσεις τους εργασίας.

Ομαδικές Απολύσεις

Προκειμένου να προβεί σε ομαδικές απολύσεις, ο εργοδότης οφείλει, εντός 30 ημερών, να ενημερώσει γραπτώς το οικείο τοπικό γραφείο της Εθνικής Υπηρεσίας Απασχόλησης καθώς και τους εκπροσώπους των εργαζομένων.

Οι παρακάτω περιπτώσεις απολύσεων χαρακτηρίζονται ως «ομαδικές απολύσεις» :

- άνω των 10 εργαζομένων προκειμένου περί επιχειρήσεων που απασχολούν 20 – 100 άτομα
- άνω του 10% του εργατικού δυναμικού για επιχειρήσεις με 100 – 300 εργαζόμενους
- άνω των 30 εργαζομένων για επιχειρήσεις που απασχολούν περισσότερα από 300 άτομα
- τουλάχιστον 20 εργαζόμενους, για όλες τις επιχειρήσεις εφόσον πραγματοποιούνται εντός 90 ημερών.

Μετά την ανωτέρω γραπτή ενημέρωση, συστήνονται ομάδες από εκπροσώπους του εργοδότη, των εργαζομένων και της Εθνικής Υπηρεσίας Απασχόλησης προκειμένου να εκπονήσουν σχέδια αρωγής και κατάρτισης των απολυμένων.

Νόμος για τα Συνταξιοδοτικά Ταμεία

Σύμφωνα με την βουλγαρική νομοθεσία, οι συντάξεις εντάσσονται στο γενικότερο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και οι σχετικές ρυθμίσεις είναι ενσωματωμένες στον Κώδικα Κοινωνικής Ασφάλισης. Οι πληρωμές των συντάξεων και των αποζημιώσεων διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες : την υποχρεωτική ασφάλιση συνταξιοδότησης, την πρόσθετη υποχρεωτική ασφάλιση συνταξιοδότησης (για όσους γεννήθηκαν μετά την 31.12.1959) και την πρόσθετη προαιρετική ασφάλιση συνταξιοδότησης (για όσους έχουν συμπληρώσει το 16^{ο} της ηλικίας τους), η οποία μπορεί να γίνει σε ιδιωτικό συνταξιοδοτικό φορέα.

V. Κρατικές Προμήθειες

Νομικό πλαίσιο

Το σημαντικότερο νομικό κείμενο είναι ο Νόμος περί Κρατικών Προμηθειών (2006), ο οποίος τροποποιήθηκε (2009, 2010, 2012, 2014), ώστε να συμμορφωθεί με την κοινοτική νομοθεσία. Η προβλεπόμενη από την κοινοτική νομοθεσία διαδικασία προκήρυξης κρατικών διαγωνισμών ακολουθείται για προκηρύξεις άνω των BGN 66.000 για τις περισσότερες περιπτώσεις (υπηρεσίες, προμήθειες κτλ.), ενώ το κατώτατο όριο ανέρχεται στα BGN 264.000, όταν πρόκειται για δημόσια έργα. Για ποσά κάτω από τα ως άνω όρια η διαδικασία είναι απλοποιημένη.

Τελευταίες τροποποιήσεις Νόμου περί Κρατικών Προμηθειών[11]
– Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2007/66/EC (για τη βελτίωση των διαδικασιών δικαστικής προσφυγής στον τομέα των κρατικών προμηθειών) και 2009/81/EC (προμήθειες στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας). Έχουν ήδη ενσωματωθεί οι κοινοτικές οδηγίες 2004/17/EC και 2004/18/EC. – Καθιέρωση 14ήμερης περιόδου αναμονής (standstill) μετά την κοινοποίηση της απόφασης επιλογής αναδόχου σε όλους τους ενδιαφερόμενους και πριν από την έναρξη ισχύος της σύμβασης. Προβλέπονται εξαιρέσεις. – Καθιέρωση μικρότερων προθεσμιών για έκδοση απόφασης από τα αρμόδια ελεγκτικά όργανα: 1 μήνας τόσο για την Επιτροπή Ανταγωνισμού (α' βαθμός) όσο και για το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (β' βαθμός).[12] – Μείωση του ανώτατου ποσού της εγγύησης που πρέπει να κατατεθεί (3% της αξίας της σύμβασης). – Διεξοδικότερες ρυθμίσεις για τις περιπτώσεις υπερβολικά χαμηλών προσφορών, οι οποίες πλέον δε θα αφορούν μόνο στην τιμή, αλλά και σε άλλες παραμέτρους των προσφορών (π.χ. διάρκεια). – Ρυθμίζονται αναλυτικότερα τα σχετικά με την κατάθεση συμπληρωματικών εγγράφων και τη διόρθωση ήδη κατατεθειμένων εγγράφων. – Διεύρυνση αρμοδιοτήτων της Αρχής Κρατικών Προμηθειών σε ό,τι αφορά τους προληπτικούς ελέγχους. – Υποχρεωτική ανάρτηση στο διαδίκτυο όλου του τεύχους της προκήρυξης.

Αρχή κρατικών προμηθειών

Στη Βουλγαρία έχει θεσπιστεί και λειτουργεί η Αρχή Κρατικών Προμηθειών (Public Procurement Agency), στα καθήκοντα της οποίας περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων:

1. Η νομοτεχνική συμβολή σε νομικά κείμενα σχετικά με τις κρατικές προμήθειες,
2. Η απάντηση σε γραπτά ερωτήματα σχετικά με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο και η λειτουργία δύο ανοιχτών τηλ. γραμμών για υποβολή ερωτημάτων αναφορικά με τη νομοθεσία και τις ακολουθούμενες διαδικασίες,

[11] Αναλυτικά για τις τελευταίες τροποποιήσεις του εν λόγω νόμου, βλ.: http://www.internationaltaxreview.com/Article/3386144/Bulgaria-Amendments-to-the-Bulgarian-Public-Procurement-Act.html.
Το κείμενο του νόμου με τις τελευταίες τροποποιήσεις είναι διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: http://www.aop.bg/fckedit2/user/File/bg/Normativna%20baza/ZOP_26_10_2012.pdf.

[12] Σημειώνεται ότι στις ελεγκτικές αρχές περιλαμβάνονται, ακόμη, η Δημόσια Επιτροπή Εποπτείας (Public Financial Inspection Agency) και η Εθνική Ελεγκτική Υπηρεσία (National Audit Office).

3. Ο ex ante έλεγχος διαδικασιών χρηματοδοτούμενων από κοινοτικά κονδύλια και διαδικασιών για τις οποίες δεν προβλέπεται δημοσίευση προηγούμενης γνωστοποίησης (άρθρα 20^{α} & 20^{β} του νόμου για τις κρατικές προμήθειες),
4. Η διατήρηση του Μητρώου Κρατικών Προμηθειών (Public Procurement Register), στο οποίο περιλαμβάνονται αποφάσεις (το νομικό κείμενο με το οποίο αποφασίζεται η προκήρυξη) και προκηρύξεις διαγωνισμών, ανακοινώσεις σύναψης συμβάσεων και άλλες πληροφορίες. Το εν λόγω Μητρώο προσφέρει και άλλες ηλεκτρονικές υπηρεσίες, όπως την ηλεκτρονική αποστολή (e-sender) προκηρύξεων διαγωνισμών στην Εφημερίδα της ΕΕ για δημοσίευση. Πρόσβαση στο Μητρώο προσφέρεται μέσω της διαδικτυακής πύλης κρατικών προμηθειών, οπού υπάρχει η δυνατότητα εξειδικευμένων αναζητήσεων με χρήση φίλτρων και λέξεων-κλειδιών:

Public Procurement Portal: http://rop3-app1.aop.bg:7778/portal/page?_pageid=173,1082253&_dad=portal&_schema=PORTAL

Επισημαίνεται ότι η Αρχή Κρατικών Προμηθειών δεν είναι αρμόδια για την επιλογή του αναδόχου ούτε για τη σύναψη των σχετικών συμβάσεων. Η αρμοδιότητα αυτή ανήκει στις αναφερόμενες στις προκηρύξεις κρατικές αρχές (**contracting agencies**), δηλαδή υπουργεία, ΟΤΑ, επιχειρήσεις δημόσιας ωφέλειας κτλ. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Μητρώου, οι καταχωρημένες αρχές και υπηρεσίες με αρμοδιότητα σύναψης κρατικών συμβάσεων ανέρχονται στις 2080.

Το Γραφείο μας αναρτά σε τακτά χρονικά διαστήματα δελτία με νέες προκηρύξεις στην ηλεκτρονική του διεύθυνση: http://agora.mfa.gr/bg60.

VI. Διανοητικά δικαιώματα

Σχετικά με την προστασία των διανοητικών δικαιωμάτων στη Βουλγαρία, επισημαίνεται ότι το σύνολο της εσωτερικής νομοθεσίας (πνευματικά και συγγενικά δικαιώματα, ευρεσιτεχνίες, σήματα, γεωγραφικές ενδείξεις κτλ.) είναι εναρμονισμένο με τα διεθνή πρότυπα και την κοινοτική νομοθεσία.

Προβληματισμός εκφράζεται, όμως, για την πειρατεία στο διαδίκτυο και τη δυσκολία να εντοπιστούν πληροφορίες από παροχείς υπηρεσιών internet (ISPs), ώστε να καταπολεμηθεί το φαινόμενο αυτό. Επίσης, συχνά η δικαστική επιβολή των νομικών προβλέψεων είναι αναποτελεσματική ή ασυνεπής.[13] Σύμφωνα με δημοσιεύματα του βουλγαρικού τύπου, το 60% του λογισμικού στη Βουλγαρία είναι πειρατικό. Στο πλαίσιο αυτό, φαίνεται να έχουν στοχοποιηθεί οι BitTorrent ιστοσελίδες Zamunda και Arena με αμφίβολα, όμως, έως τώρα αποτελέσματα. Παράλληλα, αλλοδαπές εταιρείες (σε κλάδους όπως η ποτοποιία αλλά και η βιομηχανία μετάλλων) εκφράζουν παράπονα για παράνομη αντιγραφή πατεντών από εγχώριες εταιρείες ή/και ελλιπή

[13] Office of the United States Trade Representative, "European Union", *2014 National Estimate Report on Foreign Trade Barriers*, url: https://ustr.gov/sites/default/files/2014%20NTE%20Report%20on%20FTB%20European%20Union.pdf.

ανταπόκριση/τεχνογνωσία των τοπικών αρχών στην αντιμετώπιση τέτοιων παραβιάσεων.

Η Βουλγαρία είναι μέλος της WIPO, και έχει υπογράψει ορισμένες από τις σημαντικότερες διεθνείς συνθήκες, όπως η Σύμβαση της WIPO για το διαδίκτυο.

Αρμόδιες υπηρεσίες

- Ευρεσιτεχνίες – Εμπορικά σήματα: Γραφείο Ευρεσιτεχνιών**.** Web: http://www.bpo.bg/. Σχετικές διαφορές επιλύονται από ειδική σύνθεση με επικεφαλής τον Πρόεδρο του Γραφείου. Οι αποφάσεις τους προσβάλλονται στα διοικητικά δικαστήρια.
- Πνευματικά δικαιώματα: Διεύθυνση για τα Πνευματικά και Συγγενικά Δικαιώματα του Υπουργείου Πολιτισμού. Web: http://mc.government.bg/page.php?p=276&s=277&sp=0&t=0&z=0.

Νομοθεσία

- Νόμος 57/1993 για τα Πνευματικά και Γειτονικά Δικαιώματα (http://www.wipo.int/clea/en/details.jsp?id=426).
- Νόμος 27/1993 για τις Ευρεσιτεχνίες.
- Νόμος 84/1996 για τις Νέες Ζωτικές και Φυτικές Ποικιλίες.
- Νόμος 81/1999 για τα Σήματα και τις Γεωγραφικές Ενδείξεις.
- Νόμος 81/1999 για τα Βιομηχανικά Σχέδια.
- Νόμος 81/1999 για τα Ενσωματωμένα Κυκλώματα.

VII. Τραπεζικός τομέας

Στη χώρα, λειτουργούν αυτήν τη στιγμή 27 τράπεζες, εκ των οποίων οι 5 αποτελούν παραρτήματα ξένων τραπεζών. Οι υπόλοιπες είναι πλήρως αδειοδοτημένες και εξουσιοδοτημένες να πραγματοποιούν διεθνείς συναλλαγές. Οι 22 αυτές τράπεζες διαιρούνται στη σχετική κατάταξη της Κεντρικής Τράπεζας της Βουλγαρίας σε δύο κατηγορίες, ανάλογα με το μέγεθός τους. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν τα 5 μεγαλύτερα πιστωτικά ιδρύματα της χώρας, στα οποία περιλαμβάνεται η ελληνικών συμφερόντων UBB (ιδιοκτησίας της Εθνικής Τράπεζας). Μεταξύ των υπολοίπων 19 τραπεζών, περιλαμβάνονται οι επίσης ελληνικών συμφερόντων Eurobank Bulgaria και Piraeus Bank Bulgaria.

Επιμέρους ζητήματα

- Αν και η βουλγαρική οικονομία συνεχίζει να στηρίζεται πρωτίστως στο ρευστό (“cash economy”), η χρήση πιστωτικών και χρεωστικών καρτών έχει ενισχυθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Αντίστοιχη είναι και η αύξηση τόσο των τερματικών POS όσο και του e-banking. Αντιθέτως, παραδοσιακά περιορισμένη είναι στη Βουλγαρία η χρήση επιταγών.
- Ο επαναπατρισμός κερδών επιτρέπεται, αλλά πρέπει να έχει προηγουμένως καταβληθεί φόρος επί των κερδών, ενώ για έμβασμα στο εξωτερικό ποσών άνω

των €12.500 πρέπει να υπάρχει έγγραφη αιτιολογία της πληρωμής. Δεν υφίστανται περιορισμοί στη μετατροπή συναλλάγματος από BGN σε €.

Αρμόδιες υπηρεσίες

- Εθνική Τράπεζα Βουλγαρίας.
  Web: http://www.bnb.bg/. Ανεξάρτητη βάσει της κοινοτικής νομοθεσίας, είναι υπεύθυνη για την επίβλεψη του βουλγαρικού τραπεζικού συστήματος.

VIII. Διεθνή χρηματοδοτικά προγράμματα

→Για προγραμμάτα διασυνοριακής συνεργασίας της Βουλγαρίας με γειτονικές χώρες, βλ. αναλυτικά στο Κεφάλαιο Β' (υπό V). Γενικότερα, για τις κοινοτικές χρηματοδοτήσεις στη Βουλγαρία βλ. στο Κεφάλαιο Α' (υπό III).

Συμπληρωματικά επισημαίνονται τα εξής:

- Ενιαίος Οικονομικός Χώρος (ΕΟΧ): Η Βουλγαρία είναι επιλέξιμη χώρα για το μηχανισμό "EEA and Norway Grants" (http://www.eeagrants.org/) με τη σχετική χρηματοδότηση να συνεχίζεται την περίοδο 2014–2019. Το ποσό που θα διατεθεί για τα προγράμματα της Βουλγαρίας την ως άνω περίοδο εκτιμάται ότι θα είναι αντίστοιχο της περιόδου 2009 – 2014, δηλαδή €126,6 εκατ.

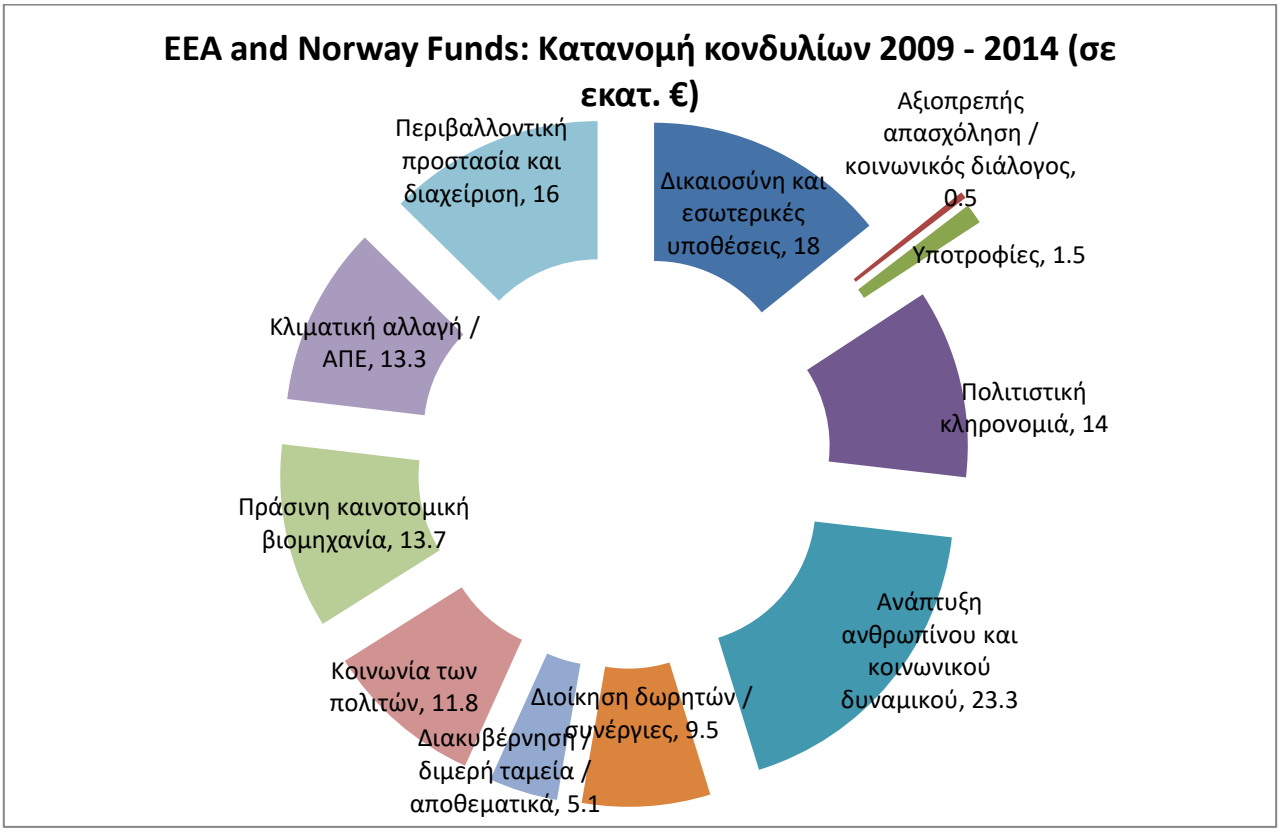

Πηγή: Επίσημη ιστοσελίδα EEA and Norway Grants (http://www.eeagrants.org/)

- Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και Ανάπτυξη (EBRD) δραστηριοποιείται στη Βουλγαρία με αρκετά προγράμματα να βρίσκονται σε εξέλιξη (http://www.ebrd.com/saf/search.html?type=procurement_notice&country=Bulgaria).

Πληροφορίες για τα προγράμματα που χρηματοδοτούν η Παγκόσμια Τράπεζα και το IFC στη Βουλγαρία μπορούν να αντλούν οι ενδιαφερόμενοι από την ιστοσελίδα του: http://www.worldbank.org/en/country/bulgaria.

- Τέλος, προγράμματα για την ενίσχυση βουλγαρικών επιχειρήσεων με εξαγωγικό προσανατολισμό υλοποιεί η Βουλγαρική Αναπτυξιακή Τράπεζα (Bulgarian Development Bank, web: http://www.bbr.bg/en/about), συχνά υποστηριζόμενη από χρηματοδοτικά προγράμματα διεθνών οικονομικών οργανισμών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

1. AGRA

Machines and implements for plant-growing, livestock farming machinery and equipment, Livestock farming mechanization machinery and equipment, Seeds, Veterinary medicine, Seedlings, Agricultural chemicals, Pumps, Services and information

→ **BIOAGRA:** *Organic crop growing and livestock breeding, organic non-food products, organic farms, certification organizations, consulting companies, NGOs, Organic products trade*

Tel.: +359/32/902 180, 902 330
Fax: +359/32/902 517
E-mail s.hristova@fair.bg, v.chinov@fair.bg
Website: http://www.fair.bg/NR/exeres/BB6320D3-9E14-4B19-AAC8-C3CC8E17CD2F.htm

2. INTERNATIONAL TECHNICAL FAIR

Machine building, automobiles, transport, information technologies, software, electronics, electrical engineering, construction, chemistry, power engineering, and ecology.

Tel.: +359/32/902 180, 902 330
Fax: +359/32/902 517
E-mail: s.hristova@fair.bg, v.chinov@fair.bg
Website http://www.fair.bg/NR/exeres/E4C86AD9-7411-487E-8F82-8C5147CBD05F.htm

- STROYTECH**:** *Building Materials, Machines and Technologies*

  Tel.: +359/32/902 330
  Fax: +359/32/902 517
  Website: http://www.fair.bg/NR/exeres/6D188E74-020B-4163-BC32-4F9448272717.htm

- ENECO: *Technology and equipment for power engineering & environmental protection*

  Tel.: +359/32/902 180
  Fax: +359/32/902 517
  E-mail: s.hristova@fair.bg
  Website: http://www.fair.bg/NR/exeres/87EBD60D-4958-4EFE-A7D2-BE90C2AD42A4.htm

3. FOODTECH

Food products, canned food, fruits and vegetables, bread and confectionery, spices, children's and dietetic food, ingredients and additives, beer and brewery, food packaging, machinery and technologies for food industry.

→ **VINARIA** (http://www.fair.bg/NR/exeres/8BB910F3-2FC1-4E4C-BAF6-F79348DEBDEB.htm): *Wines and other alcoholic beverages, equipment, machinery and supplies for wine-producing, machinery, products and services for vine-growing, packaging and auxiliary packaging materials.*

Tel.: +359/32/902 311, 902 141
Fax: 359/32/902 356
E-mail: t.zemlyakova@fair.bg, y.mincheva@fair.bg
Website: http://www.fair.bg/NR/exeres/30CE8735-0F80-43B2-A077-235774C6700D.htm

4. WORLD OF FURNITURE

Upholstered furniture, chairs, arm-chairs and tables, furniture for banks, lounges, hotels and restaurants, conference rooms, complete furnishing of hotels, restaurants, private houses kitchens, dining-roomsinterior lighting and lighting facilities.

→ **TECHNOMEBEL** (http://technomebel.bg/en): *Materials, machines and equipment for woodworking and furniture production in Bulgaria*

Tel.: + 359/2/9655 319, 9655 304
Fax: + 359/2/9655 231
E-mail: dnikolova@iec.bg, kstoilov@iec.bg
Website: http://furnitureexpo.bg/en

5. EXHIBITIONS & FORUM FOR SOUTH-EAST EUROPE

- *13η Έκθεση και Συνέδριο για τις ΑΠΕ και την Ενεργειακή Επάρκεια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη (ΕΕ & RE - ενεργειακή επάρκεια και λύσεις για θέρμανση, κλιματισμό, φωτισμό, waste-to-energy, ΑΠΕ κ.ά.)*
- *8η Έκθεση και Συνέδριο (Save the Planet) για τη διαχείριση αποβλήτων και την ανακύκλωση*
- *"Smart Cities" (έξυπνα ενεργειακά σπίτια, ενεργειακή εξοικονόμηση κ.ά.)*

Tel.: +359 32 966 813, 960 011, 960 012
Fax: +359 32 960 011, 960012
e-mail: office@viaexpo.com, international@viaexpo.com, nelly@viaexpo.com
Website: http://viaexpo.com, http://viaexpo.com/en/pages/events

6. BULCONTROLA/ WATER SOFIA

Control and measuring equipment, automation, electronics, laboratory and analytical equipment – Technologies for water procurement, purification of drinking and waste waters, water supply, analyses, regulation and control of water sources, modern equipment and devices for the water branch

Tel: + 359/2/9655 278
Fax: + 359/2/9655 231
E-mail: msimova@iec.bg
Website: http://bulcontrola.com/en

7. INTERFOOD & DRINK (με συμμετοχή του ΟΠΕ τη διετία 2012 – 2013: Προώθηση προϊόντων ιχθυοκαλλιέργειας)

Food – paste, sugar and chocolate products, vegetable oils, preserved and ready-to-cook food, marmalades, spices, dried fruits, nuts, fish products, ice-cream, fresh fruits, cereals, etc. Drinks – aromatic coffee, cappuccino, hot chocolates, instant drinks, bio organic drinks, milk alternatives, etc. Food additives, flavors, emulsions, coloring agents, stabilizers, aromas, ingredients, etc. Machines and technologies for production and processing, full baking lines, professional cleaning devices, bottling machines, systems for purification and processing of drinking water, treatment of natural, process and waste waters, transportation systems, etc.

→ **MEATMANIA** (http://food-exhibitions.bg/en/meatmania): *Manufacturers, importers and retailers of meat and meat products machines and equipment, innovative technologies, additives, packaging, packaging machinery, specialized vehicles, industrial floorings and wall coverings.*
→ **SIHRE** (http://sihre.bg/en): *Hotel and restaurant equipment.*

Tel.: + 359 2 9655 279, 9655 274
Fax: + 359 2 9655 231
E -mail: food-exhibitions@iec.bg
Website: http://food-exhibitions.bg/en/interfood-and-drink

8. BULGARIA BUILDING WEEK

Exhibition for the producers and distributors of the construction branch and industry along the whole chain – from the machinery, technologies and materials to the elements for interior and exterior finishing works, repairs and decoration.

→ **SECURITY EXPO** (web: http://securityexpo.bg/en, e-mail: pnedelcheva@iec.bg): *Users, suppliers and manufacturers of the sectors of safety and security Industry.*

Tel: + 359 2 9655 280

Fax: + 359 2 9655 231
E-mail: dstoev@iec.bg
Website: http://buildingweek.bg/en

9. HOLIDAY & SPA EXPO (με συμμετοχή του ΕΟΤ έως και το 2013)

Παρουσίαση των τουριστικών προϊόντων τους από εκθέτες προερχόμενους από τη Βουλγαρία και ξένες χώρες.

Tel: +359 2 8657265
Fax: +359 2 8657365
E-mail: primexpo@primdesign.com
Website: http://holidayfair-sofia.com/?language_id=2

10. HORECA PLOVDIV

Restaurant and bar equipment, utensils and cutlery, equipment for commercial facilities and warehouses, hotel equipment, heating appliances, ventilation, refrigeration and air-conditioning equipment, garden equipment, professional cleaning equipment, household chemical products, hotel and restaurant furnishings, security systems and related services.

Tel: +359/32/902 311
Fax: +359/32/902 356
E-mail: : t.zemlyakova@fair.bg, congress@fair.bg
Website: http://www.fair.bg/NR/exeres/F592C303-19F5-4DB4-B4BA-CDCF1778DD86.htm

11. BULMEDICA/BULDENTAL

Medicine, laboratory equipment, dental medicine, ophthalmology, orthopaedy, rehabilitation and prophylaxis.

Tel: +359/2/9655 279, 9655 274
Fax: +359/2 /9655 231
E-mail: glubenova@iec.bg , anaidenova@iec.bg
Website: http://bulmedica.bg/en

12. STROIKO

Architecture, building, furnishing.

Tel: +359/2/9630 605, 9631 130, +359 887 282 043
Fax: +359/2/9630 605, 9631 130
E-mail: office@stroiko.eu
Website: http://www.stroiko.eu/

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ*

1. Εμπορικά & Βιομηχανικά Επιμελητήρια

Bulgarian Industrial Association	Τηλ.: +359 2 987 26 04	http://www.bia-bg.com/ branch@bia-bg.com
Bulgarian Chamber of Commerce and Industry	Τηλ.: +359 2 811 74 00, 987 26 31	www.bcci.bg bcci@bcci.bg
Employers' Association of Bulgaria	Τηλ.: + 359 2-9178 868, 9178 867	www.eabg.org headoffice@eabg.org
Sofia Chamber of Commerce & Industry	Τηλ.: +359 2 9266373; +359 9266384	www.scci.bg scci@scci.bg
Union of Bulgarian Industry	Τηλ.: +359 2 776398, 778280	stanilov_a@abv.bg
Blagoevgrad CCI	Τηλ.: +359 73 88 50 17	www.cci-bl.org/ palata_bl@abv.bg
Bourgas CCI	Τηλ.: +359 56 81 20 07	bscci@bcci.bg
Varna CCI	Τηλ.: +359 52 612173, 609698	www.vcci.bg vcci@vcci.bg
Plovdiv CCI	Τηλ.: +359 32 90 89 80	www.pcci.bg office@pcci.bg

2. Τράπεζες

Piraeus Bank	Τηλ.: +359 2/ 9805654, 5674, 4765 Fax: +359 2/ 9818579, 9800399	www.piraeusbank.bg sofiabranch@piraeusbank.bg
Postbank (Eurobank EFC)	Τηλ. : +3592/ 8166000, 13, 570 Fax: +3592/ 9888110	www.postbank.bg main@postbank.bg, corpbanking@postbank.bg, contact@postbank.bg
United Bulgarian Bank (NBG group)	Τηλ.: +3592/ 8112233, 2234, 2235, 2332, 3770, 9809487, 9810293 Fax: +3592/ 9809890, 9880822	www.ubb.bg info@ubb.bg
UniCredit Bulbank	Fax. +3592/988 4636	http://www.unicreditbulbank.bg/en/index.htm

* Βλ. αναλυτικότερο κατάλογο με χρήσιμες διευθύνσεις στην ηλεκτρονική μας διεύθυνση http://agora.mfa.gr/agora/images/docs/rad5FF71%CE%A7%CF%81%CE%AE%CF%83%CE%B9%CE%BC%CE%B5%CF%82%20%CE%94%CE%B9%CE%B5%CF%85%CE%B8%CF%8D%CE%BD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%202012.doc.

		Contact details: http://www.unicreditbulbank.bg/en/Contacts/Contacts_Info/index.htm
FiBank	Τηλ.: + 3592/817 11 00	http://www.fibank.bg/en call@fibank.bg
Raiffeisenbank	Τηλ. (+359 2) 91 985 101 Φαξ (+359 2) 943 45 28	http://www.rbb.bg/en-US/ Contact details: http://rbb.bg/en-US/.contacts/
Banka DSK	Τηλ. : 0700 13 975 Fax: +3592/ 9806487	https://dskbank.bg/page/default.aspx?xml_id=/bg-BG/ call_center@dskbank.bg

3. Διοργανωτές Εκθέσεων - Εκθεσιακά Κέντρα

ViaExpo Ltd	22, Pobeda Str., fl. 1, 4003 Φιλιππούπολη Τηλ.: +35932 966 813, 960 011, 960 012, 512 907 Fax: +35932 96 00 12, 96 00 12	www.viaexpo.com international@viaexpo.com
Dobrich Fair SA	7, Nezavisimost Str., 9300 Dobrich, Bulgaria Τηλ.: 0035958-603152	dobrich_fair@abv.bg office@dobrich-fair.com http://www.dobrich-fair.com/exhibition.php?eid=4
Bulgarian Economic Forum	86, Vitosha Blvd., floor 4 Τηλ.: +3592 951 52 59 Fax: +3592 953 29 24	http://www.biforum.org/ info@biforum.org
IEC Sofia	Τηλ.: + 359 (2) 9655 281 Fax: + 359 (2) 9655 231	http://iec.bg/en iec@iec.bg exhibitions@iec.bg
International Fair Plovdiv	Plovdiv 4003, 37 Tzar Boris III-Obedinitel blvd. Τηλ.: +359 32 902243 Fax: +359 32 962446	www.fair.bg exhibitions@fair.bg
Stroiko	1, Bulgaria Square, 1463 Sofia Τηλ./Fax: +3592 963 06 05, 963 11 30	office@stroiko.eu http://stroiko2000.com/
Prim Expo	5-13B, Akatsiya Str., 1421 Sofia Τηλ.: +3592 865 72 65 Fax: +3592 865 73 65	primexpo@primdesign.com http://www.holidayfair-sofia.com/

4. Κλαδικές ενώσεις - Σύνδεσμοι

Hellenic Business Council in Bulgaria	Τηλ.: +3592 950 24 40, 950 24 41, 950 24 42	www.hbcbg.com info@hbcbg.com
Bulgarian Construction Chamber	Τηλ.: +359 2 806 29 10	www.ksb.bg office@ksb.bg
Bulgarian Textile and Clothing Association (BATEC)	Τηλ.: +359 2 978 6022, 978 6110, 984 5667, 978 0927	batek@abv.bg
National Association for fishery and aquaculture "NaRiba-BG"	Τηλ.: +35932 690217; +359 88 8352728; +359 89 6787438; +359 87 8352728	bg_fishaqua_plovdiv@abv.bg
Branch Union of Leather, Fur, Footwear and Leather Goods Industry	Τηλ.: +359 2 979 82 62	branchunion_lffhi_bg@yahoo.com
Branch Union of Wood-Processing and Furniture Industry	Τηλ.: +359 2 963 42 99	http://www.timberchamber.com timberchamber@sinetbg.com
Association of the Producers and Merchants of Wines and Spirits	Τηλ.: +359 2 981 981 16 74	liliwine@mb.bia-bg.com
Branch Union of Textile producers	Τηλ.: +359 44 663 008	bsptbg@abv.bg
Bulgarian Tourism Chamber	Τηλ.: +359 2 987 4059	www.btch.org btch@btch.org
Bulgarian Union for Customs and Foreign Trade Services	Τηλ.: +359 2 811 76 66	www.bsmvo.bg bsmvo@bsmvo.bg
Union of Traders in Bulgaria	Τηλ.: +359 2 981 35 34	naschdom@bol.bg
Bulgarian Wind Energy Association	Τηλ.: +359 44 623438	bawe@abv.bg
National Biofuels Association	Τηλ.: +359 2 980 26 11	http://www.biofuelsbg.org/ nabf_bg@yahoo.com office@biofuelsbg.org
National Association of HORECA	Τηλ.: +359 2 980 5248	www.xopeka.com info@xopeka.com
National Real Property Association	Τηλ.: +359 2 988 6890	office@nsni.bg
Association of Producers of Ecological Energy	Τηλ.: +359 52 62 07 70	www.apeebg.org info@apeebg.org
Association of bread producers and pastry producers "Bread for Bulgaria"	Τηλ.: +359 889 653416	asociaciq@abv.bg

Association of Automobile Importers	Τηλ.: +359 889 171 284, 889 299 262, 878 683 133	www.avabulgaria.com ava@avabulgaria.com
Association of Car Manufacturers and Their Authorized Representatives for Bulgaria	Τηλ.: +3592 946 12 50	http://www.svab.bg office@svab.bg

5. Βουλγαρικές Αρχές

Ministry of Economy and Energy "Energy Efficiency and Environmental Protection" Directorate "Environmental Protection and Renewable energy sources" Department	Sofia 1000, 8 Slavyanska Str., Τηλ.: +3592 9263143 fax: +3592 9883216	http://www.mi.government.bg/eng/geoterm.html a.dimitrova@mee.government.bg
Ministry of Environment and Water	1000 Sofia, 67 William Gladstone str. Tel.: +359 2 955 90 11 Fax: +359 2 955 90 15	http://www.moew.government.bg/ contact@moew.government.bg
Bulgarian Energy Efficiency Fund	4 "Kuzman Shapkarev" Str. 1000 Sofia Τηλ.: +359 2 81 000 80 Fax: +359 2 81 000 05	info@bgeef.com http://www.bgeef.com
Bulgarian State Energy and Water Regulatory Commission (SEWRC)	Sofia 1000, Dondukov 8-10 Τηλ.: +359 2 988 87 30 +359 2 9359675 fax: +359 2 988 87 82	dker@dker.bg http://www.dker.bg
Bulgarian Energy Efficiency Agency	1000 Sofia, 37 “Ekzarh Josif” str. / “Serdika” 11 str. Τηλ.: +3592 915 40 10 Fax: +3592 981 58 02	office@seea.government.bg http://www.seea.government.bg
Ministry of Agriculture & Food	Sofia 1040, 55, Hristo Botev Blvd. Τηλ.: +3592 985 11 858, 985 11 384 Αναλυτικός τηλ. κατάλογος υπηρεσιών Υπουργείου: http://www.mzh.government.bg/MZH/Libraries/Контакти-тел_указател/ukazatel.sflb.ashx	http://www.mzh.government.bg/mzh/en/Home.aspx
Ministry of Agriculture & Food Διεύθυνση Αγροτικών Καλλιεργειών (Дирекция	55, Hristo Botev Bul. 1040 Σόφια	http://www.mzh.government.bg/MZH/en/Ministry.aspx

"Растениевъдство") Τμήμα Βιολογικής Γεωργίας	Τηλ: +359 2 985 11 303, 985 11 315, 985 11 318	
State Fund Agriculture	136, Tzar Boris III 1618 Σόφια Τηλ.: +359 2 8187 100	http://www.dfz.bg/en/ dfz@dfz.bg
State Agency for Food Safety	Τηλ.: +359 2 915 98 20, 915 98 84 Fax: +359 2 954 95 93	http://www.babh.government.bg/en/ ceo@bfsa.bg boryana.nestova@nvms.government.bg
Ministry of Interior Directorate Migration	1000 Sofia, 48 Knyaginya Maria Luiza blvd. Desk 2 and 3 for EU citizens	int.151@mvr.bg http://eu.mvr.bg/en/Areas/Migration/default.htm
Ministry of Health Directorate “Medical Activities” Unit “Education and Qualification”	Τηλ.: +359 2 9301-311/306, 9301327, 9301326	http://www.mh.government.bg/ goreshtalinia@mh.government.bg press@mh.government.bg
National Health Insurance Fund	1, Krichim Str., 1407 Sofia Τηλ./Fax: +359 2 965 9124, 965 9116	http://www.en.nhif.bg/web/guest/home jvatkova@nhif.bg
National Center for Information & Documentation Department Academic Recognition And Regulated Professions	52 A, G. M. Dimitrov Blvd, 1125 Sofia, Bulgaria Τηλ.: +359 2 8173862, 8173849 Fax: +359 2 971 31 20	naric@nacid.bg http://mail.nacid.bg/newdesign/en/index.php
Ministry of Transport, Information Technology & Communication	9, Diakon Ignatii Str., 1000 Sofia, Bulgaria Για αναλυτικές πληροφορίες επαφών, βλ. http://www.mtitc.government.bg/page.php?category=112&id=381.	http://www.mtitc.government.bg/
Ministry of Labor & Social Policy	2, Triaditza Str., 1051 Sofia, Bulgaria Τηλ.: +359 2 8119443 Fax: +359 2 988 44 05, 986 13 18	http://www.mlsp.government.bg/en/index.htm mlsp@mlsp.government.bg
National Employment Agency	№3, Dondoukov blvd, Sofia 1000 Thl.: +359 2 980 87 19 Fax: +359 2 986 78 02	http://www.az.government.bg/ az@az.government.bg
National Statistical Institute	Για αναλυτικές	http://www.nsi.bg/index_en.htm

	πληροφορίες επαφών, βλ.: http://www.nsi.bg/pageen.php?P=92	
Bulgarian National Bank	1, Knyaz Alexander I Sq., 1000 Sofia, Bulgaria Τηλ.: +3592 91459 Fax: +3592 9802425, 9806493	http://www.bnb.bg/?toLang=_EN
Public Procurement Agency	4 Lege Str., Sofia 1000, Bulgaria Τηλ.: 940 70 50 Fax: 940 70 52	http://rop3-app1.aop.bg:7778/portal/page?_pageid=173,1&_dad=portal&_schema=PORTAL aop@aop.bg
Customs Agency	Rakovski 47, Sofia 1202 Department "Public Relations Τηλ.: +3592 9859 4213	http://www.customs.bg/en/page/145 pr@customs.bg

6. Διεθνείς Χρηματοδοτικοί Οργανισμοί – Διεθνή και ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα

European Bank for Reconstruction & Development (EBRD)	Τηλ.: +359 2 9321 414	Fax: +359 2 9321 441
European Investment Fund (EIF) – Πρόγραμμα JEREMIE	Τηλ.: +359 2 926 4 295	Fax: +359 2 926 4 299
Διαχειριστική Αρχή Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα (web: http://www.opcompetitiveness.bg/index.php?lid=2)	Τηλ.: + 359 2 940 75 00	Fax: + 359 2 981 17 19
International Finance Corporation (http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/region__ext_content/regions/europe+middle+east+and+north+africa/ifc+in+europe+and+central+asia/countries/bulgaria+country+landing+page)	Τηλ.: +395 2 9697 230	
World Bank (http://www.worldbank.org/en/country/bulgaria)	Τηλ.: +395 2 9697 229	Fax: + 359 2 971 20 45

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

ΕΞΑΓΩΓΕΣ

ΕΞΑΓΩΓΕΣ (διψήφιοι κοινοτικοί κωδικοί συνδυασμένης ονοματολογίας – CN2)		ΑΞΙΑ (ΕΥΡΩ)	
	ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2014	2015
27	ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ, ΟΡΥΚΤΑ ΛΑΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΑΞΗΣ ΑΥΤΩΝ. ΑΣΦΑΛΤΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ. ΚΕΡΙΑ ΟΡΥΚΤΑ	255.032.553	195.330.589
39	ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΥΛΕΣ	109.669.836	105.371.454
84	ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ, ΛΕΒΗΤΕΣ, ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΠΙΝΟΗΣΕΙΣ. ΜΕΡΗ ΑΥΤΩΝ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ Ή ΣΥΣΚΕΥΩΝ	67.654.029	68.334.455
24	ΚΑΠΝΑ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ	56.958.427	62.662.217
85	ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ. ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ Ή ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΗΧΟΥ	56.606.669	57.694.243
76	ΑΡΓΙΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΡΓΙΛΙΟ	59.773.261	56.854.880
08	ΚΑΡΠΟΙ ΚΑΙ ΦΡΟΥΤΑ ΒΡΩΣΙΜΑ, ΦΛΟΥΔΕΣ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΩΝ Ή ΠΕΠΟΝΙΩΝ	68.042.006	54.951.878
61	ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ, ΠΛΕΚΤΑ	57.321.940	46.420.921
72	ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ, ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	52.407.553	37.031.752
74	ΧΑΛΚΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΛΚΟ	35.556.476	36.433.755
60	ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΠΛΕΚΤΑ	36.797.394	36.421.634
48	ΧΑΡΤΙ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΙΑ. ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΥΤΤΑΡΙΝΗ, ΧΑΡΤΙ Ή ΧΑΡΤΟΝΙ	28.543.802	34.236.560
15	ΛΙΠΗ ΚΑΙ ΛΑΔΙΑ ΖΩΙΚΑ Ή ΦΥΤΙΚΑ. ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ ΑΥΤΩΝ. ΛΙΠΗ ΒΡΩΣΙΜΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΜΕΝΑ. ΚΕΡΙΑ ΖΩΙΚΗΣ Ή ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	30.912.943	32.388.943
95	ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΝΗΛΙΚΕΣ, ΕΙΔΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗΣ Ή ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ. ΤΑ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ	28.567.705	32.170.710
31	ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ	25.707.823	28.006.833
07	ΛΑΧΑΝΙΚΑ, ΦΥΤΑ, ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΚΟΝΔΥΛΟΙ, ΒΡΩΣΙΜΑ	31,240,231	27.855.309
87	ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ, ΕΛΚΥΣΤΗΡΕΣ, ΠΟΔΗΛΑΤΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΟΧΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ, ΤΑ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ	24.046.180	25.487.920
73	ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ, ΣΙΔΗΡΟ Ή ΧΑΛΥΒΑ	22.724.879	24.884.174
62	ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ, ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΛΕΚΤΑ	23.769.711	22.376.234
20	ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ, ΚΑΡΠΩΝ ΚΑΙ ΦΡΟΥΤΩΝ Ή ΑΛΛΩΝ ΜΕΡΩΝ ΦΥΤΩΝ	19.289.183	22.163.953
64	ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ, ΓΚΕΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΟΓΑ ΕΙΔΗ. ΜΕΡΗ ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ ΑΥΤΩΝ	12.289.908	16.060.287
02	ΚΡΕΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΡΟΙΟΝΤΑ ΣΦΑΓΙΩΝ, ΒΡΩΣΙΜΑ	16.590.750	13.742.419
32	ΔΕΨΙΚΑ ΚΑΙ ΒΑΦΙΚΑ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ. ΤΑΝΝΙΝΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΤΟΥΣ. ΧΡΩΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΧΡΩΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	12.929.566	13.666.820
94	ΕΠΙΠΛΑ, ΕΠΙΠΛΑ ΙΑΤΡΟΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΑ. ΕΙΔΗ ΚΛΙΝΟΣΤΡΩΜΝΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΜΟΙΑ	11.748.650	13.468.232
04	ΓΑΛΑ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΑΣ. ΑΥΓΑ ΠΤΗΝΩΝ. ΜΕΛΙ ΦΥΣΙΚΟ.	9.255.548	13.262.574
09	ΚΑΦΕΣ, ΤΣΑΙ, ΜΑΤΕ ΚΑΙ ΜΠΑΧΑΡΙΚΑ	6.793.676	12.550.990
19	ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ, ΤΑ ΑΛΕΥΡΙΑ, ΤΑ ΑΜΥΛΑ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ Ή ΤΟ ΓΑΛΑ. ΕΙΔΗ ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ	1.1306.456	12.264.165

03	ΨΑΡΙΑ ΚΑΙ ΜΑΛΑΚΟΣΤΡΑΚΑ, ΜΑΛΑΚΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΑΣΠΟΝΔΥΛΑ ΥΔΡΟΒΙΑ	9.468.745	11.943.022
83	ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ	9.275.176	11.166.520
52	ΒΑΜΒΑΚΙ	13.118.013	11.009.254
44	ΞΥΛΕΙΑ, ΞΥΛΟΚΑΡΒΟΥΝΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΞΥΛΟ	9.040.858	9.903.952
69	ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΕΡΑΜΕΥΤΙΚΗΣ	7.231.007	9.183.686
34	ΣΑΠΟΥΝΙΑ, ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΟΥΣΙΕΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ, ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΠΛΥΣΙΜΟ (ΑΛΙΣΙΒΕΣ)	9.753.182	9.108.848
22	ΠΟΤΑ, ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ ΥΓΡΑ ΚΑΙ ΞΙΔΙ	9.236.875	8.758.292
17	ΖΑΧΑΡΑ ΚΑΙ ΖΑΧΑΡΩΔΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ	15.067.447	8.539.306
30	ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	9.546.691	8.290.906
54	ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ Ή ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΙΝΕΣ, ΣΥΝΕΧΕΙΣ	6.298.501	8.234.972
23	ΥΠΟΛΕΙΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ. ΤΡΟΦΕΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΕΝΕΣ ΓΙΑ ΖΩΑ	7.403.625	7.706.810
70	ΓΥΑΛΙ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΓΥΑΛΙ	4.009.958	7.659.340
21	ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	6.912.446	7.579.974
25	ΑΛΑΤΙ. ΘΕΙΟ. ΓΑΙΕΣ ΚΑΙ ΠΕΤΡΕΣ. ΓΥΨΟΣ, ΑΣΒΕΣΤΗΣ ΚΑΙ ΤΣΙΜΕΝΤΑ	7.145.697	7.418.129
68	ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΕΤΡΕΣ, ΓΥΨΟ, ΤΣΙΜΕΝΤΟ, ΑΜΙΑΝΤΟ, ΜΑΡΜΑΡΥΓΙΑ Ή ΑΝΑΛΟΓΕΣ ΥΛΕΣ	6.052.455	7.403.936
10	ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ	8.617.467	7.370.971
38	ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΩΝ ΧΗΜΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ	8.217.946	7.039.224
26	ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΑ, ΣΚΟΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΤΕΦΡΕΣ	3.285.383	6.778.665
71	ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ ΦΥΣΙΚΑ Ή ΑΠΟ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ, ΠΟΛΥΤΙΜΕΣ ΚΑΙ ΗΜΙΠΟΛΥΤΙΜΕΣ ΠΕΤΡΕΣ Ή ΠΑΡΟΜΟΙΑ	9.164.205	6.666.760
11	ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΑΛΕΥΡΟΠΟΙΙΑΣ. ΒΥΝΗ. ΑΜΥΛΑ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ. ΙΝΟΥΛΙΝΗ. ΓΛΟΥΤΕΝΗ ΑΠΟ ΣΙΤΑΡΙ	4.362.974	6.485.330
33	ΑΙΘΕΡΙΑ ΕΛΑΙΑ ΚΑΙ ΡΗΤΙΝΟΕΙΔΗ. ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΑΡΩΜΑΤΟΠΟΙΙΑΣ Ή ΚΑΛΛΩΠΙΣΜΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΕΝΑΚΑΙ ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ	6.172.023	6.455.465
40	ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ	6.264.013	6.270.335
12	ΣΠΕΡΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΑΡΠΟΙ ΕΛΑΙΩΔΕΙΣ. ΣΠΕΡΜΑΤΑ, ΣΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΚΑΡΠΟΙ.	5.125.218	5.663.331
78	ΜΟΛΥΒΔΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΜΟΛΥΒΔΟ	10.082.551	5.370.034
18	ΚΑΚΑΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΑΥΤΟΥ	4.408.892	4.572.183
58	ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΑ. ΥΦΑΝΤΙΚΕΣ ΦΟΥΝΤΩΤΕΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΕΣ.ΔΑΝΤΕΛΕΣ. ΕΙΔΗ ΕΠΙΣΤΡΩΣΗΣ. ΕΙΔΗ ΤΑΙΝΙΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ. ΚΕΝΤΗΜΑΤΑ	4.840.870	4.479.371
29	ΟΡΓΑΝΙΚΑ ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	3.211.800	4.459.274
96	ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ	5.309.816	3.903.350
90	ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΟΠΤΙΚΗΣ, ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ Ή ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑΣ, ΜΕΤΡΗΣΗΣ, ΕΛΕΓΧΟΥ Ή ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ.	3.070.374	3.610.456
55	ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ Ή ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΙΝΕΣ, ΜΗ ΣΥΝΕΧΕΙΣ	2.832.863	3.582.254
56	ΒΑΤΕΣ, ΠΙΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΜΗ ΥΦΑΣΜΕΝΑ. ΝΗΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΑ. ΣΠΑΓΚΟΙ, ΣΧΟΙΝΙΑ ΚΑΙ ΧΟΝΤΡΑ ΣΧΟΙΝΙΑ. ΕΙΔΗ ΣΧΟΙΝΟΠΟΙΙΑΣ	1.685.461	2.829.519
16	ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΚΡΕΑΤΩΝ, ΨΑΡΙΩΝ Ή ΜΑΛΑΚΟΣΤΡΑΚΩΝ, ΜΑΛΑΚΙΩΝ ΑΛΛΩΝ ΑΣΠΟΝΔΥΛΩΝ ΥΔΡΟΒΙΩΝ	2.699.567	2.605.733
35	ΛΕΥΚΩΜΑΤΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ, ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΑΜΥΛΑ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ. ΚΟΛΛΕΣ. ΕΝΖΥΜΑ	1.702.506	2.453.550

42	ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΔΕΡΜΑ. ΕΙΔΗ ΣΕΛΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΖΩΑ.	2.153.890	2.372.561
47	ΠΟΛΤΟΙ ΑΠΟ ΞΥΛΟ Ή ΑΠΟ ΑΛΛΕΣ ΚΥΤΤΑΡΙΝΙΚΕΣ ΙΝΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ. ΧΑΡΤΙ Η ΧΑΡΤΟΝΙ ΓΙΑ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ(ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΑ)	2.027.597	2.203.562
06	ΦΥΤΑ ΖΩΝΤΑΝΑ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΗΣ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ	1.603.937	2.171.208
59	ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΕΜΠΟΤΙΣΜΕΝΑ, ΕΠΙΧΡΙΣΜΕΝΑ, ΕΠΙΚΑΛΥΜΜΕΝΑ Ή ΜΕ ΑΠΑΝΩΤΕΣ ΣΤΡΩΣΕΙΣ. ΕΙΔΗ ΓΙΑ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΥΦΑΝΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	1.177.665	2.146.092
63	ΑΛΛΑ ΕΤΟΙΜΑ ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΙΔΗ. ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΙ. ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΜΕΝΑ ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΜΕΝΑ ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΡΑΚΗ	1.707.211	2.105.693
28	ΑΝΟΡΓΑΝΑ ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ. ΕΝΩΣΕΙΣ ΑΝΟΡΓΑΝΕΣ Ή ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΤΩΝ ΠΟΛΥΤΙΜΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ	1.915.736	1.997.108
82	ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ, ΕΙΔΗ ΜΑΧΑΙΡΟΠΟΙΙΑΣ, ΚΟΥΤΑΛΙΑ ΚΑΙ ΠΙΡΟΥΝΙΑ, ΑΠΟ ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ.	3.175.058	1.884.421
41	ΔΕΡΜΑΤΑ (ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ)	1.386.298	1.774.997
49	ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΤΙΚΩΝ ΟΙΚΩΝ, ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ Ή ΑΛΛΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΠΟΥ ΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΤΙΣ ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ.	1.347.229	1.357.201
99	ΛΟΙΠΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	980.876	1.027.360
14	ΠΛΕΚΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ,ΠΟΥ ΔΕΝ ΚΑΤΟΝΟΜΑΖΟΝΤΑΙ ΟΥΤΕ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΑΛΛΟΥ	57.309	839.457
89	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑΜΙΑ ΝΑΥΣΙΠΛΟΙΑ	310.988	834.178
51	ΜΑΛΛΙ, ΤΡΙΧΕΣ ΕΚΛΕΚΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ Ή ΧΟΝΤΡΟΕΙΔΕΙΣ. ΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΟΝΤΡΟΤΡΙΧΕΣ	544.173	662.675
43	ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΟΥΝΑΡΙΚΑ. ΤΕΧΝΗΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ	601.503	647.994
57	ΤΑΠΗΤΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΔΑΠΕΔΟΥ ΑΠΟ ΥΦΑΝΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	509.244	418.007
65	ΚΑΛΥΜΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΣ ΚΑΙ ΜΕΡΗ ΑΥΤΩΝ	414.745	392.717
79	ΨΕΥΔΑΡΓΥΡΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΨΕΥΔΑΡΓΥΡΟ	884.829	371.706
37	ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ Ή ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	275.521	363.015
91	ΩΡΟΛΟΓΟΠΟΙΙΑ	1.499.884	213.455
01	ΖΩΑ ΖΩΝΤΑΝΑ	492.514	207.642
13	ΓΟΜΕΣ, ΡΗΤΙΝΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΧΥΜΟΙ ΚΑΙ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ ΦΥΤΙΚΑ	155.991	171.930
67	ΦΤΕΡΑ ΚΑΙ ΠΟΥΠΟΥΛΑ ΚΑΤΕΡΓΑΣΜΕΝΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΑΠΟ ΦΤΕΡΑ Ή ΑΠΟ ΠΟΥΠΟΥΛΑ.	169.484	169.077
93	ΟΠΛΑ, ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ	175.394	157.500
81	ΑΛΛΑ ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ. ΚΕΡΑΜΟΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΚΕΣ ΣΥΝΘΕΣΕΙΣ. ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΥΛΕΣ ΑΥΤΕΣ	91.052	150.674
97	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΕΧΝΗΣ, ΣΥΛΛΟΓΩΝ Ή ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	32.997	145.431
50	ΜΕΤΑΞΙ	30.397	140.895
36	ΠΥΡΙΤΙΔΕΣ ΚΑΙ ΕΚΡΗΚΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ. ΕΙΔΗ ΠΥΡΟΤΕΧΝΙΑΣ. ΣΠΙΡΤΑ. ΠΥΡΟΦΟΡΙΚΑ ΚΡΑΜΑΤΑ. ΕΥΦΛΕΚΤΕΣ ΥΛΕΣ	60.188	119.636
66	ΟΜΠΡΕΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΡΟΧΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΗΛΙΟ, ΡΑΒΔΟΙ (ΜΠΑΣΤΟΥΝΙΑ), ΡΑΒΔΟΙ-ΚΑΘΙΣΜΑΤΑ, ΜΑΣΤΙΓΙΑ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ	136.265	113.143
80	ΚΑΣΣΙΤΕΡΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΑΣΣΙΤΕΡΟ	14.469	97.066
05	ΑΛΛΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ, ΠΟΥ ΔΕΝ ΚΑΤΟΝΟΜΑΖΟΝΤΑΙ ΟΥΤΕ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΑΛΛΟΥ	923.153	94.666
86	ΟΧΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΕΣ Ή ΠΑΡΟΜΟΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ	-	82.270
53	ΑΛΛΕΣ ΦΥΤΙΚΕΣ ΥΦΑΝΤΙΚΕΣ ΙΝΕΣ. ΝΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ ΚΑΙ ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΝΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	135.542	64.384

75	ΝΙΚΕΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΝΙΚΕΛΙΟ	37.338	41.862
46	ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ	38.337	23.956
45	ΦΕΛΛΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΦΕΛΛΟ	5.241	18.138
88	ΑΕΡΟΠΛΟΙΑ Ή ΔΙΑΣΤΗΜΟΠΛΟΙΑ	4.613	1.400
92	ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ. ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΑΥΤΩΝ	11.180	167

ΕΞΑΓΩΓΕΣ (τετραψήφιοι κοινοτικοί κωδικοί συνδυασμένης ονοματολογίας – CN4 – TOP-20)		ΑΞΙΑ (ΕΥΡΩ)	
	ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2014	2015
2710	Λάδια από πετρέλαιο ή από ασφαλτούχα ορυκτά (εκτός από ακατέργαστα λάδια)	236.215.900	172.266.622
7604	Ράβδοι και είδη με καθορισμένη μορφή, από αργίλιο, π.δ.κ.α.	34.052.171	34.491.669
2401	Καπνά ακατέργαστα ή που δεν έχουν βιομηχανοποιηθεί. Απορρίμματα καπνού	37.846.766	34.287.504
3902	Πολυμερή του προπυλενίου ή άλλων ολεφινών, σε αρχικές μορφές	34.528.244	30.979.776
9503	Παιχνίδια για παιδιά (εκτός από τροχοφόρα παιχνίδια	26.030.943	28.672.305
2402	Πούρα, στα οποία περιλαμβάνονται και εκείνα με κομμένα τα άκρα, πουράκια και τσιγάρα	18.370.136	26.005.562
6006	Άλλα πλεκτά υφάσματα	22.918.512	24.874.445
7404	Απορρίμματα και θραύσματα από χαλκό	21.511.416	21.446.919
8525	Συσκευές μετάδοσης (πομποί) για τη ραδιοτηλεφωνία, τη ραδιοτηλεγραφία, τη ραδιοφωνία ή την τηλεόραση	16.054.159	20.973.927
2713	Οπτάνθρακας (κοκ) από πετρέλαιο, άσφαλτος από πετρέλαιο και άλλα υπολείμματα των λαδιών πετρελαίου	14.918.054	17.110.262
6106	Μπλούζες και μπλούζες-πουκάμισα σεμιζιέ, πλεκτές, για γυναίκες ή κορίτσια (εκτός από τι-σερτ και φανελάκια)	19.830.827	16.638.570
3105	Λιπάσματα ορυκτά ή χημικά που περιέχουν δύο ή τρία λιπαντικά στοιχεία	15.304.970	15.014.306
8517	Ηλεκτρικές συσκευές για την ενσύρματη τηλεφωνία ή την ενσύρματη τηλεγραφία	11.492.766	14.238.357
2005	Λαχανικά παρασκευασμένα ή διατηρημένα χωρίς ξίδι, μη κατεψυγμένα	11.139.960	14.144.354
3920	Πλάκες, φύλλα, μεμβράνες, ταινίες και λουρίδες, από πλαστικές ύλες μη κυψελώδεις	7.095.381	14.121.534
0803	Μπανάνες, στις οποίες περιλαμβάνονται και μπανάνες του είδους των Αντιλλών, νωπές ή ξερές	18.902.122	13.882.062
3102	Λιπάσματα ορυκτά ή χημικά αζωτούχα	10.079.180	12.635.836
7213	Χοντρόσυρμα από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβα, ακανόνιστα περιελιγμένο	15.005.031	12.133.692
7214	Ράβδοι από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβα, που έχουν απλώς σφυρηλατηθεί, ελαθεί, εφελκυσθεί ή διελαθεί	13.065.571	12.030.132
8471	Μηχανές επεξεργασίας δεδομένων, αυτόματες, και μονάδες αυτών	6.613.121	11.320.142

ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ (διψήφιοι κοινοτικοί κωδικοί συνδυασμένης ονοματολογίας – CN2)		ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ	
	ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2014	2015
27	ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ, ΟΡΥΚΤΑ ΛΑΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΑΞΗΣ ΑΥΤΩΝ. ΑΣΦΑΛΤΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ. ΚΕΡΙΑ ΟΡΥΚΤΑ	214.404.540	181.904.421
61	ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ, ΠΛΕΚΤΑ	114.657.185	98.574.380
10	ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ	97.700.989	94.376.617
44	ΞΥΛΕΙΑ, ΞΥΛΟΚΑΡΒΟΥΝΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΞΥΛΟ	81.531.874	84.234.555
84	ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ, ΛΕΒΗΤΕΣ, ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΠΙΝΟΗΣΕΙΣ. ΜΕΡΗ ΑΥΤΩΝ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ Ή ΣΥΣΚΕΥΩΝ	51.066.485	65.283.860
04	ΓΑΛΑ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΑΣ. ΑΥΓΑ ΠΤΗΝΩΝ. ΜΕΛΙ ΦΥΣΙΚΟ. ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΒΡΩΣΙΜΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	64.430.545	63.976.241
15	ΛΙΠΗ ΚΑΙ ΛΑΔΙΑ ΖΩΙΚΑ Ή ΦΥΤΙΚΑ. ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ ΑΥΤΩΝ. ΛΙΠΗ ΒΡΩΣΙΜΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΜΕΝΑ. ΚΕΡΙΑ ΖΩΙΚΗΣ Ή ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	57.869.435	62.673.598
39	ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΥΛΕΣ	54.903.142	59.278.355
02	ΚΡΕΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΡΟΙΟΝΤΑ ΣΦΑΓΙΩΝ, ΒΡΩΣΙΜΑ	38.499.586	57.181.612
48	ΧΑΡΤΙ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΙΑ. ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΥΤΤΑΡΙΝΗ, ΧΑΡΤΙ Ή ΧΑΡΤΟΝΙ	28.543.802	50.447.283
70	ΓΥΑΛΙ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΓΥΑΛΙ	4.009.958	48.932.415
62	ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ, ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΛΕΚΤΑ	23.769.711	46.150.493
85	ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ. ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ Ή ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΗΧΟΥ	56.606.669	39.242.130
72	ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ, ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	52.407.553	28.382.067
24	ΚΑΠΝΑ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ	56.958.427	27.635.584
74	ΧΑΛΚΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΛΚΟ	35.556.476	23.483.562
73	ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ, ΣΙΔΗΡΟ Ή ΧΑΛΥΒΑ	22.724.879	23.177.239
78	ΜΟΛΥΒΔΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΜΟΛΥΒΔΟ	10.082.551	21.453.282
21	ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	6.912.446	20.706.128
23	ΥΠΟΛΕΙΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ. ΤΡΟΦΕΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΕΝΕΣ ΓΙΑ ΖΩΑ	7.403.625	18.787.837
94	ΕΠΙΠΛΑ, ΕΠΙΠΛΑ ΙΑΤΡΟΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΑ. ΕΙΔΗ ΚΛΙΝΟΣΤΡΩΜΝΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΜΟΙΑ. ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΦΩΤΙΣΜΟΥ	11.748.650	18.726.303
11	ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΑΛΕΥΡΟΠΟΙΙΑΣ. ΒΥΝΗ. ΑΜΥΛΑ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ. ΙΝΟΥΛΙΝΗ. ΓΛΟΥΤΕΝΗ ΑΠΟ ΣΙΤΑΡΙ	4.362.974	18.385.381
87	ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ, ΕΛΚΥΣΤΗΡΕΣ, ΠΟΔΗΛΑΤΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΟΧΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ, ΤΑ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ	24.046.180	18.241.305
76	ΑΡΓΙΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΡΓΙΛΙΟ	59.773.261	17.984.389
22	ΠΟΤΑ, ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ ΥΓΡΑ ΚΑΙ ΞΙΔΙ	9.236.875	17.790.102
19	ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ, ΤΑ ΑΛΕΥΡΙΑ, ΤΑ ΑΜΥΛΑ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ Ή ΤΟ ΓΑΛΑ. ΕΙΔΗ ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ	11.306.456	17.617.344
17	ΖΑΧΑΡΑ ΚΑΙ ΖΑΧΑΡΩΔΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ	15.067.447	14.436.656
33	ΑΙΘΕΡΙΑ ΕΛΑΙΑ ΚΑΙ ΡΗΤΙΝΟΕΙΔΗ. ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΑΡΩΜΑΤΟΠΟΙΙΑΣ Ή ΚΑΛΛΩΠΙΣΜΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΕΝΑΚΑΙ ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ	6.172.023	12.521.131

69	ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΕΡΑΜΕΥΤΙΚΗΣ	7.231.007	12.160.024
38	ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΩΝ ΧΗΜΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ	8.217.946	11.699.651
20	ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ, ΚΑΡΠΩΝ ΚΑΙ ΦΡΟΥΤΩΝ Ή ΑΛΛΩΝ ΜΕΡΩΝ ΦΥΤΩΝ	19.289.183	11.035.790
64	ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ, ΓΚΕΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΟΓΑ ΕΙΔΗ. ΜΕΡΗ ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ ΑΥΤΩΝ	12.289.908	10.354.928
47	ΠΟΛΤΟΙ ΑΠΟ ΞΥΛΟ Ή ΑΠΟ ΑΛΛΕΣ ΚΥΤΤΑΡΙΝΙΚΕΣ ΙΝΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ. ΧΑΡΤΙ Η ΧΑΡΤΟΝΙ ΓΙΑ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ(ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΑ)	2.027.597	10.060.267
08	ΚΑΡΠΟΙ ΚΑΙ ΦΡΟΥΤΑ ΒΡΩΣΙΜΑ, ΦΛΟΥΔΕΣ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΩΝ Ή ΠΕΠΟΝΙΩΝ	68.042.006	9.786.691
28	ΑΝΟΡΓΑΝΑ ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ. ΕΝΩΣΕΙΣ ΑΝΟΡΓΑΝΕΣ Ή ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΤΩΝ ΠΟΛΥΤΙΜΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ	1.915.736	9.686.900
12	ΣΠΕΡΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΑΡΠΟΙ ΕΛΑΙΩΔΕΙΣ. ΣΠΕΡΜΑΤΑ, ΣΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΚΑΡΠΟΙ. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΚΑΙ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΦΥΤΑ.	5.125.218	9.227.117
79	ΨΕΥΔΑΡΓΥΡΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΨΕΥΔΑΡΓΥΡΟ	884.829	9.196.518
09	ΚΑΦΕΣ, ΤΣΑΙ, ΜΑΤΕ ΚΑΙ ΜΠΑΧΑΡΙΚΑ	6 793 676	7.993.589
68	ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΕΤΡΕΣ, ΓΥΨΟ, ΤΣΙΜΕΝΤΟ, ΑΜΙΑΝΤΟ, ΜΑΡΜΑΡΥΓΙΑ Ή ΑΝΑΛΟΓΕΣ ΥΛΕΣ	6.052.455	7.951.894
52	ΒΑΜΒΑΚΙ	13,118,013	7,631,197
07	ΛΑΧΑΝΙΚΑ, ΦΥΤΑ, ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΚΟΝΔΥΛΟΙ, ΒΡΩΣΙΜΑ	31.240.231	7.384.664
83	ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ	9.275.176	7.248.012
56	ΒΑΤΕΣ, ΠΙΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΜΗ ΥΦΑΣΜΕΝΑ. ΝΗΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΑ. ΣΠΑΓΚΟΙ, ΣΧΟΙΝΙΑ ΚΑΙ ΧΟΝΤΡΑ ΣΧΟΙΝΙΑ. ΕΙΔΗ ΣΧΟΙΝΟΠΟΙΙΑΣ	1.685.461	7.113.641
31	ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ	25.707.823	6.722.450
34	ΣΑΠΟΥΝΙΑ, ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΟΥΣΙΕΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ, ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΠΛΥΣΙΜΟ (ΑΛΙΣΙΒΕΣ), ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΙΠΑΝΤΙΚΑ	9.753.182	6.571.099
40	ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ	6.264.013	6.028.471
90	ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΟΠΤΙΚΗΣ, ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ Ή ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑΣ, ΜΕΤΡΗΣΗΣ, ΕΛΕΓΧΟΥ Ή ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ.	3.070.374	5.926.313
60	ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΠΛΕΚΤΑ	36.797.394	5.912.594
18	ΚΑΚΑΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΑΥΤΟΥ	4.408.892	5.666.808
55	ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ Ή ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΙΝΕΣ, ΜΗ ΣΥΝΕΧΕΙΣ	2.832.863	5.071.731
63	ΑΛΛΑ ΕΤΟΙΜΑ ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΙΔΗ. ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΙ. ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΜΕΝΑ ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΜΕΝΑ ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΡΑΚΗ	1.707.211	4.706.857
25	ΑΛΑΤΙ. ΘΕΙΟ. ΓΑΙΕΣ ΚΑΙ ΠΕΤΡΕΣ. ΓΥΨΟΣ, ΑΣΒΕΣΤΗΣ ΚΑΙ ΤΣΙΜΕΝΤΑ	7.145.697	4.176.776
03	ΨΑΡΙΑ ΚΑΙ ΜΑΛΑΚΟΣΤΡΑΚΑ, ΜΑΛΑΚΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΑΣΠΟΝΔΥΛΑ ΥΔΡΟΒΙΑ	9.468.745	4.077.102
49	ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΤΙΚΩΝ ΟΙΚΩΝ, ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ Ή ΑΛΛΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΠΟΥ ΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΤΙΣ ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ.	1.347.229	3.875.901
96	ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ	5.309.816	3.757.930
16	ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΚΡΕΑΤΩΝ, ΨΑΡΙΩΝ Ή ΜΑΛΑΚΟΣΤΡΑΚΩΝ, ΜΑΛΑΚΙΩΝ ΑΛΛΩΝ ΑΣΠΟΝΔΥΛΩΝ ΥΔΡΟΒΙΩΝ	436.936	3.700.213
29	ΟΡΓΑΝΙΚΑ ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	3.211.800	3.667.919
30	ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	9.546.691	3.569.642
95	ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΝΗΛΙΚΕΣ, ΕΙΔΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗΣ Ή ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ. ΤΑ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ	28.567.705	3.299.555
32	ΔΕΨΙΚΑ ΚΑΙ ΒΑΦΙΚΑ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ. ΤΑΝΝΙΝΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΤΟΥΣ. ΧΡΩΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΧΡΩΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ, ΧΡΩΜΑΤΑ ΕΠΙΧΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΒΕΡΝΙΚΙΑ.	12.929.566	3.082.563
54	ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ Ή ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΙΝΕΣ, ΣΥΝΕΧΕΙΣ	6.298.501	2.390.316
91	ΩΡΟΛΟΓΟΠΟΙΙΑ	1.499.884	2.338.597
41	ΔΕΡΜΑΤΑ (ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ)	1.386.298	1.949.600

58	ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΑ. ΥΦΑΝΤΙΚΕΣ ΦΟΥΝΤΩΤΕΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΕΣ.ΔΑΝΤΕΛΕΣ. ΕΙΔΗ ΕΠΙΣΤΡΩΣΗΣ. ΕΙΔΗ ΤΑΙΝΙΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ. ΚΕΝΤΗΜΑΤΑ	4.840.870	1.703.033
01	ΖΩΑ ΖΩΝΤΑΝΑ	492.514	1.436.399
14	ΠΛΕΚΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ,ΠΟΥ ΔΕΝ ΚΑΤΟΝΟΜΑΖΟΝΤΑΙ ΟΥΤΕ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΑΛΛΟΥ	57.309	1.299.166
59	ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΕΜΠΟΤΙΣΜΕΝΑ, ΕΠΙΧΡΙΣΜΕΝΑ, ΕΠΙΚΑΛΥΜΜΕΝΑ Ή ΜΕ ΑΠΑΝΩΤΕΣ ΣΤΡΩΣΕΙΣ. ΕΙΔΗ ΓΙΑ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΥΦΑΝΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	1.177.665	1.231.339
82	ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ, ΕΙΔΗ ΜΑΧΑΙΡΟΠΟΙΙΑΣ, ΚΟΥΤΑΛΙΑ ΚΑΙ ΠΙΡΟΥΝΙΑ, ΑΠΟ ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ.	3.175.058	1.213.391
35	ΛΕΥΚΩΜΑΤΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ, ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΑΜΥΛΑ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ. ΚΟΛΛΕΣ. ΕΝΖΥΜΑ	1.702.506	1.128.416
71	ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ ΦΥΣΙΚΑ Ή ΑΠΟ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ, ΠΟΛΥΤΙΜΕΣ ΚΑΙ ΗΜΙΠΟΛΥΤΙΜΕΣ ΠΕΤΡΕΣ Ή ΠΑΡΟΜΟΙΑ	9.164.205	870,330
51	ΜΑΛΛΙ, ΤΡΙΧΕΣ ΕΚΛΕΚΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ Ή ΧΟΝΤΡΟΕΙΔΕΙΣ. ΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΟΝΤΡΟΤΡΙΧΕΣ	544.173	869.975
13	ΓΟΜΕΣ, ΡΗΤΙΝΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΧΥΜΟΙ ΚΑΙ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ ΦΥΤΙΚΑ	155.991	855.917
42	ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΔΕΡΜΑ. ΕΙΔΗ ΣΕΛΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΖΩΑ. ΕΙΔΗ ΤΑΞΙΔΙΟΥ, ΣΑΚΙΔΙΑ ΧΕΡΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΟΜΟΙΑ.	2.153.890	801.040
37	ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ Ή ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	275.521	623.160
65	ΚΑΛΥΜΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΣ ΚΑΙ ΜΕΡΗ ΑΥΤΩΝ	414.745	575.676
43	ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΟΥΝΑΡΙΚΑ. ΤΕΧΝΗΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ	601.503	557.127
98	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΕΞΑΓΟΝΤΑΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ (ΕΚ) αριθ. 840/96 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ	-	374.888
57	ΤΑΠΗΤΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΔΑΠΕΔΟΥ ΑΠΟ ΥΦΑΝΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	509.244	345.118
06	ΦΥΤΑ ΖΩΝΤΑΝΑ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΗΣ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ	1.603.937	334.260
45	ΦΕΛΛΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΦΕΛΛΟ	5.341	307.011
05	ΑΛΛΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ, ΠΟΥ ΔΕΝ ΚΑΤΟΝΟΜΑΖΟΝΤΑΙ ΟΥΤΕ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΑΛΛΟΥ	923.153	299.503
36	ΠΥΡΙΤΙΔΕΣ ΚΑΙ ΕΚΡΗΚΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ. ΕΙΔΗ ΠΥΡΟΤΕΧΝΙΑΣ. ΣΠΙΡΤΑ. ΠΥΡΟΦΟΡΙΚΑ ΚΡΑΜΑΤΑ. ΕΥΦΛΕΚΤΕΣ ΥΛΕΣ	60.188	189.493
53	ΑΛΛΕΣ ΦΥΤΙΚΕΣ ΥΦΑΝΤΙΚΕΣ ΙΝΕΣ. ΝΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ ΚΑΙ ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΝΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	135.542	177.728
75	ΝΙΚΕΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΝΙΚΕΛΙΟ	37.338	143.911
81	ΑΛΛΑ ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ. ΚΕΡΑΜΟΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΚΕΣ ΣΥΝΘΕΣΕΙΣ. ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΥΛΕΣ ΑΥΤΕΣ	91.052	131.454
26	ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΑ, ΣΚΟΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΤΕΦΡΕΣ	3.285.383	96.961
66	ΟΜΠΡΕΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΡΟΧΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΗΛΙΟ, ΡΑΒΔΟΙ (ΜΠΑΣΤΟΥΝΙΑ), ΡΑΒΔΟΙ-ΚΑΘΙΣΜΑΤΑ, ΜΑΣΤΙΓΙΑ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ	136.265	88.692
86	ΟΧΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΕΣ Ή ΠΑΡΟΜΟΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ. ΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΣΥΣΚΕΥΕΣ	21.508	32.566
88	ΑΕΡΟΠΛΟΙΑ Ή ΔΙΑΣΤΗΜΟΠΛΟΙΑ	4.613	29.795
92	ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ. ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΑΥΤΩΝ	11.180	26.869
50	ΜΕΤΑΞΙ	30.397	9.244
80	ΚΑΣΣΙΤΕΡΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΑΣΣΙΤΕΡΟ	14.469	8.094
89	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑΜΙΑ ΝΑΥΣΙΠΛΟΙΑ	310.988	6.104
46	ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ	38.337	2.228
67	ΦΤΕΡΑ ΚΑΙ ΠΟΥΠΟΥΛΑ ΚΑΤΕΡΓΑΣΜΕΝΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΑΠΟ ΦΤΕΡΑ Ή ΑΠΟ ΠΟΥΠΟΥΛΑ. ΤΕΧΝΗΤΑ ΑΝΘΗ.	169.484	2.131

ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ (τετραψήφιοι κοινοτικοί κωδικοί συνδυασμένης ονοματολογίας – CN4 – TOP-20)		ΑΞΙΑ (ΕΥΡΩ)	
	ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2014	2015
2716	Ηλεκτρική ενέργεια	103.083.422	115.494.468
2710	Λάδια από πετρέλαιο ή από ασφαλτούχα ορυκτά (εκτός από ακατέργαστα λάδια)	107.162.056	64.379.492
1001	Σιτάρι και σμιγάδι	65.431.844	61.894.575
1512	Λάδια ηλιοτρόπιου, κνήκου ή βαμβακιού και τα κλάσματά τους, έστω και εξευγενισμένα, αλλά χημικώς μη μετασχηματισμένα	47.588.611	51.667.386
0207	Κρέατα και παραπροϊόντα βρώσιμα σφαγίων πουλερικών	30.917.185	37.112.942
0406	Τυριά και πηγμένο γάλα για τυρί	33.655.523	32.295.481
6106	Μπλούζες και μπλούζες-πουκάμισα σεμιζιέ, πλεκτές, για γυναίκες ή κορίτσια (εκτός από τι-σερτ και φανελάκια)	37.517.024	31.490.636
7010	Φιάλες, νταμιτζάνες, φιαλίδια, κανάτες, βάζα, σωληνοειδείς φιάλες, φύσιγγες και άλλα δοχεία από γυαλί	29.269.079	29.162.494
6104	Κουστούμια-ταγιέρ, σύνολα,ζακέτες, φορέματα, φούστες, φούστες-παντελόνια (ζιπ- κιλότ), παντελόνια μακριά	27.008.109	23.652.566
2401	Καπνά ακατέργαστα ή που δεν έχουν βιομηχανοποιηθεί. Απορρίμματα καπνού	33.719.690	21.954.458
7801	Μόλυβδος σε ακατέργαστη μορφή	27.305.340	21.084.444
4410	Πλάκες-διαφράγματα από μικρά τεμάχια και παρόμοιες πλάκες-διαφράγματα από ξύλο ή άλλες ξυλώδεις ύλες	17.863.908	19.893.008
1005	Καλαμπόκι	20,909.174	19.259.287
2106	Παρασκευάσματα διατροφής π.δ.κ.α.	29.522.448	19.039.887
3923	Είδη μεταφοράς ή συσκευασίας, από πλαστικές ύλες	14.827.295	17.744.644
4407	Ξυλεία πριονισμένη ή πελεκημένη κατά μήκος, κομμένη εγκάρσια ή ξετυλιγμένη	14.016.303	16.491.773
6203	Κουστούμια, σύνολα, σακάκια, παντελόνια μακριά (ό. συμπ. τα παντελόνια μέχρι το γόνατο και παρόμοια παντελόνια)	17.249.254	14.326.422
4803	Χαρτί καθαριότητας (υγείας), χαρτί που χρησιμοποιείται για πετσέτες χεριών και παρόμοια χαρτιά οικιακής χρήσης	11.575.137	13.517.951
6109	Τι-σερτ και φανελάκια, πλεκτά	18.422.051	13.386.084
4401	Καυσόξυλα σε κυλίνδρους, κούτσουρα, μικρά κλαδιά, δεμάτια ή με παρόμοιες μορφές	14.497.093	13.368.473